चितधर "हृदय" या

रवि शाक्य
इखाछेँ, यल

मिंमनःपौ

(सिरपाः प्रतियोगिताय् मवनिगु)

चित्तधर 'हृदय'

पिकाक—
चित्तधर 'हृदय'
३६१, न्यत-तुं छेँ, कान्तिपुर-१३, नेपाल।

नेपाल संबत् १०८८

न्हापांगु
मू० ३।-

थाकू—
नेपाल प्रेस
शुक्रपथ, येँ

ढ्हलपा

थ्व पौ

जिमि स्वर्गीय ससःमां 'ज्ञानमाया' यात,
गुह्मसित जि ह्म हे मस्यू,
जितः जिमि 'व' या जातः जक लः ल्हानाः परलोक जुल।
अय्‌नं जिं आशा याना
देव भुवने थ्व पौ ब्वनाः जिमि 'व' यात न्वाइ—
"ना, छं म्ह्याय्‌यात बांलाक विचाः याना ति"

इनाप व महादया

न्हापां जर्मनीया महान् कथाकार स्टेफान ज्वाइगया "ह्मस्यूह्म मिसाया पौ" बाखंया अनुवादक भाजु तीर्थराज तुलाधरयाके इनाप याय्—ज्वाइगया बाखं जिमित ह्रया बिया थें थ्व बाखं नं वय्कः पिथाय् थ्यंका ब्यु। छाय् धाःसा ज्वाइगया व बाखंया प्रुफ स्वस्वं थ्व बाखं च्वयगु प्रेरणा वल।

अनंलि सिद्धिरत्न दाजु व ल्हासा साहुपिन्त दुनुगलं निसें महादया द्यछाय् गुमिसं जि कुति हे वने मनंह्मस्यां च्वयागु थ्व बाखं पूवंक न्यनाः ल्हासाया लँयागु जक मखु व धर्मप्राण ल्हासादेया नं नुगःचु थें ज्याःगु म्होखाङ्ग (बहि) आदि गुम्बा गुम्बायागु व मेमेगु नं आपालं आपाः मस्यू-मस्यूगु अनया रहन-सहनया खँ नं स्यना-कना दिल।

अन्ते चन्द्रमान माष्टर साहेबयात कच्छुनाः महादया द्वहलपे गुह्मस्यां देगले तोलं तय् थें थ्व बाखं धात्थें मिखाया न्ह्य:ने वय्क ख्वाःपौ च्वया बिया दिल।

कच्छूह्म—

चित्तधर 'हृदय'

पौ बाखं

मिं
स
नः
पौ

कर्ण-दिपे मिसा छह्म उना तःगु। सनां वःपिं लिहाँ वनेत मसंकुसे मुके माः धकाः भिकु भिंनिकुति गोँसिँया सिँ-पँ चिकाः घ्यो, सिल्हाय्, कपू. श्रीखण्ड इत्यादि सायाः सायाः मि दन्के याना थकुगु।

थज्याःगु सिँ-पँया नाप नापं व बुढी नं इता थें क्वयां च्वन। थाहाँ वना च्वंगु मिखाःया नापं वर्षा नागलीवले खुसि बा पुखुलि सर्गते थ्यंक त्याः छ्याः थाहाँ वना च्वनि थें कुँत्याः नं थाहाँ वनाः मनं हे मखना थें च्वंक सुपाँय् ज्याना वना च्वन घुँ थें, भालु थें, छु थें छु थें च्वंक।

द्यः लिबाबां वल, लँय् जूपिनि छु खँ, भगवती द्यःपालाःत नं हाःसः मद्य् धुंकल। व हे मसांखिचात उखे थुखे जुया च्वंगु दु, उना च्वंगु दु। याने-इने ताय् दया च्वंगु किलिकिलिचाया सः तोप्वीक धाँतय्गु तीहू सलं थाराक्वु न्हू, नुगः हे भार भार मिं।

खः तिमिला मदुसां व सिँपँया मिया जलं यानाः भचाखुसि जक मखु लुती थ्यंक नं जजमानं खनेदु। पाहाँदिपे धाःसा सी उना तःगु मदु, उकिं व सी उनाच्वंपिं गुथियारतय् मिखा लुतिं लिहाँ वयाः भचाखुसीसं थात। ख जा अपिं सकलें हे धया थें बाज्यो वने धुंकुपिं, उकिं अज्याःगु इले तःको तःको हे दिपे च्वने धुंकुपिं, अथेनं छह्मस्या छु मने वल थें भचा ग्याःपहलं खुसी क्यनाः धाल – " हुं थाय् लाक हे मखु ला ? " मेह्मसें भसंक वंकाः धाल – " खः बाः, छ्यूँः याताहाँ व्वहले दिकाः भोँ छकू नुगलेतिकाः … …" अले ला सकलें ससत्तिक मुन, वं वयागु ख्वाः स्वत, वं वयागु ख्वाः स्वत, सुनानं मेगु छुं छुं मधाः। चाकः उलाः मित्याः जक स्वया च्वन।

स्वया च्वँच्वं अमिसं पाःलाक्क धया थें फसं मित्याः भचा चिला वंबले सिँया ह्वतं सीह्मस्या ह्मय् नुगःया क्स्सं पेपुना च्वंगु छगू छ्रू छु ज्वाह्ल थिना च्वंगु खन। अले सनां बःपिसं याकन तोता मवंगुलिं बांलाक मि मच्याःनिबले म्हुतुइ बा ह्मय् वाला स्वय् मखंपिं गुथियारतसें छुं न छुं द हे दइनि लिपा मुकाः मालाः काय् का धकाः पिया च्वने मफुत, छह्मस्यां तीजक पँथं तःक्यंकाः सालाः पिकालं ला गाखि दुगु क्य्चियागु ह्मिचा छपाः जुया च्वन। अले आशां हथाय् चाःपिं गुथियारतसें सिँकाचं भ्वाभ्वां दायाः मिं नया च्वंगु गाखिया नौ थाथा यानाः ह्मिचा चाय्काः स्वत। गुजिगु जया दुने मिं मनःनिगु तूलया ह्याउँसे च्वंगु दुबःसा व वया नापं भोँ छथू दुगु जुया च्वन। अमि ला नोट् पो चिना तःगु ज्वी धकाः काचा काचा क्यना स्वःबले व ला न्याकु

खुकु मछि हाकःगु स्वकुति मछि व्यागु भी नेपाः भोँया सिवे बांलाःगु भोँ निलः थ्यानाः च्वया तःगु पौ खनी। अले व ह्मिचा चाय्कुह्म मनू आशां ग्यानाः व भोँ जुक्क वांछुत। ह्मींत्त फसं मप्वीकुगु जूसा मी हे लाइगु। काचाक्क छह्म स्वय् हे सःस्यू ख्वाः वःह्म गुथियारं व पौ कयाः छको थय्क च्वंनिसें क थ्यंक स्वत। लिपा पलख सुंक च्वनाः व पौ ब्वना हल : –

लहासा (चीन)
ने. सं. १०७७
सिल्लाथ्वो १५

यमैं,

न्हिल्थंयागु सुवाः !

लाःसा छ थ्व पती ल्हासाया नापं चीन नं खनाः आश्चर्य चाया च्वनि–गनं थ्व मिजं चीन थ्यंकः वन धकाः। थौं कन्हे अथे हे धाय् माः, च्वय् माः। थ्व ल्हासा जक मखु कुति, केरुं, ग्यांचि, भिखाछेँ इत्यादि फुक थाय्यात नं चीन धकाः च्वय् माः। धा नं थ्व फुक न्हापांनिसें हे चीन राज्यया दुने लाः धाइ। अयूनं ' अम्बा ' धकाः चोनी गभर्नर दय्क दय्क नं गय् गय् जुयाः मस्यु, थ्व तिब्बतयात छगू अलग राज्य थें याना तल। आः मुक्ति संग्रामं लिपा जनवादी चीनं थःगु सम्पूर्ण राज्य नालाः कत्ताना कयाः नेपाल आदि थः जःला खःला देश नाप नं त्वादला च्वने धुंकुगु स्वापू हानं स्वाना हल। उकिं आः जिपिं थन च्वनाः मित्र व जःला खःला राष्ट्र चीन सरकारया नाप जूगु न्हूगु व्यापार सन्धि अनुसार व्यापार याना च्वना धाय् माल। अथे ला सिंह सार्थवाहया पालंनिस्यं व्यापार याना च्वनापिं भीपिं प्रताप मह्लया सन्धि व प्रताप सिंहया सन्धि लिपा तकं सरकारी अडा मदुनिबले निगू सरकार सम्बन्धी ज्या नं भीसं याना च्वंगु, उकिं गुलिखे भी अजिमापिं

नेपाले ख्वख्वं सिना वने धुंकल, गुलि खे आज्जुपिं नं थन हे च्वनाः बने ज्याज्यां थनया चा जुया वने धुंकल, शुकिया ल्या थाः हे मदु। उकिं भी नं थौं व हे भवले न्ह्याः वना च्वना धायगु लुं अप्पो मजू।

खः का बरु छं थ्व पौ खनाः धायफु थन तक थ्यंकाः जीवनया बावंकाः आः हानं अज्याःगु खँ छाय्, हानं स्वय् हे मछालापुसे च्वंक थथे सःतेगु हे छाय्? धाल्थें ला मैं, जि थथे मनं मनं मसःतुगु दिन हे मदु। थौं सिपुन्ही-भी हंकुगु पुन्ही जूगुलिं लुमनाः सह्याना सह याय् मफयाः भीगु व पुलांगु खँयात न्हूधाः यानाः च्वछायत हे थ्व पौ च्वयागु जूगुलिं जि दकले यःकथं छन्त सःतागु खः। हानं पौ नं न्हूकथं हे च्वयागु खः। छाय् धाःसा न्हापा न्हापाया थें "शुभ भाषा भिनकं तसे ह्या ... ... " धकाः पौ च्वयबले जि थन सँदेशे थ्यंक च्वनाः छ आमकन नेपाः थ्यंक च्वंह्मसित च्वया च्वनागु थें ज्वी। जि थौं अय् ज्वीके मयो, जि गुगु खँ छन्त धाय् त्यना, व खँ छंगु सत्तिक च्वनाः बांलाक थ्वीक कने माःस्ति वः, उकिं दकले सत्तीगु सलं सःता च्वना। हानं आः छ मछाले माःगु नं ला मखुत। जिके छंगु जातः ला मदु, अयसां छ नं ला न्येदँ फ्वी धुंकल ज्वी मखुला? छुं जुयाः जिगु थ्व पतिं यानाः छंके ल्यासे दना वःसां, अबले छको न्हिने च्यते निह्म ध्वदुक नाप लाःबले जि अथे सःताबले ख्वाः ह्याउँकु थें ह्याउँकुसां सुनानं खनि मखु, छाय् धाःसा जि स्यू जिगु थ्व पौ छं एकान्ते कथाय् बा याक चा भुतुली च्वनाः ब्वना च्वनि, अले मेपिसं गथे यानाः ताइ? अबले जूसा धकाः छ आखः मसःगुलिं मेपिन्त पौ ब्वंके माः, थःपिनि दुबिस्ता खँ नं सकतां भरङ्ग उले माः। आः ला छ भन्तेपिनि नाप नाप जुयाः बांलाक आखः सयका हे तय् धुंकल, सुयातं भीगु खँ सीकः तायकः ज्वी माःगु मखुत। उकिं हे थ्व पौ च्वया च्वना, भीगु खँ सकतां लुमंक च्वयाः। विन्ति धाय् मैं, छं नं गनया स्वाः मदुगु खँ धकाः दथ्वी हे वां मछ्वसे पूवंक ब्वना ब्यु, गथे जिं मह्येकुसे च्वया च्वना।

खः का, थौं कन्हेयापिनि थें भी निह्मस्यां येकाः ह्वनागु मखु, निखेयां मां-बौपिसं स्वयाः खनाः ह्वंका ब्यूगु, व नं मचांनिसें धाय् माःल, उथाय् तक जा छं मछालाया भाय् हे मस्यूनि। सि नं च्यादँचा दुह्म मचां सीगु हे छु? सुंक जा लिसा तःवइ, क्यँ लिसा तःवइ। 'मामं थथे धाल, मामं अथे धाल' धाःवइ। छंत छुनि छु। लुमंनिला? छको कानकानपीच्या ह्मिताबले जितः थियाः 'नां कायमाः, नां काय् माः' धाःबले 'व का!' धकाः धयागु। तेलकासा बा सुलाकासा ह्मितेबले ला नां काय् माःगु हे मदु, हुरुरुरु लित, चराक थिल, सिधल। उकिं जि अबले कहाँ वयाबले तक नं छं जितः बच्वं तय् मफु। ख नं अथे 'छि-छा' धकाः बच्वं तःज्वीगु करपिं पहः वः। हानं दकले सत्तीह्म पासा-भाःतयात छि, वयकः धकाः तापाका च्वनेगु जितः ला हिसि दु मताः।

थथे ह्मितु ह्मितुं भीसं मचायक भीगु ह्म ह्मासा ह्मासां थाहाँ वया च्वन। छको छको थःछेँ चाहिना वइबले छगू छगू पाका वइगु। न्हापां ला भांतां लंयां पसिचा जुल, उकी मा हे मोगु गा नं न्यया वल। हानं वःबले गां तोपुइ माःथें नं च्वना वल। अले ला छ कक्छुना जुइगु, जि खन, मिखा चूलात धायत्र ख्वाः नं ह्याउँसे च्वंकइगु जुया वल। जितः नं न्हापा ह्मिता जुयागु, ल्वाना जुयागु, हाला जुयागु मज्यू थें च्वना वल, तस्सकं मछालापु थें नं च्वना वल। अयनं जि छन्त स्वयतु माःस्ति वः, उकिं छ छेँ दइबले जि उथेतु दुहाँ वयगु। हानं जि गनं वने माःगु नं ला मदु, ल्हासा साहुतय मचात जूबले ल्याः भति भाति व पौ सम्म च्वय् सल धायत्र गाःपिं जूबले मेमेपिं त्वाःया पासापिन्त थें पाठशाला सम्म नं छ्वया तःगु मदु। स्कूल धयागु ला अबले दर्बार हाइ स्कूल छगू, अन ब्वंवने धयागु ला सुनानं धाय् जक नं सःगु मखुनि। उकिं जि न्ह्यागु इले दुहाँ वय् धाःसां छुं मपं। छ धाःसा जि खनेव यानंतुं हे छखे चिला वनिगु। उकिं न्हापा ह्मिते, ह्ले, ल्वायगुया

पलेसा उथाय् थ्यंबले खँ ल्हाय् तक नं मखन, बांलाक लुदंक स्वय् तक नं मखन। समय धयागु नं विचित्र हे खनी बाः हला?

छन्हु मांपिनि खँ ल्हाना च्वंगु ताल—छ बाल्हाय् तइगु धकाः। छाय् बाल्हाय् तइगु, बाह्राय् तयां छु ज्वीगु अबले जि छुं मस्यू। हानं त्वाले पासापिनि ततापिं बाह्राय् च्वन धागु न्यना, तर छन्त धाःसा बाह्राय् तइगु हँ! थ्व 'तइगु' व 'च्वनिगुली' छु पाः व नं जि छुं मथू।

धात्थें, छ बाह्राय् तल। मांपिनि लिमलाः। छुस्या-मुस्या कःछे छु छु नकः वने माः धाल। हानं बाह्राय् पिकाइखुनु देछाया बीत वसः मानि धाल। हाला जुल, सना जुल, त्वखे थुखे न्यना जुल। जि छह्म ज्यो थें अथें च्वना च्वना, मने छू छु खँ लुया च्वन—"सिन्हः छाय्कः वने माः धाःगु. सिन्हः गय् छाय्केगु ज्वी? ह्वंकुबले ला छु मचा तिनि, धाः धाः थे याना त्रिया, सँ प्याकेखुनु नं सँ छ्यंका बिया, सिन्हः तिका त्रिया. धाः धाःगु सकतां याना बिया। 'न्हाय्कं स्व धाय् माः धाल। अथे हे धया त्रिया, सकलें हररर न्हिल। आः ला अथे खइ मखु. अन ह्मस्यूपिं, थःथितिपिं सुं दइ मखु, फुक हे ह्ममस्यूपिं, नय् थें नय् थें स्वइपिं गिजे-गाजे याइपिं जक ज्वो! डकीसनं जि नं आः ला १५ दँ दय् धुंकल, थुनाय् ग्वाय् छपु निपुसां खने दय् धुंकल।"

बाह्राय् पिकाइखुनु सुथंनिसें हे सःतःवःह्म पिया च्वन। मांपिनि छुछु ब्वय् माःगु ज्वरे याना च्वन। जि नं वसतं-इसतं तीत छु कोट् फी, गुगु पत्ती सुरुवाः लं फी थकाः त्रिचाःयाना च्वन।

हानं छह्म मेह्म च्वय्कः वःह्म वल, 'याकन भासँ' धकाः हाल। अले जि नं वसतं तियाः सँसिँ छ्यनाः तुपुलि भचा त्रेकय्क पुया। न्हाय्कं स्वयाबले शःत बांलाः, ल्वः ताल।

जिपिं छिनिथाय् छैँ थ्यंबले क्वन्त फेतुका बय् धुंकुगु यंकाकथं छंगु न्ह्यःनेसं लाया तःगु लासाय् फेत्तु कल। गुरुज्जुपिनि माःमाःगु पूजा

विधि यात। अथे हे ११ ताःति थाःबले जितः थना यंकाः अन स्वना तःगु वहःयागु सिन्हःबत्ता लःल्हात। 'च्वसिन्हः छाय् कि' धकाः नं धाल। सिन्हः पचिचां कयाः थय्क स्वयां छंगु ख्वाः हे खने मदु कच्छुना च्वन, मानो द्वितीयाया चन्द्रमा थें छबालाचा जक कपाः खनेदु। जि छंगु ख्वा. छपातं स्वय् माःसे वल, छं थँ स्वइला धकाः अथें दना च्वना। छ नाप च्वनाः छंत त्वपा-तापा च्वंह्म गुलमांजुं 'सिन्हः छायका दिसँ भाजु' धकाः धाःबले छ भ्कं अप्पो कच्छुना बिल। अले जि छंगु छ्यँ ले सिन्हः तय्केत पचिं दिका। सँय् सिन्हः की मलाःनि जिगु ल्हाते करेन्ट थें वल। काचाक्क ल्हा. लिसालाः लिचिला वय्स्यनां 'सिन्ह बत्ता लःल्हाय् मानि' धा गु सलं जितः पना बिल। अले जि कच्छुनाः सिन्हः बत्ता लः जक ल्हाना अमिसं 'भागि याय् माः' धकाः छं जितः भागि याकल। अथे ला ह्वंकुबले नं छं भागियाः, बिज्यासले वंजला बनाबले नं अय् हे च्वसिन्हः छाय्काबले नं भागि याः। अज्ज न्हिं न्हि जानयूत नं मामं भागि मयाकुसें छन्त मनकु। तर छं अथे छिमि थःछेँ सकस्यां न्ह्यःने भागि याःबले छखें मछ्यालापुसे नं च्वन, मेखें ह्म-ह्मि पीसे च्वं थें धाय् ला, कुचुसे च्वं थें धाय् छु थें छु थें जुयाः भचा न्ह्याइपु नं ताल। अले जि थःगु थासे हे फेत्तुना। तर जि मचायूक हे जिगु मिखा छं पाखे व्वल खनी। छंगु सँय् बेकय्क किना च्वंगु हिउँसिन्हः छधो खना, मानो वर्षाया ख्यूँसे च्वंगु सुपाचे फिलिक्क पलपसा तो थें। जि गत्रयूत नि गत्रयूत स्वया च्वना, अन वैगः जायक च्वसिन्हः छाय्कःगु स्वय् धकाः स्वया च्वरिं मिलातसें नं पने मफु।

धात्थें मैं, उखुनु थें जितः माने यानाः नकुगु गबलें गबलें हे मदु, गनं हे अथेमनं मानेयाकाः नय् मनं। थ्वया कारण अबले जि पूवंक मथूसां ससःमांया याकःजिलाजं धाइगु थ्व हे ज्वीका धकाः अंनाज सम्म दत। छु छु जक तया बिल, गुगु जक तया बिल जि लुमनं। लुमनि नं गन, आः हे तिनि थन पंवुलापिं भचा आपाः दुसेंलि छता बता म्हुतु हीकाः

नय् खन। नत्रसा व हे च्या, चप्पा, थुक्पा, ला, तर्कारी, छको निको भमो। क्यँ खुं सा बुके हे थाकुबले जा न सां व हे ला दुगु तर्कारी छता नाप। न्ह्यागुसां जि स्वय् उलि साःसागु ज्वलं ला थायूसुइ नं दु थें मच्वं।

नय्‌नी सिधयूकाः जि न्हिच्छि अन हे व जिगि जिगि च्वंक छायूपा तःगु कथाय् ह्याइपुक च्वना च्वना। न सुं खँ ल्हायूपिं पासा दु, न छुं यायूगु ज्या हे। अबले आः थें अखबार-इखबार स्वयूगु चलन नं मदुनि। छको निको छिमि किजा बइ, चुरत छपु बी, सलाइ च्याकइ वनि, उलि हे। बहनी ज्वीकाः वह्र मांपिं सगं ज्वंकाः ध्यंकः वल, नापं जिमि क्यहेँ नं दु। सगं-सिगं बीधुंकाः मांपिन्त नं जितः नं हानं भ्वय् नकल-देमा भ्वय्।

छेँ ध्यंबले बाचा जाल, जि लं-लिं तोताः कथाय् ग्वारा तुला थयूक स्वयां न्हिच्छिया दुने मामं ला कथा हे मेगु याना तःगु–न्हूगु भयाःकापः, देलासा व फुंगखोल नं न्हूगु! छपाः निपा तस्वीर दुगु नं उगु थुखे, थुगु उखे यानाः लवयूक खाया तःगु। जि स्वयां च्वनातिनि, लि जक तिना तयागु खापाया नापं छ छम्हं धारांक मिक खानाः दुतछ्वया हःगु। जि भसंक वन—छन्त थ्यने हःगु! पिने अमि मां म्हाय् निम्हं जानाः खापा तिनाः न्हुन्ह्यूं सिखः तया च्वंगु।

जि मिखा तिसिनाः त्रिचाः याना च्वना – "छ नाप गय् खँ ल्हायगु, छु खँ ल्हायूगु, गय् यानाः खँ छुइगु?" अभय ला जि थःयासिबे थकालिपिं ब्याहा याय् धुंकुपिं पासापिनि पाखें मिसा-मिजं सम्बन्धी खँ खगुं मखुगुं यक यक न्यना तय् धुंगु दु। हानं ३।४ दँ न्हापा छ नाप छिता छिता ज्वीबले खँ मल्हानागु नं मखु, क्यहेँचां सःतइथें 'पीभत' धका मसःतागु नं मखु, अय् नं कथाय् एकान्त लाःबले खँ ल्हाय् भचा हे छिं थें मच्वं, मछालापुसे, छु थें छु थें च्वं।

अय् धकाः छ नं सत्तिक वगु मखु, छुखाया लिक्सं छु मने लीका च्वन थें मच्यु, खासा कयूकुं थें कयूकुना च्वंगु जि तीजक बागः मिखा कनाः स्वयाबले छया सिबे बान्हि न्ह्य तिनि दुहाँ व ह्म लम्फा-चया जके बांलाक खं। लाःसा छं नं अय् हे मखाः खँ वायूका च्वन ज्वी – "चंपाचां थय् धाःगु, पुनमायाचां अय् धाःगु। छि! लतंचां गय् गय् धाःगु।" मखु ला?

थथे छ नाप थय् खँ ल्हाय्, अय् खँ ल्हाय् धकाः ग्वसाः ग्वग्वं छको ला नंनि मत्रासे साला हया नापं ध्यने ला धकाः नं मने वःगु ख, लिपा नसंचा ती जुल ला मस्यु जि न्ह्यः वल। छ नं लिपा खाता कय् तुं ग्वारातुला छ्वत थें।

कन्हेखुनु सुथे जि न्ह्यलं चाःवले खाता कय् च्वंगु फुंगे चिकंबां जक ल्यंदनि, छ दना वना च्वने धुंकल। जि कथां पिहाँ वयाः ख्वाः खी हे सिले मलाःनि छ थः छेँ, वना छ्वत। बहनी लिहाँ वइ ला धकाः अनेक खँ मने वायूकाः छंगु कह्नि सः वइला धका लँय् न्हायूपं लाया च्वनागु सित्तिं, छ उखुनु लिहाँ हे मवः।

छ नाप गवले नलुया, गुकथं भीसं जीवन छुना व खँया विचाः हे याय् मलाकं अबुजु बुढा ज्वी धुंकुगुलिं ह्यूपाः बीत जि ल्हासा वय् माल। मांया धाःसा मचा छम्ह दयूकाः जक छ्वया हयूगु विचार। छं धाःसा लयूलय् मोल्हीगु मतोतु। जि बांलाक चाः छ देकुती दुहाँ मवनेव मांया ख्वा ख्यूँसे च्वंकउगु। न्ह्यागुसां अबुजुया तारंतार पौ वःगुलिं जि ल्हासा वय् हे माल, वया। अबुजुयात कत छ्वया हया।

वयूत नं अबले कालिम्पोंगया लँ नं बांलाक मचाःनिगुलिं व हे कालविल कनाः ज्वीमाःगु कुतिया लं मवसे मगाः, थाय् थासे जिवं ज्यू मञ्चीक भ्वलंगा ता छी माःगु व आका भाकाय् च्वलः वय् योगु। उकिं थःथितिपिं सकसिनं सगं छ्वया हल, ख्येँ बातां जक हे प्यत जाः।

तर व सकतां खँ छं खनि मखु, छ कथाय् च्वनाः ख्वया च्वन। लिपा बेला बी त्येकाः तिनि छ थाहां वल, व नं निह्नस्यां घय् घय् पुकाः। जि छतका दां बियाबले छं ल्हा थर थर खाकाः स्वःगु आःतक नं लुमंनि। हानं भागि याःबले गब्यूतनि गब्यूत तुति ज्वना च्वंगु नं जि लोममंनि। धात्थेंया खँ जा मैं, जि उखुनु तुयूगु मोजा न्ह्याना तयागु जुयाः कन्हेखुनु चाबहिलि वनेत हानं मोजा न्ह्यानाबले उकी घःने पाखे महामञ्जुश्रीया पालिकाय् धर्म श्री मित्रया मिखा थें ख्वबिया च्याः च्याः खनाः जिगु नुगः काइँया मिखा वःगु आ तकं मलंनि।

न्ह्यागुसां जिपिं चाबहिली चच्छि व सकोया महाद्यःबाहाले चच्छि च्वनाः वयां सतिखुनु १० ताः ति इले लगाःचो श्यन। अन च्वंगु चीभाःया क्वसं च्वनाः सगं कथाः चिपं नं थी माःगु जुया च्वन। उकिं जिमि बंजा पासापिं निह्न व भल्या नायो छह्न नं नापं फ्वोछुकल। अथ्य ला जिमित छें पिहाँ वयाखुनु चान्हे हे च्वते मातने, छेदी थनाः थनाः हे गोसगं बिया हल, धोँदिगुली नं लँय् दनाः गोसगं कया वया। कन्हे-खुनु नं चाबहिली सगं बिया हय् धुंकल। अन-लगा.च्वे ला धौसगं नं बिल। लिपा नय् धुंकाः भल्यानायाँ दनाः चिपचाप फुकं पोचित। जि ला छु याःगु लयाः धकाः च्वनां कन्हे कूला यायूत ज्यू धकाः धाल। धापू छु धाःसा अनंनिसें जिपिं सकलें छजाः जुल, चिपनिप नं छुं मन्त। अनंलि जिमिसं तःवःपिं दाजु-किजा पासापिं नाप बेला कयाः थयूक स्वया, जिपिं निभाःबीपाखे स्वया च्वनागु जूगुलिं यँ, यल, ख्वप स्वनिगलं खनेदु, दकले ल्यूँने स्वयंभु। अन मत बियाबले जिगु मिखां स्वयंभुया गःतगिने च्वंगु मिखा नं खने दु थें च्वना वल। छाय् धाःसा उखुनु तक जिगु मिखां छंके बेला कयाबले छं ललःधा गु मिखां स्व गु फ्ल फ्ल लुमंनि, उकिं याने खने दुथें मच्वंगु व स्वयंभुया मिखा नं अथे हे थें खना च्वना। लिपा जिपिं चीभाः चाःहिलाः पूव स्वयाः कहाँ वया, तःवःपिं सकलें यँ पाखे स्वयाः वल ज्वी माः। 'लिफः स्वय

मत्यः' धाःगुलिं जिमिसं मस्वया। स्व हे स्वःसां अपिं खनि नं मखु, छाय् धाःसा जिमि निखलःस्यां द्वश्री चीभाः हे धकिं जुयाः पना च्वने धुंकल।

धात्थें ला मैं, जिपिं पाखं कहाँ वया च्वनागु मखु, पाखं जिमित कत हया च्वंगु। गुलि जिमिगु तुंत पाखं भ्वास्याक्क कत हइ, उलि हे जिमिगु मन ह्लासाक्क छेँ लिहाँ वइगु। जिगु जक मखु जिमिगु, छाय् धाःसा जिपिं स्वह्नस्यां छेँ दु, स्वह्नस्यां छेँ छह्न छह्न लुमंकेपिं नं दु, अज्ज अमि ला छह्न छह्न मचत नं दु-छह्नस्या काय्, मेह्नस्या म्ह्याय्। जि. जि छ हे छह्न जक जूःले मनया इना वने मोगुलिं भ.न छगू हे सूरं छंथाय् छंगु ख्वाले, छंगु म्हुतुइ, छंगु छुकी छुकी प्यप्पुं वइगु। वयात लिगनां लिगने मफइगु, मिखा लःलः धाया वइगु, अले थयूक अमिगु ख्वाः स्वयूगु, अमिके नं थःगु हे किपालु खनिगु।

समयं न्ह्यागुं यायूफु, वं याय् मफुगु छुं मदु। उकिं न्ह्याक हे जिमि मंमदुसां जिमिगु हे तुतिं जिमित यंकां च्वन वं धाः धाःथे पर्वःथात जनी चिकु चिकुं। जिमित मन तय् थें यानाः वाउँसे वाउँसे च्वंगु सिमाहःया नाप नापं रंगरंगया गुँ-स्वां नं ह्वया च्वंगु, भ्कंगःतयूगु यइपुसे च्वंगु सः लिसे याने-इने गांगांया मे नं ताय् दया च्वंगु। जिपिं क्वय् 'यरंखु' खुसी थ्यंबले जा थुइती जुल अन हे बाय्। नयूनी धुंकाः न्ह्यः मवःतले जिमित सँयू भायू स्यन-छु लः, थुप्पा=काति, भे जा, पिज्या दाजु किजा तता क्यहँ, किमे=कलाः, ङा=जि, ख्यरं छ, खोरं=व इत्यादि।

कन्हेखुनु सुथे न्हखुनुया भ्वयूब्व व सगंख्येँ कूला यानाः जिमिसं दुंगा छिनाः 'यरंखु' पार यानाः। उखुनु न्हिच्छि धया थें पाः गयूगु। पर्वःया जंजं, जःखः सिमा दुगु लं चाःचाःहिलाः गयूगु अपायूचो ह्लाइपु मजू। गनं गनं न्हायूपं हे सिचुसे च्वंक लःया सः नं तायूदु। सन्ध्याइले 'सिपा' गां थ्यंकाः अन चच्छि च्वनाः कन्हेखुनु 'चौतारा'

थ्यन। अन अडा नं दु, बजारे छह्म-निह्म अबुजुया ह्मस्यूपिं नेवाः साहुत नं दु। जितः ह्मसीवं ब्वना यंकाः पाहाँ-पिहिँ यात, अमिथाय् हे छथाय् नं दु। जितः ह्मसीवं ब्वना यंकाः पाहाँ-पिहिँ यात, अमिथाय् हे छथाय् बाय् लात। म्हंफु-मफुया नाप नापं नुगः हे तिक्क मिक 'भाजुया ब्याहा याय् धुन ला, मच्त गोह्म दत ?' धकाः नं न्यन। जि छु लिसः बी, न्हिले थें यानाः पार याना बिया। पुलां नेवाः पासां सकतां खँ कना बिल। जिगु ख्वाः स्वयाः साहुं धाल—नुगः मछिंके मो भाजु, ल्हासा थ्यन धाय्‌व सकतां लोमना वनि। तर जि मचायूक हे भसुकाः वल—गय् लोमनि ! मिं काःगु लोमंके फुसां, च्वापुं ख्वाउँगु लोमंके फुसां जि छन्त लोमंके फइ थें मताः।

मनू धयापिं मनू हे जूगुलिं साधारण मनूतसें नं अथे ल्यायूह्मबले छेँ त्वःते मालाः नुगः मछिंपिं नँनेवाःतय् मन तयूत छुं न छुं याय् माः धकाः स्यू खनी, उकिं जिमि थः भल्यात, मेपिं भल्यात व गांगांयापिं मनूत नं जानाः अनेक प्रकारं ख्याः-खी याना जिमिगु ह्माइपु लंकेगु स्वः। गनं मे हालाः न्यंकइगु, गनं जिमित नं साला यंकाः थःपिनि नापं प्याखं हुइकइगु व गनं गनं ला वनां वने मछिंगु चिकिचा ब्यागु लँय्—च्वय् पाखे ततःगोगु ल्वहँ व कय् स्वःसा सः हे ताय् मदयूक न्ह्याना च्वंगु चीचा बालागु खुसिचा खने दयाः धात्थें 'थँ स्वयां परवत, कस्वयां समुद्र' धाःगु सिन्हाज्या मे लुमंसे वइगु लँय्—फुसे लाक मछिं मछिं कयूता खायाः उकिया तःलं वने माः धकाः धाइगु व मखुसा च्याना छगः ध्यबा दस्तुर बीमाः धकाः गथांमुगःया जगाः थें नं काइगु। अज्या थाय् गनं गनं 'त्वीँया' धकाः उखे नं थुखे नं सिमाय् खिपः चिनाः उकी रोपलाइन थें च्वंक दोके छगः खाया तःगु खनेदु। उकी मालताल जक तया छ्वइगु मखु गुम्हं गुम्हं हथाय् हथायूपिं भल्यात नं च्वना वनिगु। छह्म बह्माःह्म मनुखं छखे च्वनाः खिपः साला च्वनिगु। गबलें गबलें लः थाहाँ वया च्वनिबले लाक्क व खिपः साला च्वंह्मस्या ल्हाः त्यानुयाः बा खिपः छ्वासुया वनाः लखे नं थ्यूं हँ। गुलि ग्यानापुगु खं। भ्री ला भचा

लँ ताःहाःसां चाःहिलाः हे वनिपिं जुल, अनं वने मो।

थथे भल्यातय् नाप ख्याः-खी यायां दुनें ह्माइपुसां पिनें न्ह्याइपु पहः यानाः जिपिं 'काःलः' थ्यन। अबले 'लिस्ती' थाहाँ वने मोक अडा फुक 'तातोपानी' हया तय् धुंकुगु, उकिं अन पुले माःगु जगाः भंसाः सकतां पुलाः अनंतुं बाय् च्वना। कन्हेखुनु काःलखे मो-मी ल्हुयाः जिपिं न्ह्याः वया। काःलःया स्वधाः हिति भ्वाररर हाया च्वंगु दु। काःलः धात्थें हे काःलः, न्ह्यापां ला लः थी हे मफु च्वीँ च्वीँ पू। लिपा तीजकं तीजक ल्हाः तुति थुँथुं हितिधाले हे मोल्हुया।

अनं काहाँ ववं पर्वतया ह्माकिने लाक्क 'कोदारी' खुसि न्ह्याना च्वंगु दु। च्वं तापाक खने दुगु खुसि व हे ज्वी माः। अन थ्यंकाः ता छी त्यनाबले 'थ्व हे नेपाल व तिब्बतया सीमाना' धकाः धाल। थात्थें थथे थःगु जन्मभूमि नेपाल नाप बाय् त्यःबले हानं छको नुगले धौ-बजि वाल। नेपाः-मां, थःमां व मांया भौ सकलें भ्वाताहाँ दं वल। अले ताया तःले न्ह्याना च्वंगु खुसियात ख्वबिया जगाः ब्युब्युं खुसि छिनाः पाः गया। अथ्य ला जिमिसं भयातुक छुं कुचुया तयागु मदु। छह्म पासायाके मसलाप्वः निप्व प्यप्वः व महि-पोस्तिगं भचा दुगु ह्मिचा छपाः, मेह्म पासायाके खुकुरी छपु व लःथल छगः कखाया तःगु दु। जिके छुं मदु, भिंद्यः प्वः जँय् न्याक्क चिना तयागु दु। दां दिं फुक भल्यानायो याके, अथ्यनं व दोसाध खुसिं तुति भयातुक कसाला तःगुलिं उखुनु बह्म बह्म सँहाःहू धायूकाः लिनि 'खासा' धाःगु गामे बासे थ्यन। अन तक नेपाले थें ज्याःगु पाखा दुगु, तर सिंपौया पौ दुगु छेँ खने दनि। सिमा-सामा नं गाक्क दनि।

अन लँय् गनं गनं स्वय् हे शिलानदी धाय् ल्वयूक ल्वहँ जक ग्वारा ग्वारा खने दुथाय् गनं दुरु दासि वःथें च्वंक कव्वाना च्वंगु कव्वाःलः व गनं कय् कय् थ्यंक चीचा बाला खने दयूक न्ह्याना च्वंगु खुसिया च्वय् पहाडे नकी तानाः उकी सिपू लायाः दयूकातःगु ता व

गोपु गोपुखे ग्यानापुसे च्वंक सिखः बःकाकां यातां व्यातां संक छ्वी माःगु कुछि जक ब्यागु झोलंगा ता नं छिना वने माः। थुकिं हे ज्वी मिजंत धयापिनि दिरया थेकाना मदु धाःगु। ख नं अनं कुतुवन धाःसा दिपया छु थेकाना ?

वयां कन्हेखुनु छबाय् 'छ्म्यां' धा थाय् च्वनाः ततःमागु सिमा मदुगु बःबः पर्वः पुलाः 'कुति-गाले' थ्यन। गुगु नेपालं ल्हासा वय्‌बले दकले न्हापांगु बने ज्याय्‌गु थाय् खः। उकिं अन नेवाःतय्‌गु तःगूमछि कोठि दु। झी नेपाले ३२ कोठि महाजन धाय् थें अन न ४० कोठि धाय्‌गु चलन दु। अन चि, तँय् च्वामो आदिया व्यापार आपाः। छुं भचा देशी (भारती) मालया पसः नं दु। नेपाःयापिं आपाः भल्यातसें जाकि मलेभता इयादि नाप चि हिलाबुला याइगु जुया च्वन। झी भल्यातसें नं अन नय्‌बु (छेँथू) यात बकु फुक ल ल्हानाः ज्यालाया दामं चि छकु छकु कयाः थः थः गामे वनेत नेपाः स्वयाः वल। भल्या-नायो नं नय्‌बु नाप बकु-बिकुयागु व अधलि-हागुदां (नेपाः मोह व सँय् मोह) या ल्याःचाः नं सकतां सिधय्‌काः खाय्‌मातय्‌त (सलजवा त) ताथ्ये-धाला (सलया बाः, मा गु दां-दिं नं बैना बियाः 'गनं परदेश नय् मनंनिह्म साहुमचा, बांलाक बिचाः याना, यंकि' धकाः मानो म्हाय्‌मचा बियाछ्वइबले दुवाते गुभाजुं खँ ल्हाइ थें खँ ल्हाना जिगु कुति थ्यंया स.पौ ज्वनाः नेपा वल। उकी जिं छंगु नां तक नं च्वय् मछालाः मांया नांया नापं जल भोछिं धकाः जक च्वया।

कुति, पर्वतं चाःह्यूगु गाले लाःगु थाय् जूगुलिं साप चिकुगु थाय् जुया च्वन। चिकुलाबले ला च्वापु गागां छें पिहाँ हे वय् मजीक लँ फुक च्वापुया च्वापु ज्वी यो हँ। वैशाख फ्वी थे च्वंकाः नं अन नेपाले चिकुलां थें चिकु। जिमि ज्वना वयागु दँ लाइ, सिलखं मगानाः अनया पुचिंसांगां द्यःने फायाः द्यनेमाल।

अन निन्हु स्वन्हु च्वनाया छह्म-निह्म कुति नेवाःत नाप लात— आपाः सकोमित, यले ज्यासःबरेत छखलः निखलः दु। सकलें थःथःगु ज्याय् दुना च्वंगु दु। छेँ पौ मदु, कःसि जक, व नं चा जक फि चिका तःगु। ख्वाउँगुलिं यानाः चा नं खो, लः ज्वया वने मफु, मानो सिमन्टी थें। आपाः छेँ २ तँ जाःगु। थाय् थासे ताचो (ध्वाँय्) ब्वय्‌का तःगु दु। भिद्यःया देगः छगः नं दु गुंबा थें च्वंक गोध्वाँय् व ताचो ब्वय्‌का तःगु। झी नेपाःया अडा नं दु। अनया हाकीम दिट्ठा। झी नेवाः साहु महाजनत व भल्यातय्‌त विचाः संचाः याइगु हे अनं। जात्रा, गुथि इत्यादि ला नेवाःत दु थाय् दइगु हे जुल। बाजं-बिजं नं – धाः, नाय्‌खिं, दापा, धिमे इत्यादि सकतां दु।

जिपिं अनं पिहाँ वयाखुनु व हे जिपिं बाय् च्वनाथाय् हे छेँ कुति-नेवाःत सकलें धयाथें मुंवल। 'तिम्ह्रि याय्‌माः तिम्बि याय् माः' (सगं बीगु) धाल। सकसितं च्या-चि त्वंकल। अले छह्म नायोचा ख्वाः वःह्म बाभ्भावंह्म साहुं धाल—कासा थकालि, आः छु याय् माल ? जि ला थकालि धाःह्म गुह्म बुढा थें धकाः थय्‌क चाकःमकलं स्वया। तर नंत्राना हःबले वया सित्रे ल्याय्‌ह्मह्म त्र हे छेँ थुयालं। धाल —छु याय्‌गु आः, बहि पुइकिरे। धातयें ह्याउँसे च्वंगु छगू बहि प्वीकाः ब्वना हल— फलाना मिती फलाना साहुया नँनेवाः बंजाः फलाना नेपालं बःया २ त्यांग्रा, फलाना मिती फलाना नँनेवाः २ त्यांग्रा, फलाना मिती फलाना नँनेवाः साहु नेपालं बःया असुल जूगु अधलि तका ५ तका इत्यादि। अले जिमिगु नं निह्मसिगुं नां च्वत। छह्म बंजाःला पुलां नेवाः जुल। मेह्मसित हाःहू यानाः त्यांग्रा पुइकल। जितः 'कासा साहु त्यांग्रा पुला दीगु लाकी, दस्तुर बिया दीगु' धकाः ह्विल। जि झसंक वन—सिलाचः-रेबले पशुपती जक मदस्यातय्‌त दक्षिणा कयाः नं बँय् ग्वारा ग्वारा तुइकइ धयां थन ला थःत हे त्यांग्रा पु धाःगु ! जि सुंक च्वना च्वना। लिपा 'का, साहु मचातय्‌त नं त्यांग्रा प्वीके ज्यूला, च्वयाब्युरे न्यातका

दां।' धकाः जिगु नामे ५ तका दां आमदानी च्वकल। अज्ज दे-भ्वय् न्याया च्वंगु पाखे लाःसा लाखे ३।४ न्हु तक भ्वय् नकाः फैयागु प्याःगु छेंगू लायाः त्यांम्रा पुइकइगु हँ। लिपा धका सिल। थुलि याना च्वतले पुलां नेवाः बंजालं भल्यातसें दिका थकुगु 'खोम्बो' (छेंगूयागु बाक्स थें ज्याःगु) चायकाः सँयूलं पिकयाः फिकल। 'तातो' (सलया ह्मय् जः खः तयूगु) नं स्वह्म सलयातं कवायूकल। खोम्बो ध्येवातसें यंकल।

अले सकलें कुति नेवाःतय् नाप बेला कयाः सलम्हे च्वना। जिपिं कुति देशं पिहाँ वसेंनिसें हे पर्वः च्वय् च्वय् क्वो क्वो फैत इमूपँ थें न्ह्याना च्वंगु खनेदत। यानं स्वयूबले ल्हुतिपुन्हीखुनु सुथे जामाच्वय् मनूत वना च्वंगु खने दया च्वनि थें। हानं याने-यिने ताध्ये (खचरा सल) व पोंगाचा (गधाः) तयूगु गंसः नं ताय् दु। जिपिं व जिमि ताध्ये, सलतय् गंसः नं याने अथे हे च्वनिगु व ताय् दइगु मखाः जुइ।

घात्थें मैं, क्वी नेबाःत धयापिं नं विचित्रपिं जीव खः, न्ह्याथाय् वंसां व हे पहः। नेपाःगालं पिने गांपाते जक मखु थन –ल्हासाय् ध्यंक व्यापार याःवया नं व पहः मतं। छं सि हे स्यू, क्वीथाय् जूसा ल्हासां ध्यंकःवःपिन्त चाबहिली लँस्व वनेगु व जगन्नाथं ध्यंकःवःपिन्त खुसिबहिली बा गुलिगुलिसितं थकाः ध्यंक काःवनेगु। थन ला जिपिं ल्हासा मध्यंनि जिमित लँस्वःवया च्वने धुंकगु। जिपिं 'च्यानाःख्यः' ध्यंबले अन बथां हे ल्हासा नेबाःत मुना च्वंगु गुलि ह्मस्यूपिं, आपाः ह्ममस्यूपिं। लिपा सिल अपिं फुक क्वी पालाकतःपिं (नेवाःतय् ल्हासाया कुलछेँया खलःत), क्वी थःथितिपिं व क्वीगु कोथि नाप सम्बन्ध दुपिं जुया च्वन। अन हे सकलें चाकःलि च्वनाः कुशल-वार्ता जुन, ह्ममस्यूपिं नं ह्मसिल। अले समीनीत निह्मस्यां पुजाभः व सगंज्वलं न्ह्य ने तय् हल। पालाया थकालि न्हापां ह्याउं तुपुलि प्वीकल, अले सगं बिल। छाय् धें मस्यु, अन ब्वंगु मंगलाःतः उलि ह्माइपुसे,

नुगः मछिनापुसे मच्वं गुलि नेपालं पिहाँ वयाखुनु चान्हे ब्वंगुलिं न्हायूपंपिलि ग्वी थें नुगः ह्मगनि थें च्वंगु खः। लाःसा व मंगलाःतः ब्वंपिं गुरुजुपिनि पालाकत त अप्पो दइन धकाः मन च्वकंगु ला ? अथवा लत्या नं मयाक तक सुं हे थःथिति पासापिनि ख्वाः स्वय् मखंक 'सिमाहल लासा लासे, नगुतिन फांगा फासे' धाःथें ज्वीका वयागुलो अय् निह्मध्यह्म ह्मस्यूपिं व उलिमछि थः नेवाः दाजुकिजापिं छकलं स्वय् खनाः जिमि मन च्वंगु जि धाय् मफु। छं मिजंत धयापिं अज्याःपिं हे खः धकाः धाय् मते। धात्थें मह्मेकुसे धया च्वना, उखुनु अन जिमि सुयां मिखां ख्वबि मवः। सकलें नाप न्हिलाः न्हिलाः हे सगं काय् सिधयूकाः सह्मय् कया। बरु स्याबजिया थासे गोफकी।

अनं जिपिं सकलें ल्हासा-दे दुहाँ बया। जः खः पोतला, भयाकुरी व दथ्वी चीभाः लुखा। थ्व ला छं तस्बीरे खं हे ज्वीमाः। च्वय् तुइसे च्वंक चीभाः कय् लुखा। क्वीथाय् स्वयंभु व मञ्जुश्रीया दथ्वी लाक च्वंगु तःगो चीभाः लुमना वः। व लुखाया जः खः थोम् पसः (बँपसः) क्वो क्वो व छगू निगू साकं (होटल) नं दु। हानं माने व जःमू चाःहीकाः लँकोर (उपाखा उलंथे देचाःह्यू) वःपिं नं यक खनेदु। हानं ताध्येतयूगु तुकुतुकु जक मखु बांबांलाःपिं च्यांता सलतयूगु कदम चाल व साइकलया तिंनि तिंनि नं तायूदु। अनं भौमचा लँस्वया हयाः देचाःहीकाः दुत यने थें पालाकतःपिं सकसिनं हयूभुनाः थःथिति इष्टमित्रपिनि नापं जिमित पाःको (बहिया पिने च्वंगु बजार) बाःहीकाः थःपिनि कथाय् दुत यन। धात्थें अन १० दँ लिपा अबुजु खनाः जि ह्मँयूक ख्वय् मास्ति वल, अध्यनं ख्वबि च्वनिनाः नेपालं मामं ह्माउं-तुपुली छुका हःगु पायूमोह निमोह तयाः पालि भोपुयाबले जि स्वर्ग थ्यन। बहनी पालाकतःपिं सकसितं बेलि याके माः खनी। नय्-नी धुंकाः 'का, का, थौंतिनि ध्यंकः वःपिनि त्यानुल जुइ' धाधां उखुनु बाचा तक नेपाःया हालचाल न्यना च्वन।

स्वन्हु प्यन्हु तक ला जि नापलाः वःपिं सँय् इष्टमित्रपिं नाप खँ ल्हाल्हां लिमलाः। अथे ला भी थाय् श्यंकःवःपिन्त स्व वइ थें मन्हि-ख्येँओ ज्वनाः वय् मो। अथें वइ, "सोता साहुमचालाया म्हंफु मखु ला? लँय् तकलीफ ला छुं मजू मखाः?" इत्यादि खँ ल्हानाः ह्लसोका वनि, थुलि हे। जि नं सःसां मसःसां अमिगु भाषां "म्हं फु, छुं मजू" धकाः न्हिलाः न्हिलाः लिसः बिया छ्वया। गुलि गुलिसिनं 'नेपालं न्हू न्हूगु वस्तु छु छु ज्वना भायागु दु?" धकाः नं न्यं। अमित जिमि पुलां नेवाः बंजालं "ज्वना ला थ्व थ्व वस्तु ज्वना वयागु दु, तर फुक वस्तु श्यंकः मव.नि।" धकाः नापं ज्वना वयागु यू, भिपू, तिनिखाः इत्यादि मुख्य मुख्य वस्तु निता प्यता क्यना नं छ्वत। छाय् धाःसा मेमेगु बनाः, ह्मयूखा पंखा, घंगला, रक्तचदनया ज.मू, पिता कापः, पुसाबाता व मुसू जाकि, ग्वारनवाः-यलाचिंद्रा, मलेभता, पालु, छ्वाः लाभा इत्यादि इत्यादि भयातु भ्यातुगु माल श्यंकः मव.नि। जि अबले मस्यूनि थनया मिसा-मिजं निखलकं व्यापार आदि सकतां ज्या उत्ति ग्यंक याइपिं खनी। उकिं व स्वःवःपिं मध्ये मिसात नं यक्व दु। गुलिं गुलि ला नह्या नह्यापिं ल्यासेत नं। अभिसं नय् थें नय् थें खःबले, नापं छुं हे मखु थें यानाः ह्मय् थीक थीक फेत्त् वःबले ह्म हे चिकतु मि।

छन्हु सुथे जिमित पाला आज्जु दर्शन याके यंकल। भी थाय् जूसा भौमचायात आगमे किसली छायूके थें। गुभाजु, थकालि छ्यांजे (पालाया मंत्री) व २।३ ह्म पालाकतःपिं नं दु। पाला आज्जु दुने मेगु चुके खनी। ख्यूँसे च्वंगु स्वान्हें थाहाँ वनाः छगू कथाय् द्यः तया तःगु। द्यः छु, मूर्ति छुं मदु, पर्भा दुगु सिंहासने ज्व ह्ल थिक ताईं नाईं न्हायूकं छपाः व न्ह्यःने पात्र छगः थनातःगुली भःभः धायूक नरसिरमाः, सिगलिमाः व हृदयप्वः कखायूका तःगु। पर्भाय् छचा खेरं लुँयागु वहःयागु क्रिंकिपा तिया तःगु। 'न्हापां कवलि ह्यु (पात्र ह्यु) धाल। पात्रे च्वंगु थ्वँ फुकं प्वंकाः मेगु थ्वँ छथल थन। गुभाजुं जिमिसं ज्वना

वनागु वहःदेवा च्याकाः पञ्चोपचार पूजा यात। जिपिं स्वह्मसितं दक्षिणा छायूकाः द्यः भागि याकल। अले व हे पात्रया जल व सम्हे चिपं थिया लिहाँ वया, भी थाय् यंलासिवा वना वय् थें।

भी थाय् त्वाः त्वाले फुकी-गुथि धयागु दु थें थन नं भी नेवाः-तय् थज्याःगु पाला कचा पाला नापं यानाः ३० गू ति हे दु। उकी मध्ये दकले पुलांगु च्यालंग्याः पाला धाइ। मेगु घंगस्या, च्यांति, काकिमा, छुसिस्या, भ्वाला, घोरस्या, ल्हाकं कुंपाला, तरुंस्या, घिसि-रपूते, घमुस्या, लुभुस्या, गन्धेस्या, आदि पाला दु। गुभाजुपिनि 'वज्रसत्व' धकाः यँ, यल, ख्वपया गुभाजुपिनि स्वंगू हे पाला दु। हानं भी खचरातय् खचरा पाला व 'छ्वेबा पाला' धकाः दँय् छको मञ्जु-श्रीया जात्रा नापं याय् माःगु छगू पाला नं दु खनी। अथे नं न्हापां न्हापां २ गू सरकार सम्बन्धी ज्या याय् माःबलें निसें दुगु जुयाः ला माःयु १० गू पाला, १० ह्म थकालि धाइगु चलन जुया च्वंगु छं नं सि हे स्यू। लिपा भी वकील साहेब दय् धुंकाः नं आः तकं अडां छुं मुद्दाया ज्या याय् मा.सां थ्व थकालितयूगु सहीछाप याका च्वनतिनि। तर आः ७ गू पाला जक दनिगुलिं १० थकालि नामं थ्व हे ७ ह्म थकालि च्वनाः सकतां ज्या पालंगाः न्यायूका च्वन। हानं पतला लामाजु (दलाइ लामा) पिहाँ बिज्याइबले नं भी वकील साहेबया नापं तःपाः लंया द्यःने गा पाच्छायाः, ह्याउँ तुपुलिया कस्सं ह्याउँ सिन्हः तिनाः वने माः! छाय् धाःसा सँयूतयूके अज्ञ नं विश्वास दनि — ह्याउँ तुपुलिं पूपिं व ह्याउँ सिन्हः त्यूपिं मन्त धायूव ल्हासा देयात ल्हासाखुसिं तोपू वइ, लसितयूसं हानं दुःख ब्यू वइ। उकिं मैं, आःतक नं भी नेवाःतयूत सँयूतसें "भ्यायूबु" धकाः बिश्वास पूर्वक हना तःनि।

थुकथं सँय् इष्टमित्रपिसं पत्याः याकाः भी आज्जुपिसं ल्हासायू बने ज्याना वया च्वंगु जुया च्वन। हानं भी थाय् जगन्नाथं श्यंकः वःपिसं जल बीके हइ थें, ल्हासां श्यंकः वःपिसं मूसी तयूके हइ थें थन नं

नेपालं थ्यंकः वःपिसं ल्हाकताः (कस्यालि) तय् मागु ज्ञुया च्वन। उकिं भीगु बकु फुकं थ्यनेव भीसं ह्मस्यूपिं कोताः कोताः (सँय् भारदार) तय् थाय्, भी सम्बन्ध दुपिं तत धंपिं सँय् व्यापारीतय् थाय् व भी वकील साहेबया थाय् नं छा-लाभा, पालु-मलेभता, ग्वारानवाः, यलाचिंद्रा इत्यादियात सगं पुसां पुइ थें क्यूचिनं तोपुयाः तयके छुत। कन्हेखुनुं निसें जिमि चप्पा नय् हे मलाः, कथाय् न्याःवःपिं हूलहूल जुल।

छन्हु सुथे सुं गाहाः मवःनिबले जिमित भोखङ्गे (बहिली) भोर-मुचि भगवान् दर्शन याके यंकल, नापं अबु नं दु। जिमिसं खाता (तुयूगु कखा गा धुं व वहःयागु ध्यो देवाया नापं सुकिवा (ध्यो काकाः ल्वीगु थल) नं ज्वना वनागु दु। बहि ला धाःथें यँ, यलया गुगुं बाहा थें। उखें लुखा, थुखें लुखा, चुकं चुक, बाहाः बहि सकतां सकतां नेपाः लुमंसे वः। खः नेपाले सेंगुँइ जनबाहाले थें कैंचि मार्कापसिं कमघाःगु त्वीसे त्वीसे च्वंगु पिलाक ब्वयूत कह्मिया सः बिया वइ थें, पासापिसं मिजंतय् पुचले वहःयागु जाकि बत्ता ज्वना व ह्म क्यनिबले हिं बुला थें ख्वाः यानाः 'ह्माः बा जि' धकाः तुकि फ्याताक्क संकइ थें, पीकु हाकःगु पसि सिनाः न्ह्यूकु हाकःगु गां न्यया नं मछालाः कक छुनाः वइ थें ज्याःपिं धा सा थन छह्म हे नाप मलाः। न्यताः च्वकां हि तिक्निनि थे च्वंपिं, त्वीसे प्वात्या प्वात्या च्वंगु नादी च्वंगु लुँया धोतुं (लुँ चुल्या) वा संखया धुंको संखया चुल्या) ब्वयूत ताथू वा होचू रेसमीकापः) या ह्मांज्ञु (लंच्व ताःहाकःगु भोत) चुल्याय् चुल्याय् थ्यंक थत कया त.पिं, जं कय् घुतुं (पेटीकोट्) व बाम्हं च्वय् ह्मांज्ञुया द्यःने ख्वातुगु दुब सा दुगु लंचो मदुगु बनाःया तःपाः लं फिनाः नं ग्यासेर (तिनिखाः) कुं दुगु पांदें (धोधो दुगु नंबुयागु लंया द्य ने चीगु मेखला थें च्वंगु कापः) चिनाः तःगुलिं लिबां न्ह्यबां छुं सीमदुपिं आच्याःपिं (तताक्यहेँ पिं) धोधोदुक नाप लाः। अमि गुलिगुलिस्यां मोति-भिपू भुना त.गु पत्तु (स्वकुं ह्माःगु छेले तीगु तिसा) नं पुया व पिं दु। अमिसं छको निको

छ्यँः संकइबले पुचः पुचः यू भुना तःग 'घौ' (जंत्र) भयातुगुलिं अमिगु ख्वातुगु लंयात नं गा वंका भी थाय् प्यंथइबले 'खण्डे खण्डे भिन्दे भिन्दे स्वाहा' धकाः प्यंजा ३ ब्व थलि थें अभिगु नुगःपायात निव्व थला तःगु खनाः नुगले तिक्क ममिसां अमि न्ह्ाय्पंया ऐको (छगू प्रकारया इयररिङ्ग) वा इयररिङ्ग हे सनिगुलिं मिखा हे तिनिमिनि धाः।

अन जिपिं प्यतजागु छेँ थाहाँ वना। प्यते छचालं कःसि, कःसि म्वले लुँया दरालि दुगु व पखालं पिने छचालं पखाले हे लिधंक देवदेवतापिं ताना तःगु व वयां कय् लुँया कपौ। कःसी प्यकुने प्यंगः लुँपौ दुगु देगः, गुकी लुँगजू, गोध्वाँय्, कुंपा, हितिमङ्ग इत्यादिं नेपाःया लायकू थें भ्कः भ्क धाः। उकी मध्ये छगः देगले वसुन्धरा व मेगुली ग्यानापुसे च्वंह्म क्रोधमूर्ति ह्मास्कामिनी अजिमा। मेगु निगले खापा मचाः। अनं क्वाहाँ वयाः च्वते नं ह्मास्कामिनी हे निह्म—छह्म भचा क्रोध मूर्ति व मेह्म शान्त मूर्ति। मातने शुद्धजीव राजा (स्रोनचेन गोम्पो) व मेमेपिं द्य.पिं यक दु। हानं बांब्रांलाःगु क्वेंचिंया ख्वाः दुगु कंग्यूर तंज्यूरया सफू गम् नं दु। फुक थासे धुं च्याकाः देवा लुलुं कहाँ वया, यद्माःया उपाखा ऊवनेबले व कोनेयाः खुनु मत ब्यू वने थें। पाःगु थुलि हे—भी थाय्सा धुपाय् ज्वनाः देवा बा पाल्चा च्याका मत बिया वयुगु, थन च्याना च्वंगु ततःप्वाःगु देवाय् थःपिनि च्याका वनागु देवां तुलतुल घ्यो लुना वयुगु। थन चिकुगुलिं अथे च्याकाः ज्वना जूसां देवा छप्वातंया घ्यो नाइ मखु इताः दुथाय् छकूचा जक नाया च्वनि। उकिं थथे देके वइपिसं देवा छप्वातं हे ज्वाःदेवा च्याका थें यानाः सलंसः देवाय् ल्वीत गाः। अले जि भवाहल लुमन —"छ नं जिगु लिसः पौ मध्यंतले मतब्यू वनां च्वन ज्वी क्यहेँ भत नापं महांकाःद्यः पालाःद्यः, भिद्य व लुति अजिमा या थाय्। गवलें गवलें ला जिगु पौ मध्यना च्वनिबले—कोखं काः काः लाय् लाय् बुयाः नुगः मछिनिबले लाःसा मार्मं खेलू इताः बियाः सिसि द्यःया थाय् नं छुः ज्वी मखुला ल्हूघले ?

'छु' मञ्वीमा, याकन लिध्यनेमा, छुछु ज्वीमा' धकाः वरदान नं फ्वन ज्वी मखुला ? तर देवं सिन्हाज्यामेया मिसायात थें अमङ्गल वरदान ला मब्यू खनी छन्त, छाय् धाःसा जि थौं तक नं म्वाना हे च्वना तिनि ।" न्ह्यागुसां जिपिं अनं काहाँ वयाः छेदी श्यन, अन दथ्वी लाक भोरमुचि भगवान् । बिज्याका तःगु, भी स्वयंभूया मूल भगवांद्य या सिबे भचा तःधिकःह्म । वया ल्यूने वया सिबे यक्व तःधिकःह्म भगवान् नं दु । मेपिं सहस्रभुज लोकेश्वर, मैत्रेय बोधिसत्वपिं नं दु । ततःग्वाःगु देवाया कुं फुकथासे हाकुक गःसां व हे देवाया जलं यानाः तलेतले थें हे अन नं अंगले अंगले च्वया तःपिं अनेक देवदेवतापिनिगु लुँया तिसा ज्वाह्ल थिना च्वन । अन स्वां जाकि तिनेगु, सिन्हलं तिकेगु चलन मदुगुलि भगवान्यात खातां क्वखायूका धुं चयाकाः नेपालं ज्वना वयागु यलाचिद्रा ग्वारानवाः छायाः छ्याचिवा (दण्डवत याना । अन भो भो चयाका तःगु वह देवा, लुँदेवा मध्ये छप्वाः लुँदेवा तुंछे-यापिसं छाया तःगु धाल । व हे देवा प्वंके बियाः जिभिसं ज्वना वनागु दयः थंके बिल । अबले तक जि देवा धयागु दकले तप्वाःगु सेंगुया गुम्बाय् च्वंगु देवा धकाः च्वनागु । थन ला खासिचा खासिचा पाय् प्वाःगु देवाय् छपु जक मखु इललल इताः तियाः चयाका तइगु । व लुँया देवा हे ३६३॥ तोला म छि ग्यंगु हँ । व देवा लाखे नेपाल भापाया कवि चित्तधर 'हृदय' गुह्मसित भी जुजु महेन्द्रं थुगुसी तिनि 'कवि-केशरी' दर्जा बिया बिज्यात धाल—वया आजा तेजधर साहु ल्हासाय् वले तःगु हँ, व देवा बेकुं चयानाः पाकोर (ल्हासादे) चाःहिलाः देवा छायाः लिहाँ वःह्म कन्हेखुनुं निसें जँ स्याकाः ब हे ल्वचं मन्त हँ । भी नेवाःत धयापिं नं थुलित धर्म ह्याःपिं जुया च्वन । उकिं हे ज्वी भी नेवाःतय्सं सँय्‌तय्‌त क्वानाः अप्पो लबः काल धकाः स्यूसां अमिसं तं मम्वेकुसे नुगले मस्याकुसे लिपा लिपा तक नं "नेवाःतसें नेपाः वनाः नं व दांयात धर्म कर्म हे फुकइगु खः, भीसं धर्म याःसां अमिसं धर्म याःसां

उकिया पुण्यया अंश भीत नं वइ" धकाः मन तया च्वन तिनि । सलंसः द्वलंद्वः पाँय् (सँय् मोह ३३३॥) दां न्ये बिया च्वन तिनि, त्याय् बिया च्वन तिनि । धात्थें भीसं नं ल्हासां क्वाहाँ वयाः अबले अबले लुँवहः, हाकुदां क्वत हयाः आः थौंकन्हे देशी नोट व पाउंड आदि विदेशी दां क्वत हयाः देशयात तःमिज्वीकाः सख्वा.पा, पंजादां, समे, बाहा पूजा इत्यादि धर्मकर्म याना वया च्वनं तिनि ! तर भीपिं नेपाः वयाः नेपाःयात ल्वयूक ज्या याय् मसःगुलि नेपाले भीगु इज्जत माःछि मजू ।

अनं जिपिं ताराद्यः धर्मपालपिं व चतुर्महाराजपिन्त लिफः लिफः स्वस्वं पिहाँ वया । पिने गुगुं पौ दुगु, गुगुं कःसि जकगु नितँजाः स्वतँजाः छेँ । चुके चुके भो भो मानें चाःह्लीका तःगु व अगले अंगले भी थाय् गुंलां बहिली ब्वइगु बिलंपौ थें अनेक जातक बाखं सेंगुँया शान्तिपुली स्वयंभुपुराण च्वया तः थें न्यंक च्वया तःगु दु । भयाःया फुसे व कारनेसे स्यांबो (गुजि गुजि काःगु लिबिं) खाया तःगु दु । अनं दँय् छको मुलां (नीछदो बरेत मुनिगु) बले भिक्षुपिं मुनाः धर्म सम्बाद याइगु थाय् इत्यादि नं स्वयाः पाकोर छचाः चाःहिलाः जिपिं लिहाँ वया ।

थ्व पाकोर हे ल्हासाया मुख्य बजार खः । भी नेवाःतय्‌गु आपाः पाला व क्वथा थ्व हे बजारे लाः । लँय् जःखः निखें पसः, पसःसां फुकं पसःकवः मखु, भयाः व लुखा । भयाले जक गोयू (कापःया लापाचा, भंगः चानाः तिका तःगु भयाःकापः) तया तःगु । मूलासाया न्ह्यःने चोकची (डेस्कचा) व ल्यूने छ्यागम् (दराज) । बँय् सिपू ताना तःगु । हानं फुक धया थें पसले ग्वाखे बा तसी जाकिप्वः छप्वले नेपाःयागु मोह छमोह भलिं तिकाः भिद्यः धकाः धुं देवा चयाकाः पुज्याना तःगु दु । उकियात नं किकिंपा, हृदयफो इत्यादि तिसां तीकाः थःथ पिनि क्वथायात अप्पो च्वछायूगु कुतः याना तःगु दु । मूलासा छु मानो छगू तखत थें मखमलया बा क्वयूचिया फुंग,

ग्याहं (भिंगुचीनी) महासुचि लाया तःगु व माःसां मोसां न्हाबलें दागम् (दुने भुवा दुगु पिनें पिचुक तँयकापः बनातःगु) छप् नं थ्याक्वे लाक तया तःगु। चोकची न्हाबलें धयाथें वहःया धाक्याः (तौ व पुसा) दुगु चिनिया कयो बा यांथिया कयो दया च्वनिगु। अज्याःगु पसले च्वना च्वंपिं छह्म निह्म नेवाः साहुपिन्त नँ तुतं लँया दथ्वी लाक भो भो तयातःगु समीनीतयूगु थोमपसः (बँपसः) नं भस्वं जिपिं थःपिनि क्वथाय् लिहाँ वया।

भी क्वथाय् नं कुने अथे हे पसः। तले क्वथा ३ कू दु—छकू बने-कथा, छकू द्यने-क्वथा व मेगु भुतू-क्वथा। बनेक्वथाय् मूलास या ल्यूने छ्य्ःगं व जव पाखे द्यःगं नं ताना तःगु दु। द्यःगमे मुसुमुसु न्हीक च्वलुं पाना तःपिं चायापिं, भौंयापिं आर्यतारा, सप्तलोचनि तारा, मञ्जुश्री आदि द्यःपिं भोलाक दु, शाक्यमुनि छह्म जक लुंसियाह्म। जःखः चिनिया तामचीनया स्वांथले चिनिया रेसमया स्वां तिया तःगु। अन नं न्हःनेसं थना तःगु ७ गः वह या तिंख्वलाया नापं वहः देवा च्याका तगु दु। छखे पाखे थाय् थासे द्यः च्वया तःगु धारणि संग्रह सफू, तुतः सफू व निगू स्वंगू नेपाल भाषाया बाखं सफू नं पँचिना तःगु दु। गनं धुं तिया तःगु खने मदुसां मूलासाया न्हःनेसं च्वंगु चोक्ची क्वसं च्वंगु प्वेकं (धुं हे पाय् हाकगु धुं च्याकेगु बाक्स) या ह्लतं न्हिच्छि तांग्वाँय् (भिंगु धुं) या कुँ नस्वाक पिहाँ वया च्वनिगु। देपा पाखे बनांथू कश्मिराथू व तिनिखाः पँचिना तःगु। थ्व क्वथा बहनी ज्वीव जिगु द्यने-क्वथा ज्वीगु व द्यने त्येव च्याना च्वंगु मतया जले द्यःगंया द्यःपि स्वस्वं फसं मत भाराक सनिबले छ बाह्राय् जक तय् धुनेवं जनबाह्राद्य यात क्वालखं लूगु स्वःवनावले पिलिक्क खंगु छंगु किपालु स्वस्वं जि याकःचा द्यनेगु। द्यने-क्वथा ला धाय् हे मोल अबु द्यनिगु क्वथा, कस्तूपा थना तःगु बनाःया बोत्यंया द्य ने च्वंगु क्वेचिंया दसनायात ल्वयूक नाइक पा थना तःगुलिं चिकुलां नं जाराजारा वयूक

तांनो थें च्वंक लुमुगु जिगि जिगि च्वंगु क्वेंचिंया सिलः। पाकां कार-चीपि भरेयाना तःगु फुंग। क्वय् मलः व भंगः बुत्ता दुगु महासुचि निपाःग्वपाः लाया तःगु। भ्याले न्हायूकं तया नं पिनें लापूचा, ग्वंगः-मलः भरे याना तःगु ग्वयू ताना तःगु। भुतूक्वथा भी भुतू थें मखु दनाः दनाः हे ज्वरे यायूगु। टेवल थें च्वंक तःजाःगु भुतू, उकी न्हाबलें हे छ्गः कसि देछुनाः च्याखू पिकया तइगु। उखे पाखे तसी कयो, धुंपेन (तामचीनया बाता) ह यां (आलुमिनियम्) या थलबल पँचिना तःगु। चप्पा, च्या, छुचुं, द्यो इत्यादि नयूगु वस्तु खने मदयूक बाक्से बा दराजे तया तःगु व छखे लीया स्वंह्म मलः दुगु मकले लीयागु हे बुत्ता दुगु खोति (च्यादानी) देछुना तःगु, माल धायूव ह्या बी जीक। अन लःकामितसें न्हिन्हि सुचुका थकइगुलिं भी नेपाःया भुतुली थें धलिमे खपः, बँय् कचिंगः उस्त मदु।

भी नेपाले जक गुथिगानां तःक्यं, भाःमखं धयां थन नं न्हिन्हि लिमलाक व्यापार यायूगु बखत न्हाःने थ्यंकाः नं जिपिं नकतिनि जक ल्हासा थ्यंगुलिं पाला-भ्वय् न्यायूके माल। अथे ला मेपिं सुं थ्याके माःगु मखु, भी फुकिजे आगमे पुजा थें पालाकतःछि जक। ज्या ला पालाकतःपिं सकलें जानाः यात, तर खर्च फुक भीगु। जिपिं न्हू थ्यंकः व पिं धकाः न्हापां मयंकु। लिपा नय् त्येकाः धया थें व्वना यंकल। अन पाला-आज्जुया देपायूसं गुभाजु च्वना च्वन। न्हःनेसं सुंदि (कोखा) प्वाँय् दुगु पुजाभः व सिन्हलं किका तःगु थापिंचा छ्गः नं दिका तःगु दु। 'का का, सिन्हः निं तिकि' धाल। गुभाजुं सिन्हः तिकल, स्वां बिल सुंदि बिल। जिला गपायूचो मः दुगु कापः ल्या धकाः कखाया, लिपा क्थाय् थ्यंकाः सिल व ला भौं बाला चाना तःगु खनी। हानं थाकुलिं व थापिंचां त्वीसे च्वंक थ्वँ भचा द्वलाय् तिकिनंका बिल। जियासिबे न्हापां पुलां नेवाः बंजालं त्यंगुलिं धात्थें थ्वँ धकाः हुरुक त्वनां का, व ला हिं धकाः जुया च्वन। जि नं नंनि मवाला, घुतुक बोनिना ह्वया।

मेह्म बंजालं नं अथे हे यात । सु न्हिनं मन्ह्यू फुकं छुं मखु थें यानाः फेत्तुत । घमाधम देमाब्व न्हाच्याकाः भ्वय् नकल । जि धाःसा ला छकू छकू नयत थाराथारा न्हू, ख्वलचा म्हुत्वी थीके ग्याः । उलि ला जि दुचायकः वयाबले नं मग्याः । बाह्राय् पिका खुनुला साःभि धाक नया हे वया । धात्थें मैं, उखुनु न्हापांनिसें वंगु जूसा व्वाः लःद्याकाः हे वय् मालिगु, च्या-चि त्वनाः वनागु भाग्य हे जुल । लिपा भ्वय् नय् सिधय्काः गुभाजु दना वल । जि ला भी गुथिगुथी थें कोपेत वल धकाः च्वनां धुँइलां (लेखक) बहि छगू ह्या बिल । अले व बहि व्वीकाः धया हल –'थौं भी पालाय् निह्म नँनेवाः भाजुपिं दुथ्याःगु लसताय् थ्व भ्वय् न्याया च्वंगु खः, उकिं वयकःपिनिगु विषये भी पाला आज्जुया धलके छु च्वया तल व ब्वना न्यंकेत्यना —"अँ, थ्वयकः भाजुया नां ला किसिमागः धकाः छिकिपिसं सि हे स्यू । न्हूह्म साहु मचायागु पत्ती-जातः फल सकतां न्यना दिसँ – साःगाः गोत्र, भ्यातनाः नक्षत्र, किलि-किलिचा राशि व दंबि बाहाँ जूवले नां जूवल —'चकाः भंगः' " सकलें हररर न्हिल । हानं गुभाजु ब्वना हल –'अँ, थुह्म भाजुया गोत्र सुलंसकि, स्वकं नक्षत्र, खासा राशि व चा बाहाँ जुसेंलि नां सुलुप्या थिक हे जुल ।" सकलें न्ह्यगु दीव हानं गुभाजु 'थाकलि, नोकु, छ्यांजय् ध्वीँला, पाला कत पिं सकसिनं ज्यू ज्वी मज्यू ज्वी क्षमा याय् माः ।" धकाः धाःबले सकसिनं पाःलाक 'महादया !" धाःबले जि ला थारा हे न्हुल । लिपा थःथःगु चिप व्य पोपो चिनाः ज्वनाः सकलें थःथः कथाय् लिहाँ वन । जिपिं नं मछाः थें, ह्याइपु थें, छु थें छु थें ज्वीकाः लिहाँ वया ।

वयाकथं थाहाँ वयाः कथाय् ग्वारातुलां न्ह्यः वःगु मखु, म्हुतुइ खाइक हिं सवाः वयाच्वंगु दु, मने थःगु न्हूगु नां लुमना च्वंगु दु दु । गबलें गुभाजु व पालाकतःपिं खनाः तं पिहाँ वइगु, गबलें थः 'चकाः भंगः' हे खः थें च्वना वइगु । धात्थें मैं, न्हिच्छितक बनेज्यानाः बहनी

ल्याःचाः सिधय्काः थःगु लासाय् याकःचा ग्वारा तुलेबले ला जि चकाः भंगः ला खःनि । अज्ञ धात्थेंया चकाः भंगःतय् ला खुसि छगू जक दथ्वी दया च्वनिगु, व नं चिब्यागु खुसि जूसा ला उखे सिथे थःपिनि जो खने दया च्वनिगु तिनि । जि जुलं छगू जक मखु सलंसः खुसि, सलंसः पर्वतं पंकाः थन थ्यंक याकःचा च्वना च्वने माःगु । अय्नं छु याय् छको ताःहाकःक भसुका तया, न्हाले ला ज्वले ला छं थाय् न्ह्यःने थ्यना च्वना ।

कन्हेखुनु निसें चम्पालिं वनेगु तनखन जुल । अबुजु कथाय् तया थकेह्म दुगुलिं बंजाःतय् नाप जि नं वनेगु याना । व नं सल गयाः वना च्वंसा ४ न्हु मछि बीगु जूगुलिं कुवाय् (छेंगूयागु नांचा) च्वनाः न्ह्याइपुक वनेगु विचारं लासाफांगा, चखु-च्याखु (चप्पा ह्मिचा च्या ह्मिचा) आदि माःमाःगु सकतां बकु चिकाः 'सोकं' लिखांनिसें कुवाय् च्वनाः वना । लः छ्वाःगुलिं कुवा ब्वाः । अन नं जः खः सिमा-सामा मदुगु नांगा पहाड दुगुलिं उकी न्यावनिगु भय दु । अथ्यनं माभित ग्याःगु मखु, निगः कुवा च्वथंचो चिनाः निह्मस्यां जाः (चतं) संकाः ब्वाकइगु । न्ह्याइपुक वने धातसें ह्म हे चीकतु भि । याने याने गां खने दइबले जक निमा प्यमा सिमाचात खने दइगु । कुवा मसंक न्ह्याना च्वनिबले मेमेपिं पासापिनि न्ह्याइपुसे च्वंक ख्याः-खी यायां स्वप्च्या (फुतिखुफुति दुगु 'सो' धाःगु ह्वानाः पचीस थें ह्मितेगु) ह्मितु ह्मितु वना च्वन । जि स्वप्च्या ह्मिते मसः हानं ख्याः-खी यायेत गाक भाय् नं जि मसः नि । अले नंनिं मवासे छन्त लुमंकेगु सिवाय मेगु न्ह्याइ-पुकेगु लँ हे मदु । ववं 'छुसू' या सत्तिक ब्रह्मपुत्र व ल्हासा खुसिया दुवाने थ्यन । अनं न्हिच्छि वनाः बहनी छथाय् खुसिसिथय् कुवा दिकल । बाचा फपूला मपूला हानं यंकल । सुथे १०।११ बजेती 'ञगाः' धयाथाय् थ्यन । अनं ताथ्येयात कु-का कुव्वीकाः थःपिं सल गयाः पहाडया कंकं वना । 'तातं' गामं बाया वनेथाय् पहाडे च्वे तःगोगु

चीभाः खनेदु। व हे 'चंपालिं' गुम्बा खः। दुने मुख्य मैत्री बोधिसत्व व मेपिं द्य:पिं नं दु, अंगले ला च्वया तइगु हे जुल। प्यंगू दिशां वइपिं व्यापारीत गुंला थ्वः १।२ निसें हे छुंदी (मेला) थ्यनि। थ्व गुंला थ्वः ४ खुनुं निसें च्यान्हु फि हुया ल्हासां वंपिं व्यापारीतसें च्या, तिनिखाः, यू, भिपू, बनाः इत्यादि मीगु, थःपिन्त ज्यूगु मुलं ला गु मालताल न्यायूगु, हुंदिया काल बिल यायूगु, ल्हासाय् थःपिंके दुगु मालताल न्याय् मीगु कोछीगु व मालताल ल्वाकेगु ज्या नं अन हे ज्वीगु।

अनया हाट बजारे थोम् पसः तःवइपिं आपाः मिसात हे। फुक हे भः भः धायूक, तत जिक तिसां तियाः धंधंधाः ख्वा व:पिं। छह्म निह्म चिनिया खचरानीत नेवाःनी-नेवाःनी थें च्वंपिं नं दु। छह्म ला मैं, छु धाय्! सत्य मिच्याक बांलाः। वयात जि ताउत स्वया च्वने मफुत, छ्यँः ह्नीकाः मेपाखे स्वया। तर जिगु मिखा जि मचायूक हानं उखे हे वन। वया थोमे मालताल व्यब्वं जितः हे स्वया च्वंगु खनी मिखा चूलात, जिं हानं स्व गुलिं थें व फिसिक्क न्हिल। अले ला जि नेपाः थ्यना च्वंगु होस हे मदु छन्त बाहाय् पिकाः खुनु वइनी सगं बीत फेत्तुका तःगु जितः नं छखे महासुची छपाते फेत्तुका तःगु दु। छंगु उखे थुखे सुकुन्दा, पुजाभः, ख्येँबाता, थापिं, ख्वला इत्यादि सकतां दु। अज्या थाय् मामं छन्त सगं लःल्हाय् त्यंबले छं मांयात थयूक थँस्वःगु जिं नं छन्त हे स्वया च्वनागु जुयाः भी मिखा चूलात, छं ख्वाः भचा ह्याउँकाः कच्छुनाः सगं फल।

अन छगू ल्वहतं सिया तःगु थाय् दु, अन सकलें नेवाःत जानाः कलश पूजा यानाः व मैत्री बोधिसत्वया देगले पताः छाय् माः। ल्हासा वज्रसत्वया थकमलि गुभाजुं पुज्याइगु व पताः जक खाता स्वानाः स्वानाः दयूकइगु। थ्व पताः व्वय्यतिनि अन बने ज्याय् जीगु। थुगुकथं व पताःयात भी थाय् यद्याःया सुचं बीगु योसिया

हलेपताःयात थें महत्वबिया तःगु दु।

मेला सिधयूकाः २ न्हुति लिपा थ्येबा बन्दोबस्त यानाः खुसि सिथं सिथं पहाडया कंकं बयाः 'चिसों' थ्यन। अन भी थाय् मञ्जुश्री ति पाय् जाःगु पर्वते विघ्नान्तकया देगः दु। उकी लय्सिवा ज्वलं पुज्यानाः भ्वय् नय् माः–दे भ्वय्। अय् धकाः अन देशे दक मखु, ल्हासां वनापिं नापं अनदक नेवाःत व खचरात जक। ज्वरे यायूगु ज्या फुक खचरातसें याइगु, व नं बजिया सिबे सँकयूगू व ला आपाः ज्वीक। धात्थें नेवाः खचरातयूगु फुइँ स्वयूगु अन हे। छं सी मखु अमेरिकाया-पिसं जक फाडरल्यांड (बौया देश) धकाः बिलायतयात व थःपिनि पुलांगु जात धकाः अंग्रेजतयूत साप माने याः धाइ, थन नं अमिसं नेपालं वया च्वंपिं नेवाःतयूत 'अगुला' (ककापिं) धकाः साप हे माने याइगु। थगु देश, थःगु जाति धयागु नं गजब हे, जन्म मखंगु थाययापिं मनूतयूत सुं हने मा:पिं पाहाँवया च्वंथें सनिगु। थज्याःपिं खचरातयूत बांलाक कत्ताना तय् फुगु जूसा गुलि ज्या वइगु।

अनं ल्हासा वयूगु लँ स्वपु दु—'फिसः पाखं' वल धायूव फिसः जक छी माः, 'थागुं' वल धायूव जंगलं वयूमाः भाःपाः दु धाःगुलि जिपिं 'धाः' पाखें वया। अन पहाडे च्वय् निगू पाःकु दु - 'धा ह्यांजुं' व 'कोखंबु'। निगुलिं पद्मसंभवयागु। जिपिं 'धाः ह्यांजुं' थाहाँ वना। पाकुया कय् गुम्बा दु, ४।५ ह्म घेलुंत (भिक्षुत) व अन लः स सःतिक दुगुलिं वाउँक स्वांमा-सिमा नं पिना तःगु दु। छह्म घेलुं पासा कयाः जिपिं पाकी वनेत खिपते धानातःगु सिँयागु स्वान्हें थाहाँ वना। लिफः ला स्वय् फुगु हे मखु सप्त पाःताः। पाकी दुने थ्यंकाः हानं अनं मेगु ह्वतं छेंगू खिपः ज्वनाः थाहाँ वनेगु। अन मतं क्यनाः क्यनाः पद्मसम्भवया विश्राम याःगु थाय्, पद्मसम्भवं बःकाःबले ल्हाः बां सी दुगु धकाः क्यना यंकल। दुने पद्मसम्भवया ल्वहँया मूर्ति दु देपासं शक्तिह्म नं।

अनं 'धाः' लिहाँ वयाः कन्हेखुनु याः (च्वामोसा) गयाः वया।

याः धयापिं सल थें मसं, छ्फुति हे ह्म मस्याक बासे थ्यन। छथाय् ख्यले घुर (पाल) थ्यनाः बाय् च्वनाः कन्हेखुनु संध्याइले ल्हासा थ्यन।

जिपिं ल्हासा लिथ्यंबले स्वकुतय् नाप व्यापार यायत थिक जुया च्वन। थपिं पुलांगु जाति जूगुलिं स्वय् हे घरानी पहः वसे सोभ्फासे च्वं। उकिं थुपिं नाप व्यापार याय् साप हे अःपु। आपाः थुमिसं वहः हे ज्वना वइगु—त्याः त्याःगु व चिनिया छाप दुगु 'चुको, डाको, तामिमा'। जि धाःसा अमिगु भाय् छ्फुति हे मसःनि, उकिं बौया कस्सं च्वनाः बनेज्याःगु स्वया जक च्वना।

थपिं नाप बने ज्याना च्वंसां अबुजुया मन नेपाः पाखे स्वया च्वने धुंकल, उकिं नेपाः वयूत माःमा.गु ज्वलं ताः लाकु लाकुं हल। मूसी तयूके छ्वयूत माःगु धुं, छुकुं (दुरुखो) न्याउरीखंबु (हलुवाबेच) कसू मिसि, बःसि व नंबु नं बकु-बिकु चिंकल जि सकतां स्वया च्वना—मांयात, छन्त व वयहेँ चित नं गुगुं ज्वरां, गुगुं भचा भचा पाक लंयात जिनंजि कयूचिं, भुलायूया गा, तिसायात धकाः लुँ २५ तोलाया धोतुं (चुल्या) दयूके बिल। अंगू ला धाय् हे मोल मांयात नवरत्नया अंगू, ताराकमल हीरा थुनागु पन्ना छगःया हे भिं निसः मोहति मछि हाकुदां त्रंगु। मेगु हिना अंगू, तुसिपु बुत्ता अंगू, छुछु अंगू छपुच हे। उकी मध्ये छन्त धाःगु पत्ती थाकाबाल अंगूया चहक खनाः छको ला जि नं अबु नापं नेपाः वय् माःस्ति वल। धात्थें मैं, छन्त ख्वा स्वःवःबले छिमि अबुं न्हाकु थें जिं नं व अंगू छंगु अंगू पचिने न्हाके दुगुसा गुलि जक न्ह्याइपुइगु ज्वी!, तर नकतिनि वयाह्म जि वय् धाय् मज्यू, अथें व इच्छायात भ्फसुकालं ल्हाकाः अबुजुया काहाँ बने पूजा भ्वय्यात छ्यांजेनं धाःधाःगु न्याके-निके छ्वया।

ल्हासाय् काहावने पूजा भ्वय् साप हे तःजिक नके माःगु जुया च्वन। पालाकतः व थःथिति इष्टमित्रपिं जक मखु वकील साहेब नापं थ्याके माःगु जूगुलिं फयां फच्छि तःचो याइगु जुया च्वन। अथे ला

मेया ला हे मदु थाय् हाकु छ्वयूला, तःखाः, न्याखुना छु दइ, अयूनं फैया लां चाःगु गोर्मा (तुइक जाकिचुं तयाः ख्वेका तःगु ला) मास्यां (कचिला) नांगा छ्वयूला (हलू तयाः मना तःगु छ्वयूला), तोपा छ्वयूला (तातू जक मनाः पालुक वाला तःगु ला), लागो-लापी, बुह्मा पुकालाया नापं स्वँ थनाः पुका तःगु व क्वें नापं तयाः दायूकागु ला, छ पत्या ज्वी मखु छकूला धकाः फैया लुच्छु छकू छकुतिं देमा हे तोपुइक तय् हःबले धात्थें मुं पाखा हाः धाःगु थन हे खना। अज्ज भ्फी नेवाःतय् ला आमकन लगाच्वंनिसें हे जातया ल्याः मदयूका वइपिं हानं नेपाः लिथ्यंकाः पीबातका ध्यबा पुलाः नीच्वने मानिपिं जूगुलिं भ्फी ला थन च्वँतलेयात सँय् हे जुल धाय् माल। तर वकील साहेबपिनि जाथुसुवाः नं नेपालं-निसें ब्वना हयाः सुनानं मथीक ज्वरे याकाः नइपिं जूगुलिं वयूकःपिन्त जक अनया हे जाथु सुवाःत वयाः ज्वरे याःवइगु जुया च्वन।

थज्या गु तःजिगु भ्वजे भ्फी नेपाःया गुथिगुथी थें मयोगु ब्वति कायूगु व थनया पालाभ्वजे थें चिप ब्व थया यंकेगु नं चलन मदु खनी, अथें द्वं द्वं वाना वनिगु। जि ला नुगः हे स्याना वल—उलिमछि दां खर्च ज्वीक यानागु भ्वजे थुलिमछि सित्तिं वं खनाः। तर व फुक पालाया लःकामितयसं मुनाः कन्हेखुनु सँयूतयूत पलें (छगू प्रकारया माना) दानाः दानाः मिया छ्वइगु व सँयूतसें नं 'भ्यायूबुइ खाला।' (नेवाःतय् नसा) धकाः लाकालुकु यानाः न्याइगु जुया च्वन। अले तिनि जि भचा मन च्वन—भ्फी न्ह्याक ध्यबा अप्पो खर्च जूसां लःकामितय् निगः ध्यबा खंगु व हानं अन्न सित्ति बँय् मलासे मनूतय् न्वे हे लाःगु खनाः।

कन्हेखुनुं निसें अबुया ह्याउँतुपुलिं पुयाः इष्टमित्रपिं थाय् बेला काः जुल। गनं गनं जितः नं ब्वना यंकु। अन अबुं "थ्व ला छिकिपिसं सि हे सिल जि नेपाः वने त्यना, कुस्यो (मालिक) पिसं जितः थें थ्व मचायात नं निघाः तया दीमाः, न्वानाः ख्यानाः क धाना दीमाः, स्यना कना दीमाः" धकाः ल्हाः बास्वा बास्या याना दीबले अभिसं नं "धन्दा

कया दीमो भिंधाः (मालिक) जिमिसं फुगु चाःगु ग्वाहालि छाय् मयाय्।" धकाः धया हइगु व न्ह्याथासं च्या त्वंकाः खातां कखाय्का हइगु। हानं थ्व ह्याउँतुपुलि यानाः सँय् असामितय्त 'थ्व नेवाः धात्थें हइगु। हानं थ्व ह्याउँतुपुलि यानाः सँय् असामितय्त 'थ्व नेवाः धात्थें

नेपाः वनिगु जुल' धकाः विश्वास जुयाः बीमाःगु याकन याकन बी हइगु जुया च्वन। उकिं धात्थें धाय् धाःसा थ्व तुपुलि ल्हासाय् 'किसि प्यादा तय् छ्वय्गु' ज्या ब्यू धाःसां पाइ मखु।

छ्वाःति लिपा बकु-बिकु फुकं छेंगुलि भुंके सिधल, ल्हासांनिसें कुति थ्यंकयात धाला (सल ताथ्येया बाः) फुकं बियाः ताथ्ये नं कोजित। अले अबु व बंजाःत २ ह्मसितं च्यानाख्यः तक तः बया। नापं पाला कतःपिं व २।४ ह्म मेपिं नेवाः साहुत नं दु। कहाँ वःपिन्त सगं बियाः मेपिं सकसितं सम्हे बिल। अनं अबुयात भागि यानाह्मस्या मिखां ख्वबि वःगु दिकां दिके मफु। ख्वबि हुयाः हुयाः ताथ्येत खने दतले स्वया च्वना। 'भासँ नु भासँ नु' धाय्क नं गंसःताय्दतले न्हाय्पं दुयाः दुयाः न्यना च्वना। व गंसः तापाना वनं लत्याति लिपा अबु नेपाः थ्यन। थःथितिपिं सकलें वयाः लँ स्वया यंकाः छेँ दुत यन। बाःछि-नीन्हुति ला स्वःवःपिं हूल हूल जुल। मांया अमित न्हिलाः न्हिलाः लचना याना जुजुं लिमलाः। छं, छं धाःसा बहनी ज्वीव कथाय् च्वनाः नुगःमछिंका च्वन ज्वी मखुला ? जि, जि ला धाय् हे मोल, थन बःन्ही बःन्ही तुतः तातः ब्वने धुंकाः बनेकथाय् याकःचा ज्वीव भीगु पुलां-बाखं पुत्तु प्त्रीकाः ह्लाइपु लंका च्वने माःह्म हे जुल।

थथे तःबाः मछि ह्लाइपुक च्वने मलाकं नःला सनेगु थ्यंकः वल। नेपाले थें छेँग्वा पत्ति नःलासने मोसां पाला थकालिपिं सकलें मुनाः वकील साहेबया थाय् नःला संवने माः; न्हिन्हि पालंपाः दापा था वने माः। छन्हु भीगु पालाया दापा थाय् पाः। जि नं वना। मेमेगु मेया नापं "करमसं च्वसे हलगु विहलपे माल थनि, जोगि जुया देशान्तर वने" धयागु वीरकुशया मे नं हाल। अले जिगु मने वल - धन्य

वीरकुश राजा, थःत वानाः बिसिवंह्म कलाःया विरहं थःगु राज्य थ्यंक किजा द्रुमकुशयात लःल्हानाः "मामयाके बेला कयाः सुदर्शना मालवने" धकाः माः वन। तर जि, जि जुलं गज्याःह्म धाय् निगः प्यंगः ध्यबा कमाय् यायूया निंतिं छन्त तोताः थन थ्यंक वया च्वना, धिक्कार हे का थज्याःगु बंजाःज्या ला !

पालाय् न्हिन्हि लिमलाः। जोपस्ता, सबै, मथ, बालसाही, सीतलसाही इत्यादि जिनंजि मह्नि छ्वीमाः। नखः सिधय्व सँय् इष्टमित्र-पिसं 'संकंपालि' (नखःया मह्नि) तय् हइ तिनि धकाः आशा याना च्वनिगु व वकील साहेबया तय्के छ्वय्त नं पाःलाः पालां हे मह्नि यना बीमाः। उकिं न्ह्याक छूसां मगाः। ख नं थज्याःगु मह्नि भीसं दँय् छको मोहनीं सिबाय् लाछिं मलाछिं छ्वी फुगु नं मखु।

कूछि भ्वय्खुनु सुयां कथाय् ज्वरे याय् मो, पालाय् हे कूछि भ्वय्। स्याकोत्याकोखुनु नं थःथःपिनि कथाय् भिंद्यःया थाय् स्वने-सिने यानाः लय् सिवा ज्वलं पूजा याःसां नयूगु पालाय् हे। लायकुली पाला थकालिपिं सकलें वनाः पूजा याःवनेमाः स्वनेगु जक थन भुयूफसि मदुगुलिं तःपुलैं स्वनिगु, उकिं सँय्तसें 'भ्यायुबुकि लबु लोसाः (नेवाःतय् लैं नखः) धकाः धाइगु।

चालंखुनु सकस्यां थःथः कथाय् चालं यानाः न्हिने ह्याउँसिन्हलं तिनाः ह्याउँ तुपुलि पूपिं थकालिपिं न्ह्यःन्ह्यः तयाः पालाकतः सकलें लायूकुली वने माः। जि नं वना। सकस्यां फयां फच्छि तःजिक छाय्पा वइगु जुया च्वन। क्वयूचिं लंयात ल्वयूक इरुसूतं (रूसया वाँय्चाया छेंगू) या तुपुलि, लुँयागु वा यांथियागु धोतुं व प्वाँय् प्वाँय् अंगू न्ह्यानाः अज्ज बुह्रा बुह्रात छह्मनिह्मस्या ला न्हाय्पने सिखलं साय्कागु तुकि सुया वःपिं नं दु। मेपिनि आपाःस्या क्वथाय् मीत तयातःगु भिपूया लडि स्वानाः भिपूमालं क्वखाया वःपिं नं दु। सँय्-समीनीत नं सकलें बजार हे बन्द ज्वाक थोमूपसः दुकयाः दुकयाः हूल हूल स्वःवइगु

जुयाच्वन ।

पाया:या ई ज्वीव हाकेवा (स्मसाने सी स्यंकइपिं) तसें त:पुलें ज्वना: गोरखा अडां पिहाँ वल वया ल्यूल्यू जिगिजिगि च्वंगु वस: ज्वना: गोरखा अडां पिहाँ वल ... तिसाय् नं स्वांमा: क्वखाया: स्वानं छुना त:पिं थकालिपिं सकसिनं खं ज्वना: न्ह्या: वल । खं भयातुइ धका: नेतमदुग: न्ह्याकइबले ल्हा: ज्वना हइ थें थकालिपिनि खं दुगु ल्हा: फया ह:गु दु । दकले लिपा वकील साहेब तासया लं फिना: लुँगजू दुगु सी कुसां क्वीका: ज:ख: भी नेवा: खचरात तया: सल प्याखं ह्नीका: भा:बले नेवा:त सकस्यां मन स्वकु थाहाँ व: ।

फुकं पालाया थ:थ:गु नायूखिं म्वीका. पालाकत: मुना वया च्वंगु दु । भत्रालापालाया जक धा: नं थाना: वनिमाया पाया लुमंसे वयूक 'हलुमांचुलि' धका: ख्वा:पा: च्वया त गु हासापाय् पा:गु धाल प्याखं हुइका ह:सां पाया: व:पिं सुं खाना: सना मत्र:, असंपाया: थें धिकिहिँ न्ह्याना च्वन । उखे थुखे न्यनां न्यने मजीक पर्का म्वीका च्वंगु दु । गनं गनं ज्वा: पर्काया स: नं ताय् दु । हानं पर्का लाना: गुलिस्यां वस: मिं न:पिं नं उलिहँ मदु । थुकथं पाया: पाकोर चा:हीका: गोरखा अडाय् थ्यनेव अन न्ह्या:नेसं हाकेवातसें त:पु लें त्वाकले दिका बिल । अले थकालिपिसं भुयूफसि पाले थें लें पाल । वकील साहेबया दों सुबेदार छह्मस्यां पाल । उखे स्वया च्वंपिं सँयूतसें 'हा ! लबु, हा ! लबु !' (हा, लें) धका: ध्वात्तु ध्वांध्वां लायूलाय् वुया च्वन । सँय् कुचेवा (माहाँ) तसें चीका च्वंक च्वंक नं भी खचरातसें "फाक्यू, फाक्यू" (चिलाहुँ, चिलाहुँ) धका: अमित ख्यात्तु ख्याना च्वनिगु, मानो उखुनु अमिगु हे राज थें ।

धात्थें धाय धा:सा ल्हासाय् नेवा:तय् थ्व मोहनि नख: नेपाले स्वया नं त:जि, न्ह्याइपु । न लँय् फुलपातिखुनु बह्माइया तुप: सलं पीन्हुया बिसिव:पिं मेसं च्वइगु भय, न तलेजुइ देके वनेबले थें हिं कीगु धन्दा । भवानी पूजा धका: अपायूचो मोहनि-पाया: नायूका नं हि खुइगु ला गन चबाहाँ छग: हे स्यायूमो ।

जि नं जात्राय् चा: हुहुं ल्हा: उलि उलि सना: छको नायूखिं थाना । 'नँनेवालं बाजं थात' धया थें समीनीतसें जित: तु क्यना: खँ ल्हाना च्वन । जि लुमंसे वल – गुंलाबले छको जिं नायूखिं थाना वया-बले छं छिमि पाजु पिंथाय् भयाले च्वना: स्वया च्वंगु । छन्त नं अथे हे छिमि पाजुया म्ह्यायूपिसं जित: क्यना: क्यना: छु धा:गु ? ला:सा "गपाय् चो ल्हा: संका व:गु छिमि भा:तया हंचा बह्नी चिकं थाके मालि तिनिका" धका: ला धा:गु मखुला ? मखुसा छाय् छ छ्यँ: हाकु तिना: लुकुबी मा:गु भयालं ?

असं चालंखुनु असं साहुतय् कथाय् चालं । मेपिनि सिन्ह: तिकेगु धका: उखुनु निसें हे वं वयात वं वयात पाहाँ हाना ज्वीगु व सात्तु सालायंका: पाहाँ यायूगु चलन खनी । थथे थ:पिनि नखत्या ब्वला सिधयूका: सँय् इष्टमित्रपिं थाय् 'साकंपालि' तयूके छ्वइं हे स्वन्ति नख: थ्यंक: वल । लक्ष्मी पूजाखुनु नेवा:तय् कथाय् मत-मित च्याका: लक्ष्मी पूजा । थुकियात सँयूतसें 'छुंमि लोसा:' (मत नख:) धाइगु जुया च्वन । भी खचरातसें नं उत्तिकं हे थ्व नख: माने या: । ह्मपूजा खुनु सुथस्या चप्पा-चिप्पा नय् धुनेव हे पाला-पालाय् वना: ज्वरे या: वनेगु । बह्नी ह्माति ह्माति पुजाभ: तया: धलं दना: ह्म पूजा याय् मा: । सगंयात सिसावुसा जक त:सि, चाकुसि, कालजंबि मदुसां कोखा जजंका छतानिं थन त:जि ज्वाल ज्वाल थिक तास, तिनिखा: रंगी चंगी लुँदुगु कयूचि चापा:या जजंमो दुगु व जजंकाया नापं खोसिं न्याउरीखंबु मिसि ब:सि इत्यादि गंगु मसला तयूगु । किजापुजा धाइ, तता हे मदु थाय् छु याइ, नेपाले ततापिसं ब्वति तया च्वंगु 'त:सि ब्व' जक लुमंका च्वनेगु ।

थथे न्ह्याइपुक निगुलिं नख: सिधयूव थन द्वीवात (धाक्रेत) हूल हूल काहाँ वइगु जुया च्वन । हानं गामे गामे बने ज्याके छ्वय् मा:गु व

गुलिगुलिम्यां थोय नं पिकाय्‌ मा:गुलि थुथाय्‌ साहुतयत न्ह्याक बंजा: द:सां मगा: थें च्वनिगु, उकिं खचरात नं ग्वाहालि काय्‌ मालिगु । न्हापां ला ग्वलकत खने दय्‌क: वल । थपिं ल्हासा सहरं यक हे तापाक च्वंपिं जूगलिं थौंकन्हेया सभ्यतां भ्या: भचा हे मकीनि धा:सां ज्यू । वस:-वस: हे नं यचुक पिचुक पुने मस: । उकीसनं तातापाक लँ ज्वी मा:पिं जूगलिं थ्व: थ्व: मुना ज्वीगु व थपिं सुरा नं साप सुरा । हानं भचा हारां नं हारां । अध्यनं थपिं नाप नं बनेज्याय्‌ थाकु मजू, अमिसं हे नयवृत (ल्वहँख्या:) ब्वना हइगु खनी । अमिसं खँ-खिँ ल्हाना: मू-मा: कोछिना बी । अमित छ्याङ्ग रिङ्ग (थ्वँ खर्च) भतिभति बीव गा: । अथे हे होरबात नं अज्यापिं हे । अज्ञ थमि ला लं नं पाकपा (छेंगू) यागु । थ्व: थ्व: मुना वइ, बकुका बकु ह्वा:पा (फ्याकधोँया छेंगू) ईपा (गुँखिचाया छेंगू) वँका: (वँचुवँचु धा:पिं न्हिप्यं तथ्वा:पिं जन्तुतय्‌ छेंगू) तंपा (वाँय्‌चा) इत्यादि छेंगू ज्वना वइ । आपा: थमिसं पुस्या:, भिपू, नंबु इत्यादि न्याना यंकइ । थमि खँ ल्हाइग्‌ हे नं भचा छा: पह: व: । हानं भ्कीसं मेपिं नाप बने ज्याना च्वना: अथवा मेगु ज्याय्‌ लाना च्वना: अमित भचा नत्वीगु लिपा लात धाय्‌व हे तंम्वेका: 'छ जिमिगु वस: भ्वाथ: धका: हेला यानागु ला ?' धका: धाय्‌ लाकइ । थमि नाप नाप हे धया थें सिलिंबात नं वइगु, थपिं भचा सुचुपिचु । थपिं आपा: भिंभिंपिं 'सिलिङ्ग सल' व ताथ्ये ज्वना वइपिं । उकिया मुलं भचा भचा सकतां माल व आपा: वह: ज्वना वनिपिं । मेपिं छखल: अमदुत दु । थपिं दँय्‌ छको जक वइपिं मखु, बराबर वइपिं । थमि भचा साप तं मभिं । हारां नं उत्तिकं । भ्की थाय्‌ नेपाले पूर्वपाखेयापिनि खुकुरि संका: संका: ख्या: याइ धाइ थें थपिं नं न्ह्याबलें चुपि व तुप: भ्याना ज्वीपिं । निगति खँ जुलकि स्याना थकेत नं लिफ: मस्वइपिं । थमिसं लँय्‌ वइबले गनं च्या चि दाय्‌के मलात कि फैया ही हे चप्पा वाला: नया वइ धाइ । हानं थमि गुलि गुलिस्यां मखमलयागु वा बना:यागु लँने भिंभिगु तंपाया

मुगुजि तया: फिना वइपिं नं दु । भिसातय्‌ तिसा आपा: पुस्या व भुयूगु भिपू । ल्हासायापिं व ल्हासां ससत्तिक च्वंपिं तिकमुनितय्‌त मज्यूगु थ्वपूगु भिपू सुनायंकइपिं हे थपिं ।

भ्कीसं नेपालंनिसें थन ल्हासाय्‌ थ्यंक वथा: धात्थें बने ज्याय्‌गु थ्व हे द्वीबात नाप । छ उदेक चाइ थ्व द्वीबातय्‌त मि जक मियां मगा: आसिवा: नं तया छ्वय्‌ मा: । खँ छु धा:सा अमित पत्या: ज्वीका: अपिं छथोसित मी थुन कि थ:पिसं जक हानं हानं न्या:वइगु मखु कि मेपिं गाहा नं ब्वना हइगु । हानं अमि छगू चलन दु, अमि लक्ष्मी पिहाँ वनि धका: साप ग्या:, उकिं अमिसं भा: भी कांजिना: दां बी त्येव दांयात वान्याना: बा फयया: थ:पिनि लने छको हुया: तिनि बी । अले अमित माल ल ल्हायूत न्हिले पिना: पिना: "जीमा, भिने मा, आकिवं थ्वया भिंदुगं माल न्याय्‌ फय्‌मा" इत्यादि धका: मानो सित्तिं बियागु थें दान बियागु थें ल: ल्हाना बीगु । अले लय्‌ लय्‌ ताया: न्हिला: माल ज्वना: "दिसँ न्है सोता, दिसँ न्है भिंदा" धका: वनि ।

मेपिं: दुप्पा (भूतानी), मुसुमां, चिनियात नं दु । थपिं भ्की थें पस: व कथा दुपिं हे जुल । थपिं नाप गबलें गबलें व्यापार जू, तर लब: च्वथंच्व: जक थ्यू । अथे हे खाम्पात छखल: दु, थपिं ल्हासाया तत:धंपिं महाजन हे जुल । थपिं नाप जोडे जुया: व्यापार याय्‌ साप हे थाकु । द्या:त्या:या ल्या: स्वय्‌ मोपिं, ध्यबाया पर्वाह मदुपिं । उकिं थपिं नाप मिले जुया: व्यापार याय्‌गु हे बुद्धिमानी ।

थ्व हे व्यापारया हूले बहिया छ्वास्कामिनी अजिमाया छगू जात्रा दु, भ्की समेय्‌: न्ह्याके थें दुने च्वना: कुबुया हइगु । अनेक प्रकारया दंफु, खंजरी, भुस्या: आदि सँय्‌ बाजं थाना जिगिजिगि च्वंक कय्‌चिलनं छाय्‌पा ह:ह्म द्य:यात अथे हे त:जिक वसतं तिया: सिखा दुगु द्य:लाका न्ह्याना: सुचि नीचि याना त:ह्म छह्म बह्मा:ह्म भिक्षु कुबुया हइगु, स्वय्‌ हे भयागु ख्वा: व: । सँय्‌तय्‌ धापू दु— इथिमिथि जुल धाय्‌व व द्य:

ल्हने हे मफय्‌ यः ।

थुकथं ५।६ ला तक मिखा हे कने मलाक बने ज्याज्यां नेपाले सा चिकुला फूथें च्वंकाः सँयतय्‌ दाबा धांगु (न्हापांगुला लोसाः थ्यंकः वल। थ्व सँयूतय्‌ तःधंगु नखः। सिह्ला थ्वः पारुखुनुंनिसें थ्व नखः दनिगु। 'गुथूक' धकाः भी सा छ्वेला भू याय्‌ थें आमें खुन्‌ काति त्वनाः चान्हसंनिसें बहिली देके वना. पारुखुनुंनिसें साःभि नयाः बांलाक पुनाः कथाः ल्हाःवइबले थें ध्याकाः ध्याकाः 'पे' धकाः अनेक प्रकारया कविता-मे हाला ज्वीगु व स्वन्हुतकं पस-पिसः तिनाः ह्निता ज्वीगु। गुम्बा गुम्बाय्‌ नं बरेतसें पूजा-पाठ यानाः बाखं नं कनिगु जुया च्वन।

द्वितीया खुनु भी नेवाःतय्‌ पोतला लामाजु दर्शन याःवनेगु दिन। पोतला छगुलिं जिगिजिगि ताचो, ध्वाँय्‌, दिक्‌पान्‌ ब्वय्‌काः छाय्‌पा तःगु। पोतलाया ततःगोगु तुयूगु किलासे ल्हासा पाकोरं हे खने दयक ततःपाःगु पौभाः ब्वया तःगु व च्वंनिसें कय्‌ ख्यले थ्यंक खिपः प्यनाः उकी अप्सरा, गन्धर्वत ब्वया त्ःगु धका, मनूत ब्वय्‌का हइगु। ल्हासाय्‌ बहिया पिने लाखय्‌ प्याखं थें ज्याःगु अनेक द्यःप्याखं ह्नोका तइगु। पोतलाय्‌ दुने कोताःत व ततधंपिं लामाजुपिं मुना च्वनिगु। चिनिया अम्बा, दुप्पाया पंबु व भी वकील साहेवपिं नं सकलें पोतला लामाजु दर्शन याःवनिगु व लामाजुं सकसियां नाप कुशलवार्ता यानाः थःथःपिनि देशे सुख शान्ति दु-मदु इत्यादि खँ नं न्यनिगु। अन छथाय्‌ खप्से महि व मेमेगु नँ ज्वलं द्वँद्वँ चिना तइगु व फै ह्मंह्मं सुखूगंका तःगु नं पँपँ चिना तइगु। अन न्ह्याम्हं सँय्‌ तसें 'भिमलप' (प्रसाद) भःपाः लुतां काःवइगु खनी। अन हूल तःचोगुलिं तःले लाःपिंत त्यत्तु त्यलाः न्हुत्तु न्ह्लीगुलिं सँय्‌ सिपाहीँ तसें कथिं थ्वाथ्वां दायाः चीका च्वंसां ४।६ ह्म मनूतयूत घाःपाः ज्वीगु व गबलें गबलें ला मनूतसें न्हुत्तु न्हुयाः सि हे नं सीगु हँ। उखुनु लामायाथाय्‌ मेगि सँयूत सुं वने मदु। भी नेवाःत जक न्ह्याह्म वंसां ज्यू, बियात गु इले भांदिवा (भोछुना वनेगु) जुयाः वने माः। लामाजुं रेसमया गोध्वाँय्‌ घाना तःगु लुँया कधिचां भागि याका हइ। अन च्वना च्वंपिं लामापिसं सुंदि (कखा) छपु छपु कखायूका हइगु। व सुंदि खनाः सँयूतय्‌ ई चुलुचुलु वंका च्वनिगु।

अनं जिपिं पोतलाय्‌ देके वना। न्हापां अनया मुख्य द्यः चेंन्हेसि (करुणामय) दर्शन याना। अन थाय्‌ थासे ब्वया तःपिं द्यःपिं, खाया तःगु पौभाः, च्वयातःगु अंगःया खँ ल्हानां मब्याः। न्ह्यागुं तःधं, न्ह्यागुं आपाः न्ह्यागुं तःजि। अनं जिपिं न्हापा न्हापायापिं १२ ह्म पोतला-लामाजुपिनि सीह्म स्वथनाः दयूका तःगु १२ गः हे चीभाः स्वःवना। भोलाक दयूका तःगु छखा छखा गुम्बाया दुने व व लामाया जन्मकाःछिं खाःगु अमूल्य अमूल्य रत्न सकतां उकी उकी तयाः लुंहे भुनाः दयूका तःगु। उकी स्वांमाः थें पुस्याः माः, भिपूमाः मोतिमाः कखायूका तःगु व मेमेगु भिंभिंगु वस्तु नं सकतां अन हे स्वथना तःगु दु। अन छथाय् छधी ब्वकिलुँधी नं ब्वया तःगु खना। व भचा च्वकामका लूसे हिमालय बान्कि वः, छह्म बह्ला ह्म मनुखं जक ल्हने फइ। मेगु ल्हासा दे न्ह्याक सुचु मजू धा सां, थनया मनूत मोल्हुयाः यचुक ज्वी मसः धाःसां गुम्बा छगू ला थुलि यचुकाः, पिचुका, सुचुका तःगु दु कि कचिंगः जक मखु धू छकुतियात नं अन च्वनेगु अधिकार मदु। बँय्‌ हे न्हायूकं स्वय्‌ ज्यू।

तृतीया खुनु बरेत दे नापं ह्याउँसे च्वंक ल्हासाय्‌ दुहाँ वइगु व सेरा, घेपुं, गन्धेया २१ दो बरेत नीन्यासः द्यः ह्यः भगवान्‌या नापं वःपिं भिक्षुपिं कपिल वस्तुया लाय्‌कुली मूं थें व हे बहिली मुनिगु। २१ न्हु तक ला ल्हासादेशे थभिगुहे वां (अधिकार)। छुं जुयाः थ्व २१ न्हुया दुने छुं मुद्दा मामला जूसां कास्यालं स्वइगु मखु छोचिंस्यांगुं (अधिकार कयातःपिं भिक्षुपिं) स्वइगु। अपिं दुहाँ वयाकथं न्हापां नागराजायात लखं दु:ख ज्वीके मज्यू धकाः व ल्हेकुं (अडा या ल्हेचेवा (कारिन्दा) तयूत '२१ न्हुया थ्व धर्म शासनयात छिमिसं बांलाक

ग्वाहालि याना बीमाः' धकाः इर्दि न्यंकइगु । थ्व बरेतयूत न्हि न्हि च्या त्वंकेत च्या दायूकइगु मुतूग्वाले मनू छह्म दनौजिलं मयाः। च्या मदायाः ल्वहँ मी ह्याउँक छुयाः भवाँइइ मिक कम्वाइगु।

उखुनु निसें न्हि स्वको बहिया भुइख्यः थें च्वंगु तःधंगु चुके बरेत सकलें संघ मुनाः पाठ व धर्मसम्वाद याइगु व सिधयूव बहिया न्याग्वाः लुखां पिहाँ वइगु। अन न्याःआयू हे च्वनाः व बरेतयूत दातापिसं गेतम्वा (दान) याना च्वनिगु। थ्व गेतम्वा याइपिं आपाःयानाः ख्राम्पात व भी नेवाःत। धाइगु नीछग़ो, तर अरे यायूबले २५ दो ज्वलं ज्वरे मयासें मगाः। भी थायू जूसा न्याःपञ्चादां व न्याःसमेवले थ्व कजीया थ थिति इष्टमित्रपिसं दानशालाय् च्वंवनेगु व भुइख्यले बाहां छू वने माः अथे हे थ्व मोलमूया गेतम्वा याःवनिपिं दातापिन्त नं अमि इष्टमित्रपिसं ग्वाहालि याःवने माः। थ्व भी बौद्धपिसं स्वभावं हे धर्म थूगुलि षट्पार-मिताया दानपारमिताय् चतुर्ब्रह्म विहारया मुदिता भावना दुगुया लक्षण खः।

सिपुन्हीखुनु चान्हे भी बखाःया गीरा थें पाकोर छचालं चप्पाया तोर्मा (गोजा, तःनेवः, बःनेवः) दयूकाः उकी ध्योयागु अनेक बुत्ता ततं मनू पशु पक्षी इत्यादि ज्यानाः छगू ह्मगसया स्वर्ग हे दयूकइगु। थ्व स्वयूत चान्हे पोतला लामाजु नं बिज्याय् माः। नाप नापं भी नेपालं कस्याछि त्रिया ह्या तह्म किसि नं फयां फचिछ छायूपाः हइगु। अज्ज अमिगु भाषां 'लाजि फेसो' किसि बिज्यात) धकाः धाइगु। किसि नं छह्म यः भाःपाः अथे बिज्यात धकाः वचं तय् माःगु जुया च्वन। हूल, तस्सकं हूल ज्वीगु। भी कोनेयाःखुनु थें गांगामं यक यक मनूत वइगु व अथे हे समीनीत माःमाः हना ज्वीगु। थन नं मिसातयूत सात्तु सालाः च्वयूके यंके यः हँ। जि नं न्हापां खंगु जात्रा जुयाः स्वः वना। गयू गयू जुयाः जि ल्हासाया मुल्याह्यातयूगु हूले दुने लात। अथे ला जितः अमिसं छुं याःगु मखु अथे नं अमि थःथवे थारथुर संवले व मिसातय् थाय्

ख्वात्तु ख्वाख्वां वंबले जिला कात्तु कानाः सासः हे ल्हाय् थाकु थें जुल। अज्याः थाय् भी थाय् कथाय् बराबर वइह्म कुचेवा (पुलीस) छह्मसें 'अय् सोताला' धकाः ज्वनाः हुलं पित मह गु जूसा जि तस्सकं कसा नइगु। लिपा ला अन चुपिं-चापिं सुयाः घाः पाः नं जुल खनी। छह्म ला सि नं सित धाल।

मेगु छगू बहिली च्वंह्म करुणामयया जात्रा नं दु, रथे तयाः सालाः पाकोर चाःहीकइगु। व नं जात्रा याय् लच्छि न्ह्यवंनिसें द्यः मालेगु धकाः चान्हे चान्हे तुतः ब्वने थें मे हाले थें हालाः माः ज्वीगु।

थुगुकथं सँय् लोसा सिधया वंसां उकिया यथं गोन्हु तक नं मतं। भीसं मोहनी साकंपालि तयूके छ्या थें सँय् इष्ट-मित्रपिसं नं भीत 'खप्से मह्रि' तयाः भाग तयूके हयां च्वन तिनि। प्रकृति तीजक चिकु-लाया गात्रः उलाः बसन्तयात मिखा ब्वल। वसन्त जक छाय् सुंक च्वनि। व नं ला व हे ताके याना च्वंह्म। उकिं वं नं ल्हासा देशया छचालं दुगु लिंखाया चहचकि हे मेगु याना बिल। अन थायू थासे दुगु बःसि, फोँसि, खोसिं व स्याउ आदिया सिमाय् वाउँक चुलि जायूकाः गुगुं गुगुं सिमाय् बुँ नं ह्यका बिल। नाप नापं मेमेगु नं रंगरंगया स्वां ह्यूकाः लिंखायात दुगंछि छ यूपाः न्ह्याइपुका च्वन। द्वीवात सकलें धया थें कोजी धुंकुगुलिं लिमलाक वने ज्याना च्वने माःगु मखुत। उकोसनं आपाः गामे वना च्वंपिं बंजाःत नं धमाधम लिहाँ वया च्वंगुलिं सकस्यां लिलाः। उकिं नेवाःतय् थुथाय् हे भचा नेपाः लुमनाः ह्याइपुइगु खनी। अथे ला सुथे न्हिकं यायूबले व बइनी तुतः व्वनेबले स्वयंभु, करुणामय, हारति धका नां काक पत्ति धया थें नेपाः लुमं। धात्थेंया खँ जा मैं नेपाः लुमनि धयागु हे छेँ लुमनिगु, छेँ च्वंह्म लुमनिगु खः, थ्व धाय् माःगु खँ मखु। उकिं नेवाःतय् ह्याइपु तंकेत छेँ पिवाः माफि (जाथु सुवाः) छह्म जक ल्यंकाः कथा हे सुचुक सुचुक 'लिंखा' वनिगु। अन नयाः त्वनाः ख्याः-ख्वी यायां भाः मामयां ह्विताः न्हि छ्याना

वइगु। अथे हे जिमिसं ह्माइपु नं लंकेगु, छगू निगू मस्यूगु थाय् नं सीकेगु विचारं मेपिं छह्म निह्म पासापिं नाप सल्हा यानाः गुम्बा गुम्बाय् द्यः सीकः वनेगु कोछिना। अथे ला सेरा व धेपुं गुम्बा अपायूचो तापाःगु मखु, म्हो थासं ल्हुतिति हे धया थें जक पाः, अज्ज सेरा ला सुथे न्हिकं यानाः थाकूचों (कःसि स्वयूबले थःने पाखे भ्यास्याहाँ भचा थथ्याक छखा ख्वा छेँ बांलाक खनेदु। उकी गोध्वाँय्, ताचो ब्वयूका तःगु नापं सकतां सी दु।

न्हापां जिपिं ५।६ ह्म पासापिं मुनाः सेरा वना। सेरा धायूगु जकं गुम्बा, व ला छगू देश धा.सां ज्यू। आपाः छेँ २ तँ जाःगु। व हे द्य दुगु पत्तो छेँ जक ३ तँ व द्यःया फुसे ळाक गजू, कुंपा दुगु पौ नं दु। अन मुख्य द्य हयग्रिव। मेपिं बुद्ध बोधिसत्वपिं व अंगले च्वया तःगु चित्रया खँ ल्हानां मब्याः। छगू कला प्रदर्शनी धाःसां ज्यू। न्ह्याथाय् स्वःसां ह्य.उँक चीवर पुनातःपिं बरेत सिवाय खने मदु। थन बरेत ५५०० ह्म दु धाइ। गुंबाया धावाय् च्वंगु छेँ जटा दुपिं निङ्मा लामा-तयूगु गुम्बा। अन च्वनाः गुम्बाय् विघ्नबाधा मज्वीकेत तःगो दबदब थानाः शान्ति स्वस्ति याना च्वनिगु। मेपिं बरेतय् धर्मशास्त्रया अध्य-यन व बराबर धर्म सम्वाद नं याना च्वनिगु।

जिपिं वनाकथं जिमिसं ह्मस्यूपिं बरेत दुगु पत्ती छखा छेँ जिमि ज्वना वनागु खानदान दिकाः देके वना। धुं, देवा च्याका, खाता छाया, गनं गनं द्य लुलुं निगू स्वंगू गुम्बा चा हिला। थाय् थासे ह्मस्यूपिं बरेत नाप लात। अपिं नाप नं कुशलवार्ता यायां जिपिं जिमि छ्वाःव्वः तिम्बि, यायूगु छेँ वना। अन थ्यंबले अन च्वं पसं च्या-चि दायूका तय् धुंकुगु। मोल कुस्यो, मोल घेलुं धया नं मज्यू अभिसं स्वय् फोह्र जुयाः मयो धाःगु थें च्वनाः चाम्बारे सोताः' (नीगु खः साहु) धकाः च्या लुना बिल। अले अन नयूनी यानाः लिहाँ वया।

धात्थें म्ही नेवाःत अथे धर्म श्रद्धा व देव देवतापिनिगु विश्वास

नं दुपिं जूगुलिं व बरेतसें गुम्बा गुम्बाया द्वलंद्वः दां धित्तु धिनाः त्याय् बी हइगु।

थुगु प्रकारं जिपिं छन्हु धेपुं गुम्बाय् नं देके वना। व गुम्बा सेरा स्वयाः भचा तापाक ल्हासा देशं पश्चिम पाखे लः। अन नं सकतां अथे हे धाःसां ज्यू। बरेत जक ७१०० मछि दु धाल। उकिं छेँ सेरा स्वयाः आपाः दु। मूद्यः महिष सम्बर। मेमेपिं द्य.पिं यक यक दु।

गन्धं भचा तापाः ल्हासां ८।६ कयूति हे पूर्व पाखे वने माः। पाखं छपाउति थाहाँ वनाः पर्वते च्वंनिसें उखेपाखे कय् भ्यास्याहाँ ल्वीक गुम्बा। अन बरेत ३३०० ह्म दु धाइ। द्यः मुख्य ज़ेरिम्पोछे (मञ्जुश्रीया अवतार)। मेगु सकतां अथे हे। अन जिपिं बासं च्वनेगु यानाः वना। अन नं म्ही ह्मस्यूपिं बरेतसं च्या-चि दायूका बिल, थुकूपा (काति) दायूका बिल। अनं कन्हेखुनु लिहाँ वया।

धात्थेंया खँ जा मैं, ल्हासाय् धर्म व संस्कृति थ्व हे गुम्बा गुम्बां याना लयना च्वंगु धाय् माः। ख जा थन बुद्ध धर्म दुहाँ व.गु जुजु ल्हा-थो-री न्येन्चेनया पालंनिसें धाइ। हानं लिपा स्रोनचेन गम्पोया नाप म्ही नेपाळ पुत्री भृकुटिया ब्याहा जुसेंलि ला व धर्म संस्कृतिया नं रूप कयाः पलाः न्ह्याका वःगु खनेदु गुकी थ्व हे स्वंगू गुम्बा व उकिया कचा गुम्बा—ह्मामुची, धीप्, फोरंखा आदि गुम्बाया बरेतयूगु ल्हाः खनेदु। विशेषयानाः ह्मामुचो तत.धंपिं, विद्वानपिं लामाघेपा (शीलवान स्थविर भिक्षु) त दु। थमिसं भगवानं भिक्षातय् नाप व्यवहार यायूगु विषये आनन्द भिक्षुयात कना बिज्याःगु खँ बांलाक पालना याना च्वंगु खनेदु। उकिं आपाः थिरिम्पोछे ज्वीपिं अनयापिं हे। अनया मुख्य द्यः भैषज्य तथागत। धात्थें स्वय् हे ल्हातं हलः छगः ज्वनाः सकतां ल्वय् व हे हलः छगलं लायूके धकाः भाला कया च्वं थें च्वं। अथे हे अनि (भिक्षुनी) तय् निंतिं ल्हासा देशया दुने छगू अनि गुम्बा दु. मेगु छगू फोरंखा पाखे नं दु। फोरंखाय् ला छगू गिद्धयात ला नकइगु दिप नं

दु। अथे ला ल्हासाय् दकले तःधंगु दिप यख्वा धाइ। अन जूसा उइ नं ज्यूगु जुया च्वन। तर अन थ्यंक यंकेत तापाःगुलिं आपाः सीपिं 'सास्यीः' दिपे यंकइगु जुया च्वन।

थ्व खँ छन्त धाय् मागु मखु, जन्म जूपिं प्राणीत सकलें सीमाःपिं उकिं गुलिखे नेवाःत थन नं सी धुंकल, थन–ल्हासा थ्यंक वया च्वन धकाः कालं मल्यंकु। उगु साले नं छह्म नेवाः सित, म्ही पालाया सकोया जोशी। थन थःथिति, फुकी-दाजुकिजा न्ह्यागु धाःसां पालाकतः। जोशी-स्यस्यः, बरे-गुभाजु ज्यापु-उदाय् धयागु थन मदु। सकलें पालाकतः। नेवाः जातिया नेपाः दुहाँ वक नेवाः यायूगु स्वभाव थन हे जक ल्यंदनि धाःसां ज्यू। सकलें पालाकतः मुन। पालाया खाता हल। वया ककाया काय् किजा मेगु हे पालाय्। वयात धाय्के छ्वत, खाताया नापं व नं थ्यन। मेमेपिं इष्टमित्रपिसं नं खाता, धुं, ध्यो तय्के हल, थ्व हे थनया ब्याहा खः। वज्रसत्वया गुभाजुपिं सकलें थ्यन। अले तुयूकापतं दुखापिखां तीकाः कूताले तल। भाजं-भिजं, सु-सा छुं मोसां प्यह्म गुभाजुपिसं कुबुयाः ह्लामुची तक यंकल। अन तक स्याः-न्याःपिं ख्वया नं वने माःगु जुया च्वन। अनंनिसें ह्लाकेवातसें कुबुयाः सास्यीः दिपे यंकल। पालाकतःपिं सकलें धयाथें दु, जि नं वना। थ्व सिथं यंकेगु ज्या सुथ न्हापां हे याय् माःगु जुया च्वन, छाय् धाःसा थन उखुनु हे दिपं लिहाँ वयाः वःलाछिं ब्यंकाः कँयूलः काय् माः।

दिप छु, छगो तःगोगु सुलुस्याब ह्लितेगु ल्वहँः थें भ्यस्यहे ल्हगु ल्वहँः। उकी सिँपँय् दिके थें सी दिकाः कूताः जक कस्वाना हल। वया ककाया कायूह्मसें च्याःगु धूं छपुं सीया सँय् थीका बीव ह्लाकेवातसें सीह्मसित वसः-इसः त्वकाः छ्यँले खिपतं चिनाः च्वय्पाखे सायूकाः धमाधम ला खानाः व ल्वहँते गाःवंथाय् मुंका तल। छचालं ततःधिकःपिं घोत (गिद्धत) मुना च्वंगु दु, गुलिं भाराभारा पपू संका च्वंपिं, गुलिं गलः तथकत यानाः ताक याना च्वंपिं। अमित न्हापां कँयूनिं कुचा

कुचा यानाः नकल। लिपा छ्यँयात तःगो ल्वहँतं चियाः तच्छ्याना, व ला नापं वालावाला संकाः तोता बिल। ह्लातिं छकू छकू थःला मथःला पलखं हे सुचुक नयाः बोत चिला वन। गुलिं गुलिं ब्वया नं वन। अले व हि-हा दाः-दी किना च्वंथाय् चप्पा बालाः सकतां हुत्त् हुया बिल। ल्यं दुपिं घोतसें व नं ल्हाकलुक यानाः नया वन। अले ह्लाकेवातय् अन हे ल्हाः-ल्ही हुयाः बजि-बिजि नय् धुँसेंलि सकलें लिहाँ वया।

पालाय् थ्यनेव घःसू पुजा भ्वय्। धात्थें मैं, जि उखुनु व हे सुथे न्हापां च्या त्वना वनागु खिबे बजि छपौ, ला छकू घुरकः छ्वय् मफु। श्मसानया व हे दृश्य जक भिखाय् वया च्वन, च्वन–व गिद्धतसें पुलिकँय् छकू छकुतिं घुतुक्क नुना छ्वःगु, आतापुति सात्त् सालाः त्वाना च्वंगु व विशेषयानाः ह्लाकेवातसें ला, हि, दाः छु भ्याः छु भ्याःगु ल्हातं बजि नया च्वंगु जक लुमनाः भ्वयूव्वय् ल्हाः हे मवं। चान्हे नं न्ह्यः हे मवः। जिपिं नँनेवाःत निह्मं छग्वारा चिना च्वना। मने छ्हुछु खँ लुया च्वन– थ्व सः न्यनाः वया कलाः गय्च्वंक ख्वइगु ज्वी, ख नं गय् जक यानाः सह याय् फइगु खँ, गुलि लांलां तक खि कयाः च्व कयाः उसाय्-मदु लहिनाः थःगु न्ह्यःने भाःत सिका च्वंपिं ला बना बना वंक ख्वयूयो धासेंलि थन थ्यंक, व नं थ्व जू व जू धकाः मसीक मन्त धकाः वःगु 'कचिकां हिना पौ' या भरे गथे भाःत सित धकाः सौसाः वनेगु ? उकिं ला अबले सती वनेगु चलन दनिबले चण्डाल पालायागु जालं भाःत मन्त धकाः सः न्यनेवं व पतिव्रता मिसा "छि कायया संसर्ग वने न्हां" धकाः सती वना छ्वःगु।

धात्थें ला थन वासः नं छुं याय् खंगु मखु। २।३ न्हु ज्वर वल थःथःपिंके दुगु पीत्तदन, संखवति, छु छु वासः नकल, मख्यू, सँयूतय् थें थ्वँ दायूकाः त्वंकेगु इत्यादि वासः म्हीसं याय् छाःगु मखु, म्हं म्हं ज्वर तच्वो जुया वल, कला ह्म ह्मयाः ह्मयाः ज्वरे हाल–सित। अले जि ला च्वनां च्वने मफया वल। व मिसा छ हे थें च्वना वल, व हाल-ख्वल

ज्वी धका: मने लुया व:लिसे छ हे ख्व:गु, ह्रा:गु, मूर्च्छा मूर्च्छा ज्वीक संगु थें च्वना वल, खना वल। हरे मैं, छन्त अबलेतक छुं साक्क भिंक नक्के मनंनि मनं तुना थें छजु भ: भ: धायूक पुंके मनंनि; न लुदंक नाप नापं गनं ज्वी नन। ख: का छको निको फुकिजे पूजा-पा त्रा ज्वीबले नाप नाप च्वने नं उलि हे का। व नं हने मा पिं आबा, कका, दाजुपिनि न्ह्य:ने, नतुइ हे मछालापुसे च्वं। हो, लिपा उलि नं नाप च्वने मखंक थथे बाया च्वने मा:गु। उकिं हे ला ज्वी ल्हासा नेवा:तयूत म्ह्यायूमचा बीमखो धा:गु। सँयूनय् जूसा व्यापारे वंसां नाप नाप खुनु वने ज्यू।··· ···जि मचायूक हे जिगु म्हसुका: वल—"धाय् ज्यूगु मखु, ला-हिया शरीर, जि नं छुं जुया: ··· ··· थन अथे हे जूगु जूसा छं नं मैं, अथे हे ··· ··· छु छु जक याय् धुंकल ज्वी जि धाय् मफु।"

सुथे ज्वीका: भचा आनाहाँ न्ह्य: वल। उखुनु अथें। प्यन्हु दुखुनु भिं पूजा। सुथंनिसें बहिली व द्य द्य-पिंथायू खाता छपु छपु ज्वना: मदुखुनु थ-थिति इष्टमित्रपिसं छ्वया हया त:गु द्य: ल्ह्वन। लैंकोर चा:हिला: खिवातयूत चप्पा नकल, फ्वगिंतयूत ध्यबा दान बिल। गुभाजुपिसं वज्रसत्वं द्य (सफू छगू) ज्वना वया सी थाय् कथाय् पाठ यात। पालाय् लयूसिवा ज्वलं पूजा याना: भ्वय्। उखुनु नं जि नाकं नसा काहाँ मवं चच्छि मने व सकोमिया कला:ह्मस्या थासे छ हे जक लुमनाच्वन, च्वन, उकिं कन्हेखुनु सुथे न्हिकं यानाकथं थाकच्वे थाहाँ वना: ल्हामु अजिमा (छ्वास्कामिनि यात कीग: तिनाव्रले सारा गुम्बाया जवपाखे जामाचोकुने सिकापाकुया ह्व: खना: पालाया पासापिं छह्मनिह्म नाप सल्हा याना: अन वनेगु क्वोछिना।

धात्थें कन्हेखुनु हे मा:मा:गु ज्वलं सकतां ताथ्येयात कुब्वोका: सल गया: वना छ्वया। ह्व या कय् धुंकार धयागु गां दु, अन हे बाय्। कन्हे खुनु सुथय् गामं पिने ख्यले सकस्यां लं-लिं तोता: पहाड गया: थाहाँ वना। न्हापां ला भ्मी जामाचोया जलिस्वहँ: थें मखा: ज्वी धका:

च्वनां मखु खनी, पा: साप त:स्वा:, प्यपां प्यपां चुया: वने मा:। ह्व: थ्यनि थे च्वंका: छथाय् फहिला वने मा, उखे पाखे खने मदु, पचिपचि याना: कय् कय् पुया: पला: तय् मा:। धात्थें अन जिगु पला: छपला: तोफ्यूगु जूसा क्वेँपू माले मालिगु। तर थौं तक नं अनं कुतु वया: सुं नेवा:त सित धयागु मदुनि हँ, उकिं थें जि नं मसित। ह्वतं दुने कथाचा थें २०।२५ ह्म मनू च्वने ज्यूगु पाकु दु। अन चीभा:चा छग: व ल्वहँ: छगले पालि ख्वाँय् सीदु। व सुरतवज्रयागु धाल। अनं नं दुने वनेगु ह्व: छह्व: व ज:ख: थां गुंग: दु। थ्व सर्पया बिखु थें कैचा कैचा ल्हुगु थांयागु बाखं ला छं न्यना हे त गु दु। व ह्वतं दुहाँ वनेत फेफे तुना: वनेमा:, मत च्याका: वने मा:। अन मतं भचा खने मदुबले जि ला म्हसंक वंक भ्मी निह्म क्यहेँचा व मेमेपिं त्वा:या दाजु किजापिं नाप जलिल्वहँ: थ्यना च्वंगु। दुने मनू छह्म जक न्ह्यंगु ह्व:याथाय् भ्मी निह्म जक प्यपुंक ला:गु। मेपिं मत ज्वंपिं पासापिं गुलिं न्हापा व गुलिं लिपा लाना: इथाय् लाक्क ख्यूँसे च्वंगु व छ ग्याना: जित: कस्सिक ज्वंगु। का, जि ला अन छह्म पासाया ल्हा: धका: ज्वना च्वंगु। अले जित: भचा चिकु थें जुया: अन बँय् ख्वाउँसे ख्वाउँसे प्या: थचा: व: थें जि चाल। अन दुने ध्याक्वे लाक्क गा: छगा: दु, अन हे गुह्येश्वरी बिज्याना च्वंगु धाल। धात्थें व गाले च्वंगु लखय् भ्मीथाय् गुह्येश्वरीया जल थें स्वां-सि व धालाथ्व वास व:। अन पूजा याना: काहाँ वया: ख्यलय् च्वना: भ्वय् भी नया।

अनं व हे पहाडया ल्यूने पाखे च्वंगु गुम्बाय् वना। अन भिक्षुत नं दु। अनेक देवदेवतापिनि मूर्तिया नापं 'सुरतवज्र' धका: बेतालि चिका: गुजिलं फिका त:गु छगू मूर्ति नं दु। स्वया: ल्हासा लिहाँ वया।

धात्थें मैं, संगीत व योगया अनेक सिद्धि क्यना: पोतला लामा नापं लयूतायूका: नेपा:या न्हाय् तया वंह्म सुरतवज्र महा आचार्य नाप सम्बन्ध दुगु थाय् जूगुलिं भ्मी नेवा:तय् निंतिं व थाय् अत्यन्त महत्वपूर्ण

तीर्थ थें हना तः।
जू। उकिं आःतक नं ल्हासा नेवाःतसें व थायूयात तीर्थ थें हना तः।

थथे आचार्य सुरतवज्र लुमंकु लुमंकुं शाक्यादावा (बछला) थ्यंकः वल। थुकियात सँयूतसें भगवान जन्म ला धकाः साप माने याः। थ्व ला गबलें गबलें अनालां यानाः तछलां लाः वः।

लच्छि यंकं धया थें गुम्बा गुम्बाय् भिक्षुपिसं व निङ्गमा लामापिसं (तन्त्र चर्या याइपिं) पूजा-पाठ इत्यादिया नाप नापं पौभाः ब्वयाः उकी क्यनाः क्यनाः थ्वीक बाखं कना च्वनिगु। भ्गी नेवाःतय् नं बहिली, ह्मसुची, लुँदेवा हिलेगु, खाता, धुं ज्वनाः द्यःद्यःपिं थाय् द्यः लू वनेगु व अक्षोतृतीया खुनु तःगू हे पालाय् गुथि दु। कथा पत्ति बहि-खाता, भिद्यः पूजा याना पुलां ल्याः कोछिनाः न्हूगु ल्याः छुइगु नं थुखुनु हे। पुन्हो खुनु ला धाय् हे मोल स्वांया-पुन्ही हे जुल, पूजा, भ्वय, सकतां-सकतां नेपाः लोमं।

थ्व खँ छन्त धाय् माःगु मखु, उथाय् तक नं भ्गीगु आपाः पौ ल्हासा व नेपाः थाःहाँ काहाँ ज्वीपिं नेवाः साहुतसें हे हय्-यने याइगु तिनि। उकिं छं नं अबले तक न्ह्याह्म ल्हासा साहु नेपाः थ्यंकः वः सां पौ ज्वना वःगु दइ धकाः आशा याना च्वंगु दु जुइ, हानं सुं ल्हासा वनिगु दु धकाः सीव चिट्ठि छपौ बिया छ्वःसा ज्यू धकाः नं मने तः ज्वी मखुला? अथे हे थन नं न्हापा अबुं पौ व पो ज्वना वः थें नेपालं वःपिं नँनेवाःतसें नं पौ व 'तोकु' धकाः कस्यालि पो-पी नं ज्वना वइगु जुया च्वन। उकिं सुं नँनेवाः नेपालं वलकि च्याना छ्वयः तक वने मलाःसां ब्वां छ्यू कथाय् तक वनाः पौ बा तोकु काःवनेगु चलन दु। गबलें गबलें ला 'स्वांपो' धकाः नेपाले छुं तःधं पूजा बा छुं तःधं ज्या याय् माल धाःसा 'थन थ्व पूजा जुल बा थ्व ज्या याय् माल' धकाः च्वया तःगु पौ सहित स्वां-सिन्हः दुगु समयूज्वलं पो थ्यंकः वइ। अले पालाय् भ्वय् न्याइ, सकसिनं व सिन्हः तिनाः स्वां छुनाः नेपाः हे थ्यं थें न्यंक खँल्हा-बल्हा याइ।

थुगुकथं मां, नेपाः व छ लुमंकु लुमंकुं नायो मदुगु जःमू थें घौ-पाला, न्हि-ला यायां दंदं फुना वन। छको नेपालं पौ थ्यन कि तुरन्त हे ब्वयाः नेपाः थ्यंके माः थें च्वनिगु. मां नाप, छ नाप खँल्हा-बल्हा याना थें न्यनिगु। हानं काल-बिल व ज्या-खँ धाधां व समय-जमू मचायूक चाःहिलां वनिगु।

छन्हु छगू कथाय् नँनेवाःत थ्यंकः वइगु। भ्गी पालाकतः मखुसां भ्गी व्यापार सम्बन्ध दुगु कथा जूगुलिं मिले जूपिं पासापिं नाप च्यानाःछ्यः तक लँस्वःवनेगु कोछिना। धात्थेंया खँ जा मैं, व थ्यंकः वइपिं नँनेवाःत नाप कुशलवार्ता यानाः खँ-खिँ ल्हायूगु सिबे नेपालं वःगु पौ छपौ याकन ब्वलाः उकी मेमेगु खँया नापं "भौमचा ⋯ ⋯ प्रमुखन जल भोछिसयां आनन्द फया थुका" धयागु वाक्य छगू ब्वनेगु इच्छां हे जितः अन तक साला यंकुगु खः। ख नं अबुजुं थःगु पती छंगु नां च्वयूगु गबलें तोमफीकु। वना, इले हे नँनेवाःत थ्यंकः वल। अमित ह्मसीकाः छगू निगू नेपाःया समाचार न्यना। तर मन व हे पौ दुगु ताती पाखे जक, उकिं खँ ल्हाना च्वंपिं अथें तयाः जिपिं २।३ ह्म ल्याय्ह्मत जानाः व ताती ब्वयूके हया। अमिगु कथाय् यंकाः अन कथाय् च्वंपिं बंजाःतय् न्ह्यःने ताती फ्यनाः स्वया। पौः दुदु पिनि ब्वलाः स्वयाः लयूतायाः लिहाँ वल तर गुलि पुत्तु ब्वीकाः स्वयाया जिगु पौ मदु। नुगः मछिकाः जि अथें वया। उखुनु बहनी ब्यलि हे मयासें द्यना।

कन्हेखुनु न्हिच्छि अथें, जि भुगुलुं। बहनी व हे ह्मिगः नँनेवाःत थ्यंकः वःगु कथायापिं निह्म मनू व व हे कथाया पाला गुभाजु नापं थ्यंकः वल। जि ला हसं थाय् तोतल। काचाक्क चोकूची भोस्वी धुन। अमिसं जिमि मेपिं पालाकत पिन्त नं सः बिया थके धुंकल थें। व गुभाजुं 'स्वयादिसँ साहुजु, संसार थथे हे खः' धकाः खँ हे छ्वी मलाःनि २।३ ह्म पालाकतःपिं थ्यंकः वल। अपिं वःगु तायूव जि थयूक थँस्वयां

अपिं ला फुकं जमदुत थें धाय्‌ ला कर्नपाका छुनातःपिं द्यःगं धाय्‌ जिला ग्यासें हे वल अले जिं "छिपिं फुकं छगों जुयाः जितः छु याय्‌ त्यनाः··· ···!" धकाः हाले धुन। अले व गुभाजुं "साहु, काय्‌ मचा जुयाः ···!" धकाः हाले धुन। अले व गुभाजुं "साहु, काय्‌ मचा जुयाः अथे अधीर ज्वी ज्यूला, थज्याःबले ला खःनि चित्त चीफय्‌के माःगु" धाधां तीजक कचिकां हिना पौ प्वल। फुकसिनं वयात त्वलहँ स्वया च्वन। वं पौ ब्वना नं हल —

"काय भाज्जु ··· ··· यात अशुभ संबत दोलछि व पीच्या साल मिति ··· ··· ला गाक व ··· ··· वारखुनु ··· ··· रोगन छिमि अबुज्जु ··· ··· स्वर्गारोहन जुल। थन माःगु सतिगति याय्‌ धुन, आमकन नं माःगु सुचिनिचि सकतां याना छ्वय्‌—छंमां ··· ···" आदि आदि छु छु धाल मस्यु, जिं बांलाक ताःगु मखु। पालाकतःपिं सकलें ध्यन, सकसिनं थःथःगु तुपुलि त्वय्‌ धुंकल। जिं ला मेगु छुं हे धाय्‌ मफु, "यो ··· ··· बु ··· ···" धकाः जवसं च्वंगु द्यःगमे भोसुना बिया। मिखाया न्ह्यःने अबु गोतुइकाः त्वोक गां फाय्‌का तःगु, मां स चःपुयाः नुगः दादां ख्वया च्वंगु व छ व क्यहेँ चां मांयात घय्‌घय्‌ पुनाः ख्वया च्वंगु दृश्य वया च्वन, च्वन। हानं बाइसकोपे 'भात्त' मिक मेगु थाय्‌ खने दइ थें मेगु दृश्य वल—"जि नं थन सीसा! ··· ···" अले छिमि नापं जि नं ह्वाँय्‌ ह्वाँय्‌ ख्वया छ्वया।

भचा सकलें सुंक। लिपा भ्‍ी पालाया गुभाजुं व सीपौ हानं छको छगः छगः आखः ब्वना स्वत। अले अन द्यःगमेसं च्याना च्वंगु देवा कतकयाः जिगु ल्हाः ज्वनाः व पौ मते थीका बिल। कथा नापं मकसं नवय्‌क व भों च्याानाः नौ जुल। लिपा जितः अनेक प्रकारं ह्येकाः जिमि बंजाःतय्‌त माःगु ज्या-जि वानाः सकलें थःथःगु तुपुलि ल्हातं ज्वनाः कथां पिइाँ वन। जि जक चच्छि बंजाःतसें चाःह्लीकाः मुगुलुं च्वना च्वना।

कन्हेखुनु सुथे भ्‍ी थाय्‌ खौ भ्‍या, काय्‌ थें धुं छकूचा भ्‍याः

कयाः ख्वाः-खी सिला। बंजाःतसें पालाकतःपिं छह्मनिह्म ब्वनाः गुम्बा गुम्बाय्‌ ध्यः लू वन। न्हिने 'भिंभ्वय्‌' पालाकतःपिं सकलें वय्‌ माःगु। वल, भ्वय्‌-भी नया सकसिनं जितः विचाः याना वन। थःपिसं स सःथे धीर्ज बिया वन। अमिसं धाय्‌ फुगु, याय्‌ फुगु उलि हे मखाः।

छन्हु-निन्हु अथें वन। भ्‍ी नेवा त सकलें धया थें विचाः वल। सँय्‌ इष्टमित्रपिं नं ७४ ह्म वल। सकसिनं अबुज्जुया शील-स्वभाव, इमान-जमानया तारीफ याना वन। अथे हे ज्या याय्‌ माः धकाः जितः अर्ति-शिक्षाया नाप नापं भलसा नं बिया वन।

बाःछिति लिपा डाकं नेपाःयागु पौ छपौ थ्यंकः वल १७ न्हुति बिकाः। सकतां खँ मांया भाषां च्वया तःगु, मां आखः मसःगुलिं मेपिं स्वीतं च्वका हःगु ज्वीमाः। उकिं छंगु नां मदु। क्यहेँ चिगु नां नं मदु। कय्‌ लाक मामं नेपालयागु काल-बिल स्वय्‌त व मेगु छेँज्या बिचाः याय्‌त जितः नेपाः वय्‌गु तिबः याना तःगु दु। धात्थेंया खँ जा मैं, व तिबःया दुने मांया भ्‍ी निह्म नाप तयाः याकन छ्य्‌चिया ख्वाः स्वय्‌गु इच्छा सुला च्वंगु दु। न्ह्यागुसां जि नं ह्थाय्‌ चाया वल, तुरन्त ब्वयाः हे नेपाः थ्यंकः वय्‌ मास्ति वल। तर ल्याः चाः याय्‌ माल, ज्या-खँ लःल्हाय्‌ माल, बल्ल निला लिपा छह्म पासाया बज्ञाःत नाप नेपाः वय्‌गु बदोबस्त याना।

वया। जिमित नं अबुयात थें च्यानाः ख्यः तक पालाकतःपिं व इष्टमित्रपिसं तःवल। अन नं पालाया पासापिनि नुगः मछि, ख्वा ख्यूँसे ख्यूँसे च्वं। गुलिसिनं अमि छेँ छेँ बीगु पौ बिल। गुलिसिनं छुं दुविस्तागु बुखँ व छेँ कला पिन्त बीगु कस्यालि नं बिल। फुक्कं बांलाक, लुमंक तया।

जिपिं सल गयाः भचा वय्‌ धुंबले थेपुं गुम्बा खने दत, मानो ताचो संकाः जिमित बेला बिया च्वं थें। यानं हे छको नमस्कार यानाः सल न्ह्याका। वनं न्यूतं बाःगु ल्हहँया पहाडे चाय्‌ ल्हहँ याह्म तःधिकःसे

च्वंह्ल भगवान् द्यः छह्ल दु। अनं गां गां पुलाः ल्हासा खुसि-सिथं सिथं यातां प्यातां खाया च्वंगु तिसिमा व वाउँसे वाउँसे च्वंक पिना तःगु कयूगू. बकुलाः आदिया बुँ स्वस्वं छुसू ध्यन। अनं स्यामे (सिँयागु नांचाय् च्वनाः ब्रह्मपुत्र खुसि छिनाः छगू फै, च्यांग्रा यक दुगु गामे बाय् च्वना। हानं खुसि सिथं सिथं वयाः न्याफसो पाः गयाः थँथ्यंकाः लिफः स्वयां याने पोतला व भयाकुरी गुम्बा खने दत। अले निगू गुम्बायातं भसुकाः निथु छायाः पःत्या क्राहाँ वया। मनूत जुयाः जक दया च्वंगु व लँय् चिचीचा जाःगु पर्वःचात यक दु, थाय् थासे च्वापु नं खने दु। उकिं अन सुलचं मदयूक मगाः।

पःत्या पुखू तस्सकं तःधं। ह्याकिं ह्याकिमं यानाः थपाय् हाकः सीमदु। सिथं सिथं लँ। दुंगाय् च्वनाः च्वनाः न्या लाइपिं माफ्कित चाःचाः हिला च्वनिगु। अन लः हँयूत जक मखु मेमेपिं रङ्गरङ्गयापिं लः-फ्रंगःत व फ्रीसं छको निको जक आकाशे माःहना वःगु खनिपिं कलःखात नं अन पुखू सिथे यक यक खनेदु।

अनं भचा वयूव फ्रारा गह्लि। निखें ल्वहँःया नांगा-गुँ। दथुइ खुसि। जःखः पहाडे ह्वःह्वः दुथाय् खुँत सुला च्वनिगु भय। उकिं अन थ्येवातसें तुपः थनाः ज्वना वइगु। अन दथ्वी छबाय् च्वने माः। अन अंग्रेजी डाकघर व तारघर नं दु। ५०।६० खाति छेँ दुगु गां छगू दु। सँय् सरकारया छगू फ्रोम् नं दु।

अनं वयाः मेगु छगू लँय् लाःगू तःधंगु थाय् — ग्यांचि। जि छगू ज्या हे दयाः अन वना। सँय् ल्हयकुं (अडा व गुम्बा ला दइगु हे जुल, अंग्रेजी अडा व फ्री गोरखा अडा नं दु। डाकघर तारघर नं दु। अज्ज फ्री नेवाःतय् छगू पाला नं दु। ल्हासाय् थें बखत बखते नायूलि थायूगु व नखः हनेगु चलन नं दु हँ। जि नख बले मलाःगुलिं छुं स्वय् मखं। मेगु भारतं वइगु मालताल आपाः अन हे जुकाः हय् माःगुलिं अन बकु कुबुया तःपिं ताथ्ये व पोंगाचात फ्रो फ्रो वया च्वंगु खनेदु।

उकिं साकं नं यक दु। बरु अन फय् वय् यःगुलिं सुथ न्हापां हे पसः चायूका तइगु व बान्हि पुल धायूव हे पसः-पिसः तिनाः भयाले गोयू तयाः पासा पासा मुनाः गफ सफ याना च्वनिगु बा ह्लिता च्वनिगु।

अनं निगू स्वंगू सँयूगां पुलाः फ्किखाछेँ थ्यन। अन छ्वबालि निबालि वः हँ। उकिं अनया तत गोगु छ्वया चप्पा साप हे साः। सँ ह्यूगू व बकुलाः नं यक खनेदु। अन गांगामं ब्यापार याःवइपिं दुइबात यक वः, उकिं फ्री नेवाःतयूगु कोथि, पसः ज्यासः, नं त गूर्मछि दु। हानं फ्रीगु अडा नं दु। कुती थें अन नं हाकीम दिट्टा। अन नं फय् वय् यःगुलिं अथे हे न्हापानं पसः चायूकाः न्हापानं हे तीगु। अन नेपा पह:गु देगः चीभाः दु, गुम्बा दु। उकी थाय् थासे गोध्याँय् स्वाना तःगु, ताचो ब्वयूका तःगु दु। मैत्रेय तथागतया छगः देगः। छचा खेरं छेँ दयूकाः दथुइ द्यः। जम्मा ७ पु स्वान्हे दु, उकी ५पु स्वान्हे थाहाँ वनेव भगवानया ख्वाः चूलाइगु व मेगु हानं २ पु स्वान्हे थाहा वनेवतिनि छ्यँले च्वंगु चीभाः चूलाइ। तँतँ पत्ति गुम्बा। घेलुंत च्वनाः पाठ पूजा-धर्म याना च्वनिगु। अनसं पौभाः ब्वइगु अंगः धाय् ला पक्खाः धाय् छगः दु, उकी मैत्रेय बोधिसत्वयागु कारचीपी पौभाः ब्वइगु। व ह्ल निं फ्री तिनि स्वयःया घंटाघर पाय् जाः जुइ।

थथे स्वयूगु न्यनेगु यक दुगु थाय् जुया नं नेपाः थ्यंके हथाय् चाःगुलिं अन चच्छि हे जक च्वना वया। वयूत अन नं फलेपालाया थकालिं तिम्बि याकेगु चलन दु खनी। पाहाँ-पिहिँ यानाः त्वकु-पो २।३ पो नं ज्वंका हल।

अनं छगू गामे छबाय् च्वनाः जःखः कं फ्राः थें छमा निमा सिमाचात दुगु खुसि ब्वाना च्वंगु स्वस्वं थः सलयात नं अथे हे ब्वाकेभनं वया। भचा जक वय् धुनेवं पाः गय् माल। सल गन ब्वाय् फइ। बुलहूं ल्वहँयागु ह्याउँपाः गयाः च्वय् मध्यवं बाय् कन्हेखुतु न्हापानं ह्यंगु पाः गयाः च्वय् थ्यनेव सल त्व ताः कच्वां वयाः बाय् थ्यंका।

कन्हेखुनु साक्या थ्यन। पहाड च्वय् दय्का त:गु गुम्बा। अन लामाया तखत हे त:ले महिष सम्बर दुगु धाइ। अन कंग्यूर-तंज्यूर व मेमेगु सफू नं यक यक दुगु सफू क्वथा दु। छाय् धा:सा अन तिब्बती सफू थाइगु पारकं (प्रेस) दु। छगू छगू सफूया थासा छखा छखा छेँ पँचिना त:गु। पस:, बजार, थोम्-थीम् नं दु। यले बरेजुपिनिगु ज्यास: पस: नं दु।

अनं निबाय् स्वबाय् वया: थिम्री मैदान थ्यन। गनं गनं खुसि नं दु। सल गया: हे खुसि छीगु। अन सँय् सरकारया भोमया नापं व भिखां न्ह्याय् मदुगु ख्य:या दथुइ गुम्बा, ज्यास: बरेत व गनं गनं खुसिचाया सिथे सिथे छुमा व क छेमा नं वाउँक खने दु। अन निबाय् च्वने मा:।

अनं ल्हासाया लँय् दकले सकले ग्यानापुगु, ज्यूसेज्यूसे ज्वीक दु:ख सी योगु थाय् - लंकोर पा:। जीवने दकले दु:ख सी नंगु हे अन। उकिं हे ज्वी ल्हासा वनिपिन्त साइते मलाइ धका: घौ तया: सगं बिया हइगु व थ:थितिपिसं नापं सकसिनं सगं बी मायूका त:गु। भी छम्ह मनू म्वायूत गुलिसिगु भिंतुना मा:गु! गुगु भीगु समाजया सभ्यताया चिं ख:।

अथे ला जिमिसं नं अनयात मा: धका: लाभा, त्वभू, अय्ला: गाक्क ज्वना वयागु दु। थ्येवातसें छेंगूया ह्विचाय् ध्वँ थना ह:गु दु। सुथ न्ह पानं जक मखु फसे लाइ धका: चान्हे बाचाती हे थना ह:गु। गनं गां बा छें खने दुगु मखु। मिच्याका: च्या दाय्का च्वने ला:गु मखु। व हे थ्वँय् चप्पा वाला: नय् मा:गु। विषयागु फसं कया: कपा: स्याइगु द हे दनि, हानं पा: गगं थपायूचो स्येँ-स्येँ वइगु कि सास हे चब्बुइ थें ज्वीगु। विचरा सलत नं अथे हे फ्वीँ फ्वीँ याना: वया च्वंगु दु स्वय् हे कन्ना चायापुसे च्वं। तर न्ह्याक्व हे दु:ख कष्ट जूसां छंगु ख्वा: स्वयूगु आशां जित: ह्वेका हया च्वंगु दु। उकिं छं नेपा: थ्यनेव थ्व फुक

दु:ख लोमंक मत्यना याइ तिनि भयागु खँ ब:कया: बङ्क पा: च्वय् थ्यंका।

अनं सास: हे मफिसे हतपतं क्वहाँ वयां फय् भ्रं भ्रं तञ्चो जुया वल। ख्वाले कि ख्वाले फसं कल। माक:तुलि गलबन्दीं हित्तु हिना नं मुत्ता: दुगु मखु। थ्येवात 'हुर वल थें' (ख्वाउँ फय्)धका: हाला हल, जि ला हंसं थाय् तोतल, अयूनं हानं छको छ नाप लायूगु आशां सुप्रेम सार्थबाह, सिंह सार्थबाहपिनिगु बाखं लुमंका: जिं नं करुणामय लुमंके धुन, तारेमाम् नांकाय् धुन। थ्येवातसें जिमित सलम्हं क्वकया: बँय् भोसुकल, थ:पिं नं भोसुन। थ ने फसं जिमित फिया फांगां फायूकां च्वन। हानं व फुक च्वत्तक त्वका नं यना च्वन। अथे फि व्वीका यनि-बले जिमित नं वं ल्यहेँ थनि थे थनि थे च्वं। भाग्यं फसं हे फयूयात व्वीके यंकु थें ह्वीँ ह्वीँ स: वयूक न्ह्याना वँवं पलख लिपा ताय् मदयूक तापाना वन। अले 'सोता, भिंदा, तुनु, याकन नु, भाग्य जुल' धका: उर्व्र मे सल गयूका: व्वाके हल। बङ्क बङ्क पा:क्वय् फैगले थ्यंबले मानो जिपिं स्वर्गे थ्यं थें जुल। फय् नं मवल। दमदिम नं तन। ग्या:गुलिं हंसं धाया च्वंगु दु। अन हे वासं च्वना। अन नयूबुं च्या दायूका: मामं थें विचा: याना: क्वाक्क चप्पा नकुबले व चप्पा सा:गु बयान यानां साध्य मजू। छ बाहाय् पिका खुनु न्हिने छिमिथाय् क्वथाय् तया: पाहाँ या:गु सत्रा: लुमंसे ब:।

का, भचा लिपा ला च्वापु गा:। न्हापां ला वा वल धका: च्वनागु, लिपा वा तन फुति जुजुं फ्वास्त फ्वास्त कपाय् थें च्वापु जुया वल। थ्व च्वापु न्हापा फय् वय् न्हा: गाना व्यूगु जूसा जिपिं नेपा: थ्यनिगु हे मखु सकलें अन हे समाधी च्वना छ्वइगु ज्वी। भाग्यं धाय् ला छंगु ख्वा: स्वयूगु इच्छां त्याकुगु धाय् मस्यु जि मसी, अथे हे मेपिं नं सुं मसी। चच्छि अन लुमुक थना: नेपा: म्हंका च्वना। कन्हेखुनु सकस्यां न्ह्य: वयां च्वनतिनि नयूबुं च्या त्वनेगु मखुला भिंदा, धका:

थंवसेंलि तिनि दनाः च्या-चि त्वनाः अनं वया। लँ हिमालय कंकं वय माःगुलि च्वापुइ निभालं कल कि च्वापु च्वलः वय् यः हँ, उकिं उखुनु नं ज़िपिं हथाय् चाः। सल नं कुती बाय् ध्यनिन धया थें भचा व्वाँय् वः।

अनं जिपिं सोनाम् गुम्बाय् देके वना। अन आपाः छें १ तँ जक जाःगु गुंबाया दुः दुगु छें जक ३ तँ जाः। घेलुंत नं दु। बँय् मेमेगु गुम्बाय् थें सिपुतिं सिया तःगु व अंगले नं न्यंक दः च्वया तःगु दु। अन खाता छायाः धुं देवा च्याकाः लुइंक दः दर्शन याना।

अनं वयाः कुति ध्यंबले जिपिं छें ध्यं थें जुल। ख नं अन सँदे हे तिनिसां नेपाः पहः वय् धुंकल। नेपाः तुपुलि व पुतु दुगु भाँत फ्यूपिं तामाङ्ग भाय् व खय् भाय् ल्हाइपिं भल्यात थोथो खनेदु। नेवाःतय् नं गुलिस्यां लं सुरुवाः, गुलिस्यां भोंत सुरुवाः फिनाः नेवाः भाय् नं ल्हाना जूगु ताःबले फ्री नेपा गाले चाःहिला च्वना थें च्वँन। उकिं जिमि मिखा उखे थुखे मदयूक चाःहिउ। तर मिखां चाःचाः हिलाः छत्वाः नित्वाः पर्सि लु हे त्वीकुसां धुलंधालं गयाः भ्वीसे हाकुसे च्वंगु पिलाक खने दयूक घय् सुया तःगु तामांनीतयूगु जक। अले मिखाया गय् च्वंक आशां घात धकाः फ्सुकालं कना थिल।

जिपिं हथाय् चायां छु याय्, छगू ला निन्हु स्वन्हु न्ह्यः कुती नं च्वापु गाःगुलि लँ मचाया च्वंगु, मेगु ध्येबातयूके बकु बुफे याना कयाः नेपाःया भल्यात बन्दोबस्त याय् माःगु। उकिं मंमदु मंमदु ३।४ न्हु व कुति गाले च्वने हे माल। धोबिया हथाय् ज्वीवं चान्हे निभाः त्वइ मखु थें।

बल्ल बल्ल ४ न्हु दुखुनु सकोया भलया नायो ध्यंकः वल। भलया मालाः बकु फुक इना थिल। अले जिपिं नं अन कुति-थकालियाके बेला कयाः तुति तप्यंक न्यासि वया। धात्थें न्हापा ८ न्हु मछि बीगु चाबहि ४ न्हुं हे ध्यंका।

जिपिं अन ध्यंबले लँस्वः च्वपिं वया च्वने धुंकुगु। मां जा

बखिमाः वय् ज्यूगु मखु छ नं मवः। अन पुलां वंजाःत व दाजु-किजा, इष्टमित्रपिं ८।१० ह्म ति दु। मसला-मिसला बिल, कुशलवार्ता यानाः अनं जिपिं वया। बहनी छें ध्यंबले तोप हे तल। जि खनेव मां ख्वल। मांया व तुयू पर्सि खंबले जि नं सः हँहँ पनाः मिखा ललः धायाः ख्वय् मास्ति वल। हानं चाकः मकलं छको स्वया तर मिखां मा गु वस्तु त्वीके मफयाः अः खः ख्वबि जकं मुंका हल। अले मांयात भागि यानाकथं जि नं ख्वया हे बिया। जितः भागि याःवःपिं छ व वयहें चा नं ख्वल। गथिं अःखः ज्वीयो! ध्यंकः वयाः सकलें लयूतायूगु थासे अथे सीगु छें थें ख्वय् माःगु। सकसिनं फ्री भोछिसितं बल्ल बल्ल होकाः लिहाँ वन।

हानं अबु मदयाः फ्री न्ह्याक नुगः मछिंसां जि ल्हासं ध्यंया सगं ज्वनाः लँस्वः वय् सखंगुलि सकलें धया थें थःथितिपिसं गंक गंक नं स्वः वयां त्वःतल। उकिं अमित मूसी नं लंपाः तयाः हे तयूके छ्वय् माल। तर अबुया थें जि मूसी तयूके छ्वय् मा धकाः ल्हासां नंबु तया हयागु मदु। उकिं मज्जि मगाःपिन्त नंबुया पलेसा कस्मीरा न्यानाः तय् माल, तया छ्वया।

न्ह्यागुसां नेपाः ध्यँस्यंलि नेवाः ज्वी हे माल। गोन्हुचां मदवं पीबातका ध्यबा पूलाः पूजि कया हल। जि नी च्वना। नापं छ व क्यहेँ नं नी च्वनेत पासा च्वंपिं। थुकी छगू न्हिले मास्ति वइपुगु खँ छु धाःसा नी ब्यंके धुंकाः तिनि छ ध्यने हइ धकाः च्वनां, नी च्वनेत नुचिउखुनु हे ध्यने हल। अथे सँय् तिनिह्म, पू च्वनाः नी ज्वी मानिह्म जि नाप ध्यने धुंकुबले छ नं ला समीनी जुल मखुला? अले जि नापं अबुसं-वहलाः च्वनाः छ नं शुद्ध ज्वीगु जुसेंलि मिसात नं नापं ल्हासा छ्वया हया तःसा गुलि ज्यूगु। सँयूतय् थें नापं च्वनाः व्यापार यानाः न्ह्याक दःसां दक मुनाः नेपाः का हय् दइगु मखुला? छु खः छु खः पुलांपिनिगु बुद्धि। जि ला बांलाक थ्वीके मफु।

अथे हे छन्हु थाथां निन्हु थाथां मेगु निलाति वंबले अथुया खुला त्यल। शुद्ध ताझां लाःगुलि पाहाँ च्वनेगु जक खुलां मव्वंसे सकसिनं "दु थें दुगुयात ल्वयक ज्या यात" धकाः हाइ हाइ याक मांया मन लुदंक दकिलां तःजिक पाहाँ च्वना भ्वय् यात।

भ्वय्‌बले ज्याय् च्वंवःपिं वंजाःनीतय् नुग मछि ख्वाः खनाः अभिसं छुं मधाःसां जि भसंक वन — अभि भाःतपिं ल्हासाय् च्वना च्वंगु खुदँ प्वीन। उकिं भ्वय् सिधयव हे हांके छ्युपिं वंजाःत माले थुन। छन्ह ला पुलां नेवाः हे जुल, मेपिं निह्न जक न्हूपिं कोछिना। अज्याःबले लाक्क ल्हासां पौ छपौ डाकं थ्यंकः वल। उकी च्वया तल —

"सँय्‌तय् स्योले लाय्‌कुली) कुना तवह्न स्यार्पा ग्याबु बिसि वयाव गोरखा अडास सरन वल। वकील कपटान साहेवन नेपालस च्वयाव मुद्दा यायगु धक विचार यानावं च्वन तिनि मामि (सिपाहीं) व अफीसरत हूल वयाव गोरखा अडा घेरे यानाव तले थाक्‌च्वय् थ्यंक नं स्वाहाने छुनाव थाहाँ वनाव स्यार्पा ग्याबु लुटय यानाव यंकल। उकिं सकलेन ग्यानाव पाकोरस सकस्यां पन्ल तित। निन्हु लिपा पाकोर लँस पसल दुपिं सकलेन ननिस्याकस (थानाय्) वा धक काक्यु (उर्दि) न्यंकुसां नेवालत सुं मवं। सँयत वंपिन्त 'स्यार्पा ग्याबु सँय् रैति जूया निमितिन गोरखा अडास बिसि वना च्वंह्म ज्वनाव यंगु। सँय् सरकार व गोरखा सरकारया विरोध छुं जूगु मखु। उकिं पाकोर लँस कोथि थोम् पसल बांलाक चायकाव न्हापा थें च्वव' धक न्यंका हल धाल। उकिं आव ला पसल भति भति चायकु दत, अथ्यनं सकलेन ग्याक न्हापाया थें बानलाक बन्द व्यापार मजूनि। हानं लिपा छु ज्वी गुगु ज्वी धाय फुगु मखु। साहुया सम्पत्ति जिमिसेन विचाल याय मफयाव हिना मिना ज़ुइकाव च्वने माल धालसा जिमित बानलाइ मखु। उकिं थ्व फुक बनबस्त यायत साहु हे छधू मभासे ज़ी मखु।"

अले जि व याय् थ्व याय् मदयाः तस्सकं हथाय् चाल — "उलिमछि सबैं अन तिनि!" उकिं छ्वां वनाः वंजाःत छ्युत जोशीयाके साइत कया हया। न्हापां ला वंजाःत थी हे मदु। लिपा जि नं वयगु धासेंलि तिनि बह्म वयगु कोछित। तर जैशीकथाय् न्यंवनां "आः ला लँ हे मचाःनि वने जी मखुनि। हानं च्यान्हु भिन्हु त्वाः छको वा?' धकाः धया हल।

जि, गबले ल्हासा वनेगु ज्वी धकाः विचाः यानां च्वना तिनि चीफ साहेव भीमशम्शेरया टंगाल दरबारे देरो दक धया थें ल्हासा साहुपिन्त मुंकल। जि नं वना। भेंवैठके कुति, केरूं, ग्यांचि, भिखाछे आदि थाय्‌या नेवाः साहुपिं थोचा-थोचा मुनाः खँ ल्हाना च्वन। सुब्बा सर्दारपिसं स:स्यूपिं साहु साहुपिंके गन गन बाय् च्वनेगु थाय् दु, गन गन नय् त्वनेगु वस्तु काय्‌गु दु, गुखें गुखें वंसा सत्तिक थ्यं इत्यादि खँ न्यना च्वन। जिं छुं स्यूगु मखु, अभि खँ ल्हाःगु न्यना जक च्वना। लिपा सकसितं "हानं माल धाःसा सःते" धकाः बेला बिया हल। जंगबहादुर महाराजया पाले थें सुनां सुनां छु छु ग्वाहालि याय्‌फु धकाः मन्यं, उकिं अबले तुंछेँ साहुपिसं खुला तक पल्टनयात लही धाःथें सुनानं भाला काः नं मदुगुलिं तुंछेँ साहुया मचातसें थें लुँया कह्मि नं सुनानं न्ह्याय् मखं।

उथाय् कंपुकोट, तोसाखानाया जक लिमलाःगु मखु, सीलखाना, बारुदखाना, धानगोदाम इत्यादिया नं ल्हाःदी मदु। मानो समे-पञ्जादां न्याः थें फुक थासे माल सामान ज्वरे याना च्वंगु दु, दु। जि ला छको-निको ग्यास्यहेँ नं वः—खइला वनां! तर थःगु न्हय्‌पुस्तां हि चःति हाय्‌काः कमाय् याना तःगु सबैं 'जूजू थे ज्वीका, म्वाय्‌से' धकाः नं धाय् मफुत। छगू ला अबले जिःः नेपले प्यतुंका तय्‌गु 'या' मदु थें च्वन। उकीसनं वंजाःत जक वयूत माने हे मजूबले वय् हे माल। लँ चाल धयागु सीब हे हानं ल्हासा वया, व नं न्हापाया थें कुतिया लं मखु, कालिम्पोंग जुनाः।

छको ला लँया हूल कूउ व रेलया घरघर सःया नापं सीटीया तीसलं थाराकनु न्हू। अथ्यनं सिलगरी रेलं कइाँ वयूवं नेपालीत पुचः पुचः खंबले भचा मन याउँसे च्वन। कालिम्पोङ्ग थ्यंबले ला नेपाः हे लिथ्यन धा सां जिल। अज्याःगु हे पर्वः, अज्याःगु हे स्वांमा-सिमा, अज्या गु हे बोलि बचन, छह्म निह्म ला भी थःथितिपिं नं दुगु जुया च्वन। अन हे छह्मसिथाय् कोथी बाय् च्वनाः कन्हेखुनु हे ताथ्ये व दोबस्त यानाः कंसखुनु अनं वया। अन नं नँनेवाःतयूत त्यांम्रा पुइकेगु चलन दु खनी। बहि पुइकाःनिह्म बंजाःतयूत त्यांम्रा पुइकां तोतल।

लँ, कुतिया लँ थेंज्या गु हे, गनं पर्वःया जंजं वयूगु गनं पाखं थाहाँ काहाँ ज्वीगु। पेदोंग, जलेला, धोमो, स्यासिमा जुकाः खुन्हु दुखुनु फारी थ्यन। तर फारि धाःगु न्ह्याइपुगु थाय् मखु। तस्सकं चिकुगुलिं छुं अन्न मसः। छ्व सलकि अलछिन ज्वी धाइगु थाय्। छ्व ह्लाः छ्वमा घाँय् थें लयाः सलतयूत बा ताथ्येतयूत नकइगु। न्ह्यागुसां थ्व फारि ग्यांचि, फिखाछे व ल्हासा आदिया लँपु लाःगुलिं अन नेवाःत व सँय् बंजाःतय् बकु-बिकु थतकन यायूत मनूत च्वना च्वंगु दु। छगू निगू ज्यासः-पसः नं दु। अंग्रेजी डाकघर व तारघर नं दु। अनं निवायूति स्वांमा सिमा छुं मदुगु धुइना धाःगु फिच्वय् बाय् च्वनेमाः। तापाक न्ह्याथाय् स्वःसां मेगु छुं खने दुगु मखु, च्वापुया च्वापु जक खनेदु। अनं भारा गह्लि पुलेव तिनि भचा मिखा याउँसे च्वंक स्वांमा-सिमा व वाउँसे च्वंक वुँ खने दइगु। गुगु ल्हासा थ्यंकं दु धाय् माः। थाय् थासे लँया च्वय् च्वय् अंग्रेज लडाइबले सँयूतसें दयूका तःगु भोम् (किल्ला) नं खनेदु।

अथे ला मैं जिमित च्यानाख्यः तक लँस्वः व हे वल। तर न्हापा न्हापाया थें न्ह्याइपु मजू सकस्यां ख्वाः चकं मजू। उखे थुखेया छगू निगू कुशलवार्ता यानाः जिपिं ल्हासादे दुहाँ वया।

धाथें ला मैं, उथाय् तक ल्हासां सुं मनू पित छ्वया महःनि

खनी, दुहाँ व पिन्त जक न्ह्याथासं वःसां दुत कया च्वंगु दु। हानं गुम्बा गुम्बाया बरेत, चितुंत (भिक्षु अधिकारी) कोता-कोतातय् नं सुयां ल्वापु याय् ह्लाः-मयोसां माःमा गु लडाइया सामान दुनें दुनें ज्वरे नं यानां च्वंगु दु धाल।

धात्थेंया खँ जा भीसं ल्हासाय् अधिकार कया तःगु स्वमफाःपिं सुं विदेशी शक्ति 'छिमिगु देशे थ्व गोरखातयू छाय् थुलिमछि अधिकार' धकाः थनया निह्म प्यह्म हारांहारांपिं अफीसरतयूत छ्वनाः छ्वनाः तंम्वेके बिया तःगु दु खनी। अमिसं ल्हासाय् दक नेवाःतयूत स्यानाः दक धन-माल लुटे याना कायूगु धकाः ग्वसाः ग्वया तःगुलिं भीसं थ पिनि दुधन सिसितइ धकाः न्हापा व्यापारीतयूत उर्दि ब्यूबले सुनानं थःपिनि सर्बे गनं सिसि तय् मदु धकाः न्यंका ह गु जुयाच्वन। थ्व खँ ४।६ ह्म नेवाःतय् भरे व्य पार याना च्वंपिं नेवाःतयूत दां त्याय् बिया सेक्रा १८ तक नं ब्याज नया च्वंपिं सँयूतयू थवं थः "थज्याःगि सोभापिं नेवाःतयूत गय् स्यानाः सर्बे कायूगु!" धकाः खँ ल्हाःगु भी हे बंजा छह्मस्यां ताःगु हँ, उकिं हे ग्यानाः जितः अथे पौ च्वया हःगु खनी।

न्ह्यागुसां जिपिं ल्हासा थ्यसेंनिसें थन छुं अपायूचो तःधंगु गडबड मजू। नयाः त्वनाः ग्यः थें चिकु थें व्यापार नं यानां च्वना।

छन्हु लायूकुली वकील साहेबं दशथकालिपिं मुंकाः लामाजुं ढंगुली घोँथाः स्वोवा (क्षमा फ्वनेगु) याःगुलिं भी नेपालया जुजुं क्षमादान बियाः मिले जूगु तार थ्यन धकाः न्यंका हया दिल। अले छु मानि, गोरखा अडाय् धूमधाम भवानी पूजा-भजन इत्यादि जुल। पालाय् नं पाला आज्जु पूजा यानाः दापा-दिपा थानाः लयूता भ्वय् न्याल।

थथे मेल मिलाप जुसेंलि नेवाःतय् थः थः सँय् इष्ट मित्रपिं नं लयूतायाः अमिके काय् मानिगु नेवाःतयूगु दां जक बिया हःगु मखु, न्हापा थें माःगु तक ग्वाहालि याय्, बांलाक ज्या या धकाः भलसा

नं बिया हल।

उगु उगु हे वखते तँय्, च्वामो, पाकृपा (छेंगू) नं एकहट्टी ज्ञुयाः अंग्रेजी कंपनी थिके ज्ञुज्ञुं वःगु व उथाय् हे छारूंकाजियात काजि दर्जा ककयाः भ्यासाः दर्जाय् तयाः, जागीरदारतसें खेप व्यापार याय् मदु धकाः नं उर्दि बिल। उकिं उथाय् कोता कोतात इष्टमित्र दुपिं नेवाःतय् नामं आपाः खेप चले ज्ञुल। भ्री नं व दँय् यक हे व्यापार ज्ञुल धाय् माल, चप्पा नतले हे लिमलाः उकिं मेगु छुं खँ विचाः याय् मलाः।

थ्व हे व्यापारया हूल कूले ६ ह्मह्म पोतला लामाया ह्म स्वथना तःगु लुँयागु चीभाःया ज्वारात-तिसा खुयाः म्यूह्म चितुंयात वेश्या मिसा छह्म नापं ज्वना यंकाः केले याःबले वं लांलां न्ह्यवंनिसें आपालं ज्वारात खुयाः नेवाः साहुतयत व सँय् बंजाःतयत नं मियागु दु धकाः प्वःगुलिं उथाय् ज्वारात धाल धायूव सुनानं थी मछालाः बजारे ज्वारातया भाः हे मदया च्वंगु। अज्याःबले गनं गनं छजो हीराया टप मी हल। स्वय् हे लुदनापुसे मिच्याक्क थो। अंट यानाः व २०० पाँयुति दां वंगु टप ११० पाँय् दामं न्याना। छन्हु जि सुं-सां मदुबले बनेकथाय् च्वनाः व टप पुत्तु प्वीकाः आइग्लास तयाः स्वया च्वना - नोर्बु धोल्मा च्यामकुस्योयात (कोतानी) बांलाःगु टप छजो धया च्वंगु, थ्व टप वं खन धाःसा २५० पाँय् धाःसां पुलि।

अबले हे मनू छह्म स्वान्हें थाहाँ वःगुलिं कावाक्क व टप गमे दि जक दिका, न्ह्यःनेसं पेमाधोल्माया म्हाय् वास्याहाँ न्हिल—सोतालाया छु स्वथना दियागु ? स्वय्।

जि "छुं मखु!" धयागुलिं जि क्यनि मखुत धया थें 'खै, छुं मखु, जि ज्वाह्र थिक खनागु छको ला क्यना दिसँ स्वय्!' धयाकथं जिगु मुले चुयाः गमे ल्हाः छ्वयाः टप बत्ता काय् लाकल। जि ह्म-ह्मि हे गरखेसे च्वनाः छन्त बाह्राय् तयाः ४।५ ला लिपा छ वःखुनु बहनी नं

न्हापाया थें हे छ खाता कय् तुं घने त्यंगुलिं जि तीजक छंगु ल्हाः ज्वनाः सालाकयाबले वयथे मवयथे यानाः जिगु ह्मय् थीक खाताय् फेत्तू वःगु लुमंसे वल। अले जि भचा लिचिला च्वना।

वं बत्ता चायूकाः धाल – गुलि वंगु टप थ्व सोता ?

वयात जि छको स्वया। वया मिखा व हे टपे जक। स्वय् हे व टपं सुयाः थःत ल्वःगु, बांलाःगु खना च्वं थें। अयूनं जि धया – थ्व टप मीगु मखु, च्यामकुस्यो छह्मस्यात ब्यु धकाः छह्म छोंपुं (सँय् व्यापारी) नं बिया थकुगु।

वं व खँ ह्मेकथं धाःगु थें यानाः धाल— अथे धया दीमते सोता, थ्व टप छजो जितः बिया दिसँ, बरु गुलि माः माक्व कया दिसँ।

जि धया – २०० दोर्जे (पाँय्, ३३३॥ सँय् मोह्‌या) ब्यूसां बी मज्यू भमुला, करपिनिगु वस्तु।

वं भचा ख्वाः च्याकाः बेकोमिखां स्वत – भ्यायूवुत (नेवाःत) धयापिं थथे हे का, सित्तिं काय् धयागु मखु, माक्व कया दिसँ रे, थ्व टप छजो जितः ययाः मखुला व !

कन्हखुनु वं भ्रीगु बाकिगु दां बीत ज्वना वःगु दु थें, मिखा फुति याना थें याकप्वालं छकले दयूक सँयूनोट् पिकयाः "का, माक्व कयादिसँ, सच्छि दोर्जे दु" धकाः न्ह्यःने तया बिल।

जि लिसः बीत विचाः यानां च्वना तिनि, वं स्वय् मगाः धाल धया थें हाकनं लिसा काल—का मगाःसा मेगु १० गू दोर्जे दां ८।१० न्हु त्वाः छिगु मेगु दांया नापं हया बी, जिल ला ?

जिगु दोछि-भिन्यासः कंपनी लबः नयूगु आशाय् प्वं दाल। अयूनं ज्यूसा ह्मेका काय् धकाः "मेगु आमया सिवे बांलाःगु छजो टप हइगु दनि व कारे भमुला" धयाया माने जूगु हे मखु, छयूँः संका च्वन। हानं जि ह्मेका—स्व भमुला, आम हे कायूगु जूसां न्ह्यःने टप मखन धायूव छोंपुं नं गुलि धाइ, गुलि धाइ, उकिं थौं चच्छि नि तोता थकि,

कन्हे मू कोछिना तय्।

"का, का, भ्याय्बुत धयापिं न्ह्यावव दःसां मगाःपिं अगोस्तित। मेगु २० गू दोर्जे दां हयाबी, हाला च्वने मते" धकाः बत्ता याकवाले तयाः जि मेगु छुं लिसः हे बी मळाकं सरासर वन। जि अथें आताहाँ स्वया च्वना। न छुं धाय् फु, न लाकः वने हे फु। अथे ला थन याकःवाले ध्यंक बालाः लाका काःसां छुं ल्याः दुगु मखु। ळाःसा वं नं अथे हे लाके बी धकाः मती तःगु ला छू छु। छाय् धाःसा स्वान्हें क्वाहाँ वनेत छको लिफः स्वयाः 'दिसँ न्हें भिदा!" धकाः मुसुक न्हिलाः लुकुबित। अले जितः तिक मिन – जि नेपाः काहाँ वयाः सेंगु देके वनाबले २।३ ह्म मिसातसें मछाःमिखां स्वःगु व जि अमि पाखे मिखा मब्वयागुलिं अमिसं भचा आशां द्याः थें यानाः "गपायूचो तिन्हूगु व!" धया थें याना वंगु। ख नं उथाय् तक जा जि अमित वास्ता तय् माःगु अवस्था नं मखुनि, छन्त जि न्हापा ल्हासा बय् न्ह्यःयाह्म थें हे खना च्वनागु तिनि। तर अमिसं स्वय् न्हापा न्हापा छ थ.छें चाहिना च्वंबले ४।५ लाया दुने जात्रा-जित्राय् बा देके-दीके वनेबले जि गिजे यानाः स्वः थें स्वइ धकाः च्वंगु ज्वी। उथाय् ला जि ल्याय्ह्मचा तिनि, यांध्यां मस्यूनि। उकीसनं थौंकन्हेयापिं मचातय् थें आखः ब्वनेगुली अथवा मेगु छुं ज्याय्-खँय् मन छ्वय् माःगु मखुगुलिं जिगु मन भचा मिसातय् पाखे जक ब्वाना च्वंगु बखत तिनि।

न्ह्यागु थजु वं जितः भचा मछिका थकल—जीवनया लँ मेगु नं दु धयाथें क्यना थकल। अले जिगु मने अनेनेगु खँ लुया वल – धात्थें वं जितः अथे भिदा धकाः छाय् न्हिलाः स्वया वंगु! न्हापा ला अथे गबलें मधाः। ला.सा वया जि य हे यल ला! जि नं व टप लाकः हे वने माःगु थें! धात्थेंगु खँ सीके दइगु। ख नं सकलें धया थें नेवाःतसें थन कलाः तया तःगु दु, गुलिस्यां सीक, गुलिस्यां मसीक पाःगु थुलि हे जक। तर मैं, जि मिजं जुया नं, मिजंत धयापिं भम्बः थें धकाः धया तःगु दया

नं ५ दँ तक जि नँया कयूतां चिना च्वना। छाय् धाःसा जि न्हिन्हि छ लुमं, छं चा-चच्छि बायूमाल धायूव ख्वाः ज्याइगु लुमं, हानं सिहसार्थबाहया बाखं नं लुमं –थ्व ल्हासा देशे लसित यक दु धाःगु। उकिं व न्यादँ ला जि थन दक मिसात धात्थें लसिंचा-लसिंस्वात थें हे भाःपा च्वना, खना च्वना। ख नं छह्म निह्म नेवाःतयूत थनया मिसातसें दुःख नं बिउगु जि खना। हानं हिन्दुस्ताने ग्वाःपसः तया च्वनिपिं मिस्त दु थें थन नं मोजा-पज्ञा थाना बीपिं मिस्त मदुगु मखु। तर संसारे-अःखः न्ह्यःखः दुगु सन्सारे मभिपिं जक मखु द्यः थें द्यः थें भिपिं मिसात नं थन यक यक दुगु जुया च्वन। ह्येकागु मखु मैं, भी हे पालाया छह्म पासायात मिसा तल धकाः सीकाः साहुं पितिना हःबले वया कलातं हे कत्ताना माःगु तक छेँ-ज्या याना नं उखें थुखें मालताल कयाहयाः व्यापार याकाः तुतिं च्वीकां तोतल। लिपा जूवले व पासाया कलकत्तां हया तःगु मालताल न्ह्यागु कथाया नं बाना जुया वन। अथे हे छह्म मेह्म नेवाःया साहुं क्यनाः कथा हे चायूके मफया च्वंवले वया कलातं साहु साहुतय्थाय् बनाः विन्ति भाव यानाः थोम पसः तयाः २.३ दँया भित्रे साहु फुक पुला नं श गु नं कथा चायूकां तोतल। थुकथं यक हे समीनीतसें नेवा.तयूत कत्तानाः कःघानाः तुतिं च्वीका तःगु दु। तर अज्याःपिं मिसातयूत भी नेवाःतसें बांलाक थः नालाः विचाः याना मतः। ला.लाः थें बायूत्यः फ्वायूत्यः यानाः लँयू ल्हुगु लँयू सं तन धया थें नेपाः वयू त्येव वांछ्वया थकइगु। न छुं नयूत्वनेगु बन्दोबस्त याना थके माः, न थायू बायूया हे। छुं जुयाः छह्म निह्म मिस्त नेपाः हे वःसां नेपाले न्ह्यथुपिसं व जहानपिसं लाःलाः थे याइगु। अले गुलिं लिहाँ वइगु व गुलिं नयू त्वने च्वनेगु पहः मिले मजुयाः अथें सिना वनिगु। उकिं मेपिं समीनीतसें नेवाःतयू कलाःपिन्त भचा कह्यं मिखां स्वयाः हेला याइगु। ख नं नेवाः भाःतपिं नेपाः काहाँ वयूव गुलिगुलिसिनं जक हानं पसः चले याना च्वने फइगु, आपा सिनं ला हानं सँथ् भाःत काय् मालिगु व

गुलिं गुलिं 'अनि' (भिक्षुनी) ज्ञुया छ्वःगु। थथे ज्ञुयाः नं अमिसं नेवाः भाःत काय्‌ दुगुलि थःपिन्त 'भ्यायुबुकि किमे' (नेवाःतय्‌ कलाः) धकाः फुँइ याना ज्वीतिनि थ्व धकाः गजब।

छन्हु मांह्म वल, मेगु मालताल भचा नं कया यंकल। वं थ्व नं धाल– सोतालाया उलिमछि दां वंगु टप नं बिया हय्‌ ला ?

जिं धया—सो नीला. (साहुनी) जि क्यनागु नं मखु, यानं हे भमुलां खंकाः बीमखु बीमखु धायूक लाका हःगु, व नं सच्छि व नीगू दोर्जे दामं छोंपुं माने हे मजूनि, जितः गुलि थ्याश्गु मस्यु।

"अयूनं का" धयाः व वन।

जिं "ज्यूसा लित बीके हति नीला" धया छ्वया।

गन लित हइ। च्यान्हु भिन्हु अथें वन। छन्हु जि ग्यामुकं छको चाःहिलाः लिहाँ वयाबले धिकुछुमी लँय्‌ लाक्क मिसा छह्मस्या च्व फाना च्वंगु लिकथं खना, लं जंधुली थ्यंक फाता प्वीका तःगु। जि वयां च्वना। न्ह्यःने थ्यंकाः दना वलं ला व हे भमुला ! जि खनेवं ख्वाः ह्याउँसे च्वंकाः नेताः गाःवंक न्हिले थें जक याना वन, वांलाक नतुया मवं। जि कथाय्‌ लिहाँ वयाह्म नेपाः थ्यना च्वंगु—छ छको उसाय्‌ मदु लाय्‌काः कःसी वासःचिकनं बुया च्वंगु, मोमो धायूक नं क्यहेँ चां जंधुली चिकं पाका च्वंगु, जिं ल्यूनें स्वया च्वना। जि खनेवं क्यहेँचा मेगु हे तोइ चिनाः दुने वन. जि अन ल्यूनेसं दुगु छं मखं। जिं नं-नि मब्रासें तीजक क्यहेँ चां थें च्वंक बुका बी धकाः जंधुली थि जक थिया, मस्यु जि थियागु छु पात थें छं लिकः स्वत। जि खनेवं ख्वाः ह्याउँसे च्वंकाः नेताः गाः वंकाः "मयो जि बाः, मामं छु धाइ !" धकाः छ कच्छुत। क्यहेँ चा वल ला धकाः थयूक स्वयां, का, जि ला थःगु कथाया लुखाक्वय्‌ धकाः थ्यना च्वंगु ! धात्थें मैं, जि उखुनु चच्छि न्ह्यः मवः छ छको छको, व छको छको लुमना च्वन, च्वन।

व ! न्हापां जिं खनाबले १२।१३ दँति जक दुह्म मचा भीथाय्‌

जूसा अबले ६ १० दँ दयूक तकं तपाःलं फिकाः तःपिं मिसामचात थें मांह्म नाप वइ, "भमु, भमु" धाय्‌, न्हिलाः मांह्म नापं प्येप्येपुंक वनि। व छ थें च्वं धकाः अबले जि मस्यू। तर आः व खँ लुमंकाः स्वयूबले भी निह्म नाप नाप ह्मितः ज्वीबले छ गयूच्वं व नं अयू हे च्वं - तुयूचा ख्वाः, मिखा बाला बाला चिं, हिसिचा दु। वया बौ व दच्छि जक दुबले मदुगु हँ, व नं सँयूतसें स्याना छ्वःगु। उथाय्‌ ल्हासा व अंग्रेज लडाइ सि जक धःगु व तिब्बते चीनया अधिराजत्व दुगुलिं चीनसरकारं अंग्रेजतयूगु लडाइया खर्च फुक पुलाः अंग्रेजतयूत ल्हासां लित छ्वःगु लोमंकाः चिनियातयूगु छुं हे अधिकार मदु थें याना ब्यूगुलिं चीनं तंम्वेकाः चीनी सेना ल्हासाय्‌ छ्वया हल। पतला लामा अंग्रेज लडाइबले चीने बिसि वं थें भारते बिसि वन। लिपा चीने ल्वापु-ख्यापु विद्रोह जूगुलिं पल्टनयात नसा व तलब नं मथ्यँसेंलि अम्बान्‌ सहित अपिं सकलें बिसि वन। बिसि वने मलाःपिं चिनिया सिपाहींत व चिनिया व्यापारीतयूत नं सँयूतसें मालाः मालाः स्यात। उकी मध्ये भी कथा नाप न्ह्यापांनिसें व्यापार सम्बन्ध दुह्म चिनिया व्यापारी ताङ्ग-शेन-शङ्ग छह्म नं लात। वया कलाः पेमा धोल्मा समीनी ज्ञुया नं नेवाःतय्‌ थाय्‌ लाना च्वंगुलिं जक ल्यंगु हँ। मखुसा ला वयात नं मेमेपिं चिनियातय्‌ कलाःपिंत थें सँयूतसें कः फायाः स्याइगु ज्वी। न्यने हे ह्म पीसे वइगु खँ। मेपिं भी गोरखा अडाय्‌ शरण वःपिं चिनियातयूत जक भी कपटान साहेबं शरण कयाः कोता कोतातय्‌ थाय्‌ व चिनियातय्‌ थाय्‌ नं वनाः निखउकं लयूतायूक खँ-खि ल्हानाः सिपाहींत पासा बियाः हिन्दुस्थान थ्यंक तयूके छ्वत। थ्व गुण निखलःस्यां लुमंनी खनी। लिपा लिपा तकं कपटान साहेबया नां काःनि। अनं लि पोतला लामा भारतं लि थ्यँसेंलि 'चीनी सम्राटया आज्ञां" धकाः ब्रिया तःगु पोतला लामाया "धर्मगुरु" पदवि नापं "भगवान बुद्धया आज्ञां" धकाः हीकाः १३ ह्मह्म पोतला लामां थःगु प्रसस्ति चले यात।

अनंनिसें चिनियात जक मदुगु मखु कि त्ताथू-ह्लेचू ब लुँ दुगु भिंभिंगु क्वेँचिन्, यांथि व भ्वीया धोतुं, अंगु, कयो इत्यादि चिनिया माल व रिंजि धोजें, दुतां, दुनि आदि च्या नं च्वय्‌याःगु लं ल्हासाय् दुहाँ मवल, मेमेगु माल ताल नेपालं वइ थें चिनिया महासुचि, च्याडी आदि चिनिया माल नं कलकत्तां जक हइगु जुल धाल। उकिं ८।१० दँ ति हे न्हापा न्हापाया थें केशरी, तंपा, धुँया क्वँय्, धुँया छेंगू, नम्बु व मेमेगु मचुया च्वंगु मालताल नं सुचुक ज्वना वनिपिं, न्याना यंकइपिं चिनियात मदुगुलिं क्वथाय् थोपू माल आपाः ल्यना च्वनिगु जुलहँ। लिपा लिपा तिनि हानं छह्म निह्म चिनियात खने दयाः महि पसः, वासः-पसः, होटल पसः इत्यादि चिनिया बाना दुगु पसः व सँ खाकेगु ज्यासः नं चाःगु जुया च्वन।

न्हागुसां व वीर मिसां भाःत मदुसां अमि कोताः छह्म थःथिति दुगुलिं नेवाः साहुत व छोंपुं छोंपुंत नं बःकयाः व्यापार यानां च्वन। म्हाय्‌यात नं स्यने कने यायां थपाय् धिकः यात। लिपा जि हानं थन थ्यंबले ला व मचा मेह्म हे जुया च्वंगु—छ स्वःसा स्वय् हे मो - लाउं जक मखु, पहः चहः नापं छुं मपाः। पाःगु छुं दःसा बसः हे छता जक। धात्थें बयात नं छन्त थें कैँचि मार्का पर्सि सिकुसा ··· ··· ब!

छ! छ ला धाय् हे मोल, जिमि मामं स्वयाः खनाः जातकं त्वय्‌काः हंका थकुह्म। मचाबले हे नापं पां देखा कया तयाह्म। अबले मचा हे जुया जक खः, हंकइ धयागु, पां देखा काय् धयागु ला धात्थें जीवने न्ह्याइपुगु हे खँ खः, कलाः-भाःत गुकथं ह्वने माः, थः थवे गुकथं हनाबना-बिचाः संचाः याय् माः जक स्यनि कनिगु मखु निह्मत्यपूया माया-मतिना नं गुकथं याय्‌माः व नं छगू छगू दत्तले स्यने कने याइगु। व सकतां खँ छं नं लुमंनी ज्वी। लोमंसां लिपा लिपा धलं दंबले बाखं बाखने व देखाय् ल्यू च्वं वनाबले न्यना वयागु लुममं ला? उकिं छ नाप नं जिं अथे हे ह्वना च्वनागु, छं नं जितः उलि हे यंक सकतां

सकतां याना च्वंगु। तर विधाताया विधान हे अःखःगु धाय् ला मीसं थःपिन्त लबःखतं जीवन न्ह्याके मसःगु मस्यु, अवुजुयात कत छ्वया हयूत जि ल्हासा वया छु 'भ्मीगु' धाय् छं यइ ला मयइ ला मस्यु, अथे नं जिं धाय्– भ्मीगु न्ह्याइपुगु जीवने कुमिचा दाल।

जि, ख्वख्वं वया। छं नं जिगु लिसः पौ म थ्यंतले क्यहेँ भत नाप ख्वबि मत ब्यू जुल, थनतक ला छुं मखु नि, छंगु मन मुकतं जिगु हे पाखे कपाला च्वन तिनि जि नेपाले दुबले थें। जितः लँय् छुं मज्वीमा, यानागु ज्या साफल्य ज्वीमा धकाः हे मने ज्वी मखुला? तर थथे मत ब्यू ववं लिपा जूबले सुथे सुथे न्हापानं न्हापानं न्ह्यलं चाइगुलिं गबलें सेंगुँइ गबलें जनबाहाले व गबलें गबलें गुह्येश्वरी थ्यंक नं वन थें, अन छको निको पासापिनि भाःतपिं धवदुक नाप लानाः पासापिनि मछालापुबले थः नुगः मछिंकाः लिहाँ वय् माःगुलि मेमेपिं देके वइपिं विधवा मिस्त बा थः थें हे भाःत सँदेशे लाना च्वंपिं मिस्त नाप स्वयंभु, अजिमाद्यः, जनबाहाद्यः मूचीभाःद्यः नं पालंपाः उला छ्वत खनी। धात्थेंया खँ छु धाःसा उथाय् थ्यंबले छ छह्म एक नम्बरह्म द्यःउइँचा जुइ धुंकल।

ख नं आधार मदय्‌कं छुं वस्तु नं ल्यना च्वनि मखु। छन्त उथाय् आधार नं छंगु हे धापू अनुसार जि हे जक तिनि। उकिं जिं छको "सिलु वने ला!" धकाः खँ छुनाबले छं धा नं धाःगु दु – "जि ला छ मदय्‌कं च्वने मकु, जितः नं ब्वना यंकि।" अले जिं न्हिलाः निह्म त्यपू सिलु वनाः सिलुमे थें जूसा छु याय्?' धयाबले छं कच्छुनाः मिखाय् ख्वबि ललःधाय्‌काः "अय्‌सा छ नं वनेमते!" धकाः धाःगु आः नं जि लुमंनि, उकिं थौंतक नं जि सिलु वने मनंका च्वना। अज्याःह्म जितः ज्या खं धाय् ला धनया लोभं थन च्वाना हःबले छन्त आधार नं ला मन्त। धात्थें मचा छह्म जक दुगु जूसां वयात हे जि थें भाःपाः वयात न्वाकाः व नाप हे छिताः मन तया च्वनिगु ज्वी। लिपा

जि नेपाः वयाबले नं छं अथे जितः भ्यातु तायाः तापाकइगु मखु, वं जिगु साली थें ज्याःह्म मचाया न्ह्यःने धात्थेंयाह्म जि' न्ह्यःने दइबले न्हापाया सिबे अप्पो माया याइगु ज्वी, मतिना याइगु ज्वी व खँ जि बांलाक स्यू।

तर उथाय् थ्यंबले ला छ क्यांछे लामाया बाखं न्यनाः अनेक जप-तप-ध्यान थाइह्म जुया च्वने धुंकल। ख ला व लामा खामंनिसें ह्मदु दानाः वयाः नं ल्हासा जुकाः हे वःह्म खः, अथेनं थन अज्याःपिं लामात पुचः पुचः दुगुलि अबले जिमिसं वास्ता मतया। लिपा सिल– व लामां धमांसाहुया छेँ च्वनाः वन्दु-धर्म कंगु व अनं थाय् मगानाः मञ्जुश्री पर्वःथाने व यले नागबहाले नं वनाः बाखं कन धाल। अले न्हापा न्हापा नेपाले न्यने मखंनिकथंया बाखं कंगुलिं धर्म श्रद्धा दुपिं बुद्धमार्गीत आपाःसिनं बाखं न्यन, वन्दु-धर्म यात। उकी आपाः मिसात हे धाल मखुला ?

स्व मैं, छ तंचायूमते, नुगले नं स्याके मते छं। जि बांलाक हे चाः—अबले छं न्हिन्हि छेँ ज्या फुक न्हापा न्हापाया थें याना नं जितः नकाः त्वंकाः विचाः संचाः याना नं हानं जि नाप छपाः लासाय् द्यना नं छंगु मन मेखे पाखे। अथे धकाः छंगु ह्मया पवित्रता पाखे संखा यानागु मखु। छं धरोधर्म थे धा मैं, छंगु मने "उलिमछि जप याय् मानि, उगु पत्ती ध्यान याय् मखंनि, गबले याय्गु ! हानं थ्व गनया मोगु तन्ता व गु!" मखुला ? ख नं गुलि याउँक माजु छह्मसित विचाः यानाः ल्यंगु ई फुक थः यःयःथे जप तप-धर्म कर्म याना च्वने दुगुली मिजं छह्म बेहेपा च्वने माःगु, छखेंला अप्पो हे तन्ता खः। उकिं हे ज्वी मैं, •दँ तक हानं नाप च्वना नं भ्री मच्त छह्म हे मदुगु।

धात्थें मैं, छं उगु पतके नं जि सिलु वने धयाबले थें गँ जक गंगु जूसां जि ल्हासा मवइगु ला छू छु। हानं उथाय् जि ल्हासा मवयां जिवे छुं ज्वीगु व सर्बे हे फुक फुनाः तनाह्याः ज्वी मालिगु नं ला मखु।

बजाःतयूत "छिमिसं स्वयाः याना वा" धकाः धया हःसा भिंपिं बंजाःत, अमिसं फक बचे यानाः ह हे हइगु। हानं भ्री नेपाले नं पुलांगु छेँ बुँ द हे दु, अबुं कत ज्वना वःगु उलिमछि लुँ वहः तिसा द हे दु, हानं छुं भचा सां जि नं ज्वना वयागु दु। व हे व्यापार धकाः जि व्वां ज्वी माःगु मखु। समय छ्वेत चिकिचा धंगु छगू ज्या नेपाले हे याःसां ज्यू। हानं वय् हे माःसां दँ बदँ जक च्वनाः लिहाँ वय् ज्यूगु। तर छंगु व दुमग्यःगु छ्वासुगु व्यवहारं यानाः जितः लिकुंके मफुत, हानं लँय् वयाबले नं न्हापा ल्हासा वयाबले थें जितः ख्वबिं लँ मपं। ल्हासा थ्यंकाः नं न्हापाया थें लुमन्ति कथुप्वाः त्यू मवः। वयाकथं व्यापारे ल्हाः तया छ्वयागु छ्वयां जुल, थौं तक उकी हे प्यपुना च्वना तिनि धाय् माल।

उथाय् हे नेपाले चन्द्रशम्शेर महाराज मन्त। थन वकील अडाय् शोक माने यात। तर सँय्तय् धाःसा अमित दुःख ब्यूह्म मन्त धया थें लय्ता वः। उकिं भ्री नेवाःतयूत भचा हेपे याना हःगु व ११ साल निसें पुले मोला च्वंगु थ्ये (जगाः भंसाः) सँय्तय् सरह पुइकेगु धकाः तिया हःगुलिं भ्रीगु माल नं सँय् व्यापारी तय् नामे चले याय् माल। छाय् धाःसा वकील साहेबं पुलांगु अहदे मदुगु थ्ये पुले मज्यू धाइगु, अमिसं धाःसा मकासे मतोतइगु जूबले व्यापार हे दिके मालिगु जूगुलिं च्याडि आदि माल कालिम्पोङ्गं निसें हे थ्येवातय् नामे चले जुया वल। ल्हासां वनिगु कस्तू च्वामो-तय् आदि नं अमिगु हे नामं कहाँ वन।

उथाय् हे भ्रीगु च्याडि बकु यक थ्यंकः वया च्वंगु धोल्मां खनाः न्येबकुति च्या कोछिनाः भ्रीगु न्हापायागु दां फुक धया थें बिया वन। व हे टपयागु मगाःगु व मेगु लिपा यंकुगु पत्ती भचा जक बाकि। थथे नेपाल ल्हासा लडाइ मज्वीगु जुयाः व तस्सकं लय्ताल -- सोता, थथे गोरखा सरकार व देवासुंया (सँय्सरकार) मेल-मिलाप जूगुलिं हानं भ्री याउँक व्यापार याय् दत, न्हापाया थें निघाः तया दीमाः, मेगु दां हिसिल्हामुयात याकन हे बीके हय।

जिं मथुयाः हानं न्यनाः सीका—भमुलाया नां "हिसिल्हामु" जुया च्वन।

जि, गोन्हुतक भमुलावइ, वल धायव वयात "हिसिल्हामु ला!' धकाः हायके धकाः मती तया च्वना। व वःगु मखु। छको निको व नांया अर्थ विचाः यायबले छ लुमनाः भसुकाः नं वइगु। ख नं धात्थें छंके 'ज्ञान' द हे दुगु जूसा जितः अथेभनं नुगले स्याकइगु मखु। मदुतले मदु, न्ह्यःने दसेंलि न्हापा गथे अथे हे यानाः थः नाला च्यूगु जूसा छुं खँ हे मदुगु। जीवन न्हापाया थें अज्ज न्हापाया सिबे नं चाकुक सललल न्ह्याइगु। छं उकिया अःखः याःबले लुमंलुमं भं हे नुगः हीसे हीसे च्वना वइगु।

छन्हु अथे हे नुगले धौबजि वायकाः जि अथें च्वना च्वना। न्याः-नी वःपिं सुं मदु। बंजाःत नं सकलें कुने पसले। अज्याःथाय् भमुला तुक थ्यंकःवल। वयाकथं वं "ह्मीग हे मामं हुँ धाःगु … …" धयाः याकप्वालं दांपो पिकयाः फ्यना बिल—थ्व मांया ल्याखे मगाः-निगु, थ्व जक टपयागु मगाःगु पत्ती, मेगु च्याडियागु जक निन्हु प्यन्हु लं च्वना दी मालि धकाः मामं धाल।

जिं वया ख्वाः स्वया, व मुसुक न्हिलाः कच्छुत। न्हापा न्हापा व अथे गबलें कमछू। व जक मखु मेमेपिं समीनीत नं वयासिबे ल्यासे ल्यासेपिं, पंम्हुइ थें च्वंक न्यताः च्वका ह्याउँपिं नं जिं खना, अपिं नं अथे छह्म हे कमछू। अज्ज अमित नेवा तसें ल्हाः ज्वनाः सालाः नापं फेत्तुकाः "छ लिहाँ वने मोल न्हैं, थन हे च्वँ" धकाः धातले नं "अँ, जिपिं गरीबतयत साहुपिसं पत्याः याइला?" धकाः न्हिला च्वनिगु जिं खं।

जिं स्वयां च्वना, वयागु ख्वाः, लाडं, ह्मबां फुकफुक। धात्थेंया खँ जा मैं, व स्वया च्वनागु मखु, छ स्वया च्वना, मोल्हुया जनिखं जक जँय् हिनाः कःसी सँ पाना च्वंह्म छ। अले जि व दां थी ग्याः थें च्वन। जिगु भिपाय् दांयां नीपाँय् जुया च्वंगु ब दां खनाः जुले भेलाहा यानाः

पुइकागु दां थें च्वन। अले जिं व दां थि हे मथिसे मेगु मालतालयागु मगागु पत्ती दां जक मुना कयाः वयात धया—भमुला, व दां मोल, लित यंकि!

वं पुलुक छको जितः स्वत, अले स्वय् हे नुगलेस्याः पहलं छ्यँः भचाः म्वेद्याक कच्छुनाः भचा छाक दांपो च्वात—सोता, भ्यायबुत धयापिं ल्हासा वइगु हे ध्यबा कमाय् यायत जक, ध्यबा भचा दयव मेगु छुं हे मोपिं। थःछैँ कलाःयात ला वांछ्याः ल्वयका वय् फुपिसं थन सुया मने छु दु व खँया गन च्यूताः तया च्वनि। जि थ्व टप छजो लोवनाः काय् धयां, व नं ध्यबा पुलाः न्याना काय् धयां ध्यबा अप्पो कायत गुलि भेलाः खँ ल्हाना च्वंगु—छोंपुं नं छु धाइ, छु धाइ, च्यामकु-स्योयात बीमाःगु, छुछु, छुछु। आः न्ह्यागुसां कयादिसँ रे, जि बी धाय् धुंगु नीगू दोर्जे दां।

जि छु धाय् छु धाय् जुल। खँ खःगु हे, जिं अप्पो मू कायत हे खँ दयकागु, हानं छ लुमंगुलिं हे वयात काचाक थःनाले मफुगु। उकिं पलख सुंक च्वनाः धया—म्वाल हिसिल्हामु, आम नीगू दोर्जे दां छन्त नुगले स्याकागुया दोपं जुल।

तर वं व दां मथ्यू, चोक्‌वी कुनें दिका तःगु ल्हातं मिखा छको पियाः जितः स्वत। हानं मिखा ललः धायकल—सोतालां जिगु नां गथे सिल?

जि धया बिया—जि दकले यःगु जुयाः।

"खँ दयकेत ला भ्यायबुत धाय् माःला! छुया ययि जिगु नां छितः? यो … … ह्म ला … …"

धात्थें खँ खःगु हे, जि योह्म नेपाले हे। वयाके मन वंगु नं व हे योह्म थें च्वनाः। उकिं वं "छिकिपिनि नेपाले च्वंह्म साहुनी गयच्वं धकाः न्यंबले जिं "छ थें हे च्वं" धकाः लिसः बिया। तर व पत्याः मजू, तीजक दनाः वने त्यन। जि व दांपो धिनाः—"ना यंकि ल्हामुला"

धकाः धयां व टप ज्वालाक्क थिक लिचिल, दां मकाः।

अले जिं दनाः देपा ल्हातं वयागु जव ल्हाः सालाः याकप्वाले व दां स्वचाका बिया। जिगु पचिने बाह्राय् पिकाःखुनुया च्वसिन्हः किना वः थें च्वन।

अले वं जितः तुंक स्वत – सोता!

जि नं न्हिला– हिसिला!

व कच्छुत – झिंदा!

"छिरिं!"

"झिंदा!"

"छिरिं!"

"झिंदा!" वयागु छ्यँः जिगु नुगः पाय्। वयागु चिकं तिला मतःनिगु रेसम थें नाइसे च्वंगु सँ व साभोंया नं जिं सिल– वया नक-तिनि मोल्हुया वःगु। उकिं हे व ह्यीगखुनु मवःगु।

यमैं, जिं बांलाक हे स्यू छं न्ह्याक हे जितः पंगलः थें भाःपाः वास्ता मयासे च्वंसां थ्व खँ व्वनाः छं अबले जि कलाः तल धकाः न्हापालाक्क न्यंबले थें आः नं ह्म चिंक मिन तिनि ज्वी, तुगः भारा भारा सन तिनि ज्वी, मखुला? छु याय् मैं अबले जि नेपाः वयाबले छको जिं छंगु माया-मतिना भचा छ्वासु थें च्वंगु खँ न्ह्यथनां छं धाःगु दु—"संसारे, न्ह्यागुं हिला हिला वनिगु संसारे छुं हे स्थिर जुया च्वनिगु मखुसा हानं मनू-तय् मन जक गय् न्ह्याबलें उत्थें जुया च्वनि?" खः मन चञ्चल, व यो योथाय् व्वां ज्वी यः। तर अज्याःगु मनयात नं विवेक विचारं चिनाः खःगु भिंगु लँय् छ्वय माः धयागु खँ विचाः यानाः न्यादँ तक व मन छंथाय् जक छ्वया हया च्वनागु। तर छं जि न्ह्यःने थ्यना नं जिगु खँय्-नाकं ध्यान मतः, ख्याः थें जक यानाः—थ्व ह्म छह्मं मुकतं छंगु हे ला खःनि धकाः जितः ह्यकेत स्वत, म्हुतु प्वाः तिकेत स्वत। आः छं धाइ—

"थः याउँक मेह्म कलाः तया च्वना नं जितः जक थथे धाल अथे धाल।" खः जि कलाः तया, छंत अन्याः याना, तर जानाजान छ मयया: छन्त दुख बी धकाः मखु। जिगु अवस्था छको नं विचाः याः ला मैं छं? न्हापाया खुसी ल्हासा वयाबले जि अज्ज ८।१० दँ ल्याय्ह्म तिनि, बुद्धि मदुनिह्म, यां थ्यां मस्यूनिह्म, नीन्यादँ हे मक्यंनिह्म ल्याय्ह्मचा। अज्याः-बले नं जिं छंगु रूप व सः जक मखु छंगु पहः चहः नं सकतां सकतां लुमंकाः गुलि गुलि बांबांलाःपिं लोवनापुसे च्वंपिं समीनीतसें ह्रायकः वःसां वास्ता मयासे खुसिं घयपू वःसां पर्वः लिचिलि थें लिचिला च्वना। तर नेपाः वयाः निदँ निदँ नाःप च्वना नं छंगु मन ज्वना वय् मफुगुलिं लिपा वयासिवे ८।१० दँ बुढा ज्वी धुंकाः जिगु मन चीमफुत, ह्येका तय् मफुत थ्वया पाखे वना बिल। आः छं हे धा अबले जि छुकिया आधारे च्वनेगु; छ थें द्यः वैं ज्वी मफुत, न सुरतवज्र थें योगा-चार व चचावैं ज्वी फत।

अज्ज धात्थेंया खँ जा मैं, हिसिलां जितः 'झिंदा' धकाः थःत यः मिखां स्वय् धुंकाः नं जिं लालां छंगु लँ स्वया च्वना तिनि—गनं छुं सूत्रं छं छुं धया हइला, 'आः जि बांलाक विचाः याना तय्, मतिना याना तय् याकन क्काहाँ वा' धकाः च्वका हइला धकाः आश याना च्वना। खः का जिं पौ च्वया मह्या। च्व नं गय् च्वयगु अज्याःगु खँ। हानं छ उथाय् तक आखः सःगु मखुनि थें! मेपिंत क्यंवनिबले छु धाइगु मेपिसं! उकिं च्वय् माःगु छेँयागु खँ मांयात जक च्वयाः छन्त छुं म च्वया, जल भोछिं धकाः च्वयाः पार याना।

अले, अले थः धाइ ख्वाः वःह्म थःत उलि हे विचाः संचाः याइ ख्वाः वःह्म, हानं रूप-गुण सकतां छंगुथेंह्म मिसायाके मन वंगुली छं न्ह्याक्क हे जितः मिजंत धयापिं थथे हे खः धकाः दोष ब्यूसां जिं ला थःत उथाय्यागु अवस्था स्वयाः दोष बी मफु।

हानं छुं दिन लिपा थ्व खँ नं जिं सिल—थ्व फुक खं यानाः छ

नं झंदले उबले हे भिक्षुनी जूवने त्यंगु हँ मखुला ?

खँ छु धाःसा उथाय् चन्द्रशम्शेर मदयाः भीमशम्शेरया राज जुसेंलि गोरखा पत्रे नेपाल भाषां नं छापे जूगु भाषण स्वयाः न्हूजुजुं छुं न्हूगु ज्या याकइ ला धयागु आशां छुं ज्या याय् माः धयागु मने दुपि मनूत जानाः सफू कथा (पुस्तकालय) दय्के दःसा ज्यू धकाः विन्तिपत्र तःगुली मेगु राजनैतिक मुद्दाया हूलकूले लाकाः विन्तिपत्रे सहिछाप तक सित १००।१०० दां जरीवाना याःगु व लामा धर्म मयोपिं मनूतसं गुभाजु गुभाजुपिं जात भात मुद्दाय् ल्वाकाः उदायतय्त आदम्बर मत दय्कल धकाः दोष बियाः दुःख बिल। उकी लाःपिं १ ह्म मध्ये धम्मालोक भन्ते-अबले श्री दशरत्न नं दुगु जुया च्वन। उकिं दशरत्नजुया नेपाले च्वने ह्याःला आक्याब झा बले ४।५ ह्म मिसामचत नं व्वना यंकुगु जुया च्वन। अमिसं अन च्वनाः बांलाक बौद्ध शास्त्र ब्वना मच्वंसे ८।१० ला जक च्वनाः नेपालयात हे बांमलाक चन्दा-चिन्दा थयाः लिहाँ वःगुलिं छ वने मखन हँ मखु ला ?

जि, थन ··· ·· व ··· ··· हिसिला नाप गुकथं ह्वनेगु विचाः हे याय् मलाःनि पोतलालामाजु निर्वाण जुल। छकोलं हे ल्हासादे छगुलिं ख्यूँसे च्वन। सुयां ह्मय् तिसा जक छुं मदुगु मखु कि मिसातसें पांदे नं तोता छ्वत। उकीसनं थाकूचोया ताचो नं छपु हे मदुबले धात्थें ल्हासादे छगुलिं लामाजु मदुगुया दुखं च्वना च्वंगु थें खने दत। झी वकील अडां माःगु खाता-खिता तय्के छ्वयाः पाला थकालिपिन्त न्यंका हल। अले झी नेवाःतसें नं खाता तय्के छ्वयाः थाय् थासे द्यः लुके छ्वत। थःपिनि दस्तुरकथं ४ न्हुतक तुपुलि नं त्वत। छाय् धाःसा झी नेपालया अजि बडामहारानी स्वर्गे जूबले नं झोसं जक थःपिनि नेपालया दस्तुर थें वकील अडां “नेपाले थथे जुल” धयागु सः कना ह्यूव पाला-पालां व साहु साहुपिसं नं खाता तय्के छ्वयाः द्यः लुके छ्वयाः सँ-सि खानाः ४५ न्हु तक बेतालि चिनाः दुखं च्वंगु मखु कि सँय् सरकारं नं

खाता तय्के हःगु दु हँ।

छुं दिन लामाया ह्म अथें तयाः धर्म यात। लिपा लामाया ह्मय् वासः-इसः तयाः लुंपानाः लुँयागु हे चीभाः दय्काः मेमेपिं लामापिन्त थें धूमधाम उत्सव यानाः सकसितं दर्शन बियाः उकी स्वथन। व चीभाः दय्केत यथा श्रद्धा चन्दा नं काल। अन पाल ग्वयाः खिपः प्यना तःथाय् चन्दा ब्यूवःपिनिगु हूल हूल। गुलिसिनं दां, गुलिसिनं थःपिनि तिया वःगु तिसाः—घौ, एको, अंगू व धोतुं पां पां वान्छ्या थकुगु खनाबले जि झसंक मचाबले झीथाय् स्वयंभु ल्हंबलेयागु खँ लुमंसे वल—जि ह्मितु ह्मितुं पासापिं नाप सेंगुँ च्वय् थ्यना च्वंगु, उखुनु अन गःतगिने च्वंगु ह्वते लुँ, रत्न आदि छाय्गु इच्छा दुपिं वा धकाः सःता तःगु खनी। उकिं साहु साहुपिं व विशेष यानाः श्रद्धादुपिं मिसात यक्व वया च्वंगु दु। अन मिसातसें ब्यूगु हिना अंगू, तुकि, अखवरया अंगू आदि काकां धकिचा छपाते मुंका च्वन। लिपा साहु साहुपिनि नापं जिपिं नं च्वय् थ्यन। अन क्वं थत यंकुगु व तिसा फुकं कुरकल। साहुपिसं हीरा माणीक, पन्ना, नीर आदि रत्न व ह्वते कुरकल। नवरत्न खाकाः ज्वना वःपिनि यू, भिपू, मोति आदि स्यना वनिगु रत्न कुरके मज्यू, लितुं बिया हल। लित मकाः पिनिगु रत्न जक लिपा फकीबाताया नापं च्वय् गजुली स्वथनेगु धकाः अन जिम्मा काल। जिपिं मचत २।३ ह्मसित धमां साहुं ज्वना झाःगु लुँ कुचा छकू छकू बिया दिल, कुरकाः जिपिं सकलें कहाँ वया। धात्थें मैं, धर्म श्रद्धा धयागु न्ह्याथासं दु खनी, ताल जक थःथ गु जुया च्वन।

धात्थें खःगु जूगु खँ ल्हाना च्वना मैं, छं नुगले स्याके मते। उथाय् छुं समय तक छ नेपाले दनिगु लोमन, हिसिला हे छ जुयाः जिगु न्ह्यःने दना च्वन, छं थें हे-वं नं जि ल्हासा मवयानिबलेयाह्म छं थें माया-मतिना याना च्वन।

धात्थें हे धाय् धाःसा मैं, समीनीतसें गुलि छें धस्वांके फु उलि

म्ही नेवाःनीतसें याय् फु थें मच्वं। थमिसं भाःत काय् धुन धायव नेपाले पिने तया तःपिं मिसातसें थें नय् हिँ, तीहिँ जक यानाः मिजं-यात भार जुया च्वनिगु मखु कि छु तक याय् माल व तक यानाः भाःतयात थकायूगु स्वइ। थपिं बह्राःगु जात जूगुलिं बलयागु ज्या – लःकायूगु, भुतू ज्या यायूगु, व्यापारयात माःगु मालताल कुंकुं थमं हे ल्ह्वया हयूगु व माला वन धाःसा शत्रुत नाप दांगादुगु ज्वीक ल्वायूत नं लिफः स्वइपिं मखु। थथे निगू ज्यूयां छगू ज्यू जुयाः दुग्येक माया याइपिं जूगुलिं हे थमित हिसिलां धाःथें ध्यबा छता दयूव गाःपिं स्वार्थी नेवाःतसें प्यासि, ल्सिं इत्यादि धया तःगु ज्वी। थज्याःगु मेगु ज्या ला वं याय् माःगु मखु बंजाःत दु, लःकामित दु, अध्ययनं बराबर वयाः जितः नके त्वंकेगुली नापं ध्यान तयाः मािम्भतयूत स्यनाः स्यनाः अमिगु तालं साक्क साक्क ज्वरे याकाः नका थकइ।

उथायूछको जि सेखं चायाः ज्वर वळ। छुं छां मनसे लुमुक दागमं न्ययाः अथें च्वना च्वना। व थ्यंकः वल। अथे च्वना च्वंगु खनाः स्वयू हे नुगः मछिं ख्वाः तयाः 'छु जुल हां जिदाया ?" धकाः चोकूची कयूसं फेत्तुत। जि "च्वय् च्वँरे" धकाः दागं साला बियां नं मच्वं। तीजक दागमे दुने ल्हाः दुतछ्वया हयाः तुति थिया स्वत। भति भति ज्वर दुगुली नं दागमं पुया तयागु तुति ला काइगु हे जुल। अले व भ्वयूकन—छु यायूगु, भिंदाया ला ज्वर तस्सकं वः थें च्वं, ग्यामि वैद्य (चिनिया वैद्य) सःता हय् लाकि छु ?

जि धया—मो, छुं मजू. थौं न्हिच्छि छुं मनसे का लः त्वनाबी, कन्हेला याउँसे च्वनि।

व पयाः मजू। अमि ला ज्वर छको वल धायूव भं त्यंक नयाः थ्वँ दायूकाः त्वना बी, अज्ज लाःसा च्वाःमोसाया टुग.कँयू चुंचुंदंक छ्यानाः काति दायूकाः त्वना बी। उकिं यानाः आपाः मनूत सि नं सी। थ्व खँ म्हीत ज्यूगु मखु। वं व खँ सियाः हे चिनिया वैद्य

सःताहयू धाःगु।

जि वैद्य सःतके मछ्वया। अले वं छ्यँले थिया स्वत, नाडी स्वत, मानो व छह्म डाक्टर थें, तर वं मस्यू व ज्वर निन्हु कलाइ धकाः। उकिं वं मिखा लळः धायूकाः जितः स्वत। अले जि वयात साला कयाः च्वयू फेत्तुका। अज्ज वं जितः तुंक स्वया च्वन। वं स्वयू जि लाइ हे मखुत धकाः च्वन थें। जि वया ख्वाले पित्तु पीकाः धया – ल्हामु, छं छायू अपायूचो धन्दा कया ? जि सी धकाः ला ? थौं छन्हु मनयां जि सी मखु, छं स्वया च्वँ, कन्हे हे ज्वर छत्ति दइ मखु।

व छत्ति हे पत्याः मजू भं नुगः मछिंकल। वं स्वयू न्ह्याबलें मनूत धयापिं मनसें सने फइ मखु। अले जि वयात ह्येकाः खँ न्यंका। खँयू खँयू थ्व नं न्यना वया जि छायू यल, जि सी धकाः अपायूचो छायू धन्दा जुल ?

उकिया लिसः वं छु बिल स्यूला ?—न्हापां वं जितः खंबले लाखे जि छ्रुछु छता माला च्वं थें च्वं हँ, लिपा जूबले व माला च्वंगु वस्तु व थः हे जुल हँ। छायू धकाः न्यनां लिपा छको लाखे जि वयात स्वःबले वः वस्तु ल्ह थें च्वंक लयूता मिखां स्वत हँ, उकिं लाखे वया जि खनाः माया वन हँ।

न्ह्यागु थज्ञु वं उखुनु जितः तोता मवं। जि नं हुँ मधया। मने मने "सकसिनं सी हे धुंकल, च्वंसा म्वायूसे।"

वं चच्छि लिकेसं भोसुनाः गबलें ख्वखना सलं गबलें न्हिले थें यानाः थःगु नुगः उलाः क्यना च्वन—"मिजंत धयापिं थथे हे खः काय् सिबाय बी मसःपिं, थमिसं गबले मिसातयू नुगः धाल्थें खंकइ थुइकइगु मस्यू, थनयापिं निह्म स्वह्म दाजु किजायां छह्म मिसा तइपिसं ला मसिल धायू म्वाल, भिंदां ला सीके फयू माःगु खः – मिसातयूके गुलि माया दु, गुलि सेवा यायूगु भावना दु। व हे भावनां यानाः थनया मिसातसें कुं मिं सह यानाः निह्म निह्म स्वह्म स्वह्म मिजंतयूगु आत्याचार फया

च्वन। अथे हे जिके नं थःगु मायां दना वःगु सेवा याय्‌गु भावना झिंदां मखंकुसा जि मेगु छु धाय्‌?" व सुकुसुकु ख्वल। जि ह्मय्‌ पित्त पीका बिया—छिरिं!

थ्यन्हु न्यान्हु लिपा जि लाल, तर आपाः धन्दा कया जूगुलिं ला मस्यु व ग्वारा चिन। ज्वर नं वल, मुसु नं वल। मांह्म सिथाय्‌ छ्वत धाय्‌त्र थ्वँ-थाँ दाय्‌काः त्वंका बी, लाःलागु नका बी धकाः ग्यानाः मछ्वया। निन्हु स्वन्हु तक पियात पियात हाय्‌क थांलाका तया, व हे काःलः भचा भचा त्वंकाः। मांह्म न्हिच्छि न्हिच्छि च्वना वनि। उकिं जिं छुं याय्‌ मो, न्हिच्छि बने ज्याना च्वनेगु। ख नं थनयापिनि खँ फाय्‌गु चलन हे मदुबले खैथल ला माःगु हे मखु, न्हि काय्‌त नप्‌चि (न्हि ह्मीगु नंबु लथ्याना तःगु) याकव्वाले हे दइगु जुल। व हे का बहनी छको-निको बंजाःतसें हया ब्यूगु काःलः न्ह्यच्याका बीमा उलि हे। नेपाले जूसा उसाय्‌ मदु लही गुलि थाकु! न्हिकं याके माःगुलिं कथाय्‌ वँ पुनाः ख्वा सिके माल। नीलः हयाः न्हिकं याके माल, अलेतिनि काःलः, वासः छु छु माल सकतांया पाः वइ। उकीसनं सेखं ज्वर वा थंक्वं वंगु रोग ज्वीव ला मोल का, मद्दिक धया थें खैथऊ, बाता, कोपरा ज्वंछू ज्वी मालिगु। छं लुमंनिला? अबले छ तस्सकं उसाय्‌ मदुबले जि अथे हे जित्ति यानाः छिमि मांयाथाय्‌ मछ्वयागु। मांपिनि धाःसा छ्वया ब्यूसां ज्यू धयागु विचार, तर जि पनाः मछ्वयागुलिं जक छुं मधाःगु, उकिं जि मांपिनि मिखा पीकाः माःगु सकतां याना च्वना। छको निको कोपरा नं वाना च्वना। ख नं मांयात याके ज्यूगु मखु, कयहेँ चां नं म्हुतुं छुं मधाःसां मनंनिसें न्ह्याइगु ज्या मखु। छन्हु सुथे छन्त खिफाका च्वना। छं ह्वःह्व पुक मुसुवल, खैथल उखे थ्यंक। ल्हाते खैं फाके धाःसां ल्हाः निप्पां कोपराभ्याः, अले व याय्‌ थ्व याय्‌ मदयाः काचाक म्हुतु म्हुतु ल्वाकाः खैं कयाः छन्त खि ह्मीके धुंकाः भयालं फाना छ्वया। लिपा छ नुगः मछिंकाः ख्व नं ख्वल—"हरे, जि पापिं गुलि जक दुख बी

मालितिनि थें!" जि "अय्‌ धयागु नं दुला मफुबले!" धकाः ह्मेकाः बह्म वासः नका।

अथे ला थन भोल्वे, थंक्वंवनिगु व मचातय्‌ तःकै वइ धयागु उस्त मदु। गवलें गवलें तःकै वल धाय्‌त्र धाःसा बुढाबुढितय्‌त नं वइगु। आपाः मचत सि नं सीगु। अथे हे महायुद्धं लिपा छको थन तच्वोकं भोल्वे वल हँ। भी नेवाःत जक धां लानाः म्हुतु ह्माले सःपि जूगुलिं सुं मसी, सँय्‌ समीनीत धाःसा यक हे सित धाल। उकिं सँय्‌तसें "नेवाःतय्‌ धर्म बह्माः" धकाः धाइगु हँ। अथे हे वयात नं जि बांलाक भीथाय्‌ थें विचाः यानाः जक उगु पत्तके लाय्‌के फुगु नत्र ला ल्वय्‌ तःचो हे।

ध्यःचाकुसंल्हूया पालाय्‌ पूजा पाजा यानाः नखः दनावयागु, चान्हे छ्छु ह्मना च्वंगुलिं लिबाक्क तक न्ह्यः वया च्वंगु। म्हंगु नं म्हंगु ला, मानेग्याःपे छको वना वयागु, कानिकुस्यो (सिंहसार्थबाह चीभा) थ्यंबले कानिकुस्यो ला मू हालाः भारारारा दुना वःगु। जि ला न्ह्यलं चाःबले ह्म-ह्मि हे गरखेसे च्वना वल। अज्याःगु, ल्हासाया व्यापार दकले न्हापां स्वाका थकुह्म सिंहसार्थबाहया नामं दय्‌का तःगु चीभाः स्वय्‌ हे भी नेपाले छमा सिमाया सिं मदुसतः दय्‌के धुंकाः ल्यंगु सिं दय्‌का तल धाःगु मुतिसः न्ह्यःनेया सतः थें पाकोरया लँय्‌ नेपाल व तिब्बत सम्बन्धया पुलांगु चिं थें धकुमकु धाय्‌क च्वना च्वंगु व अन थोम्‌ पसः तइपिनिगु बाः नापं नेवाःतसें हे कया तःगु। उकिं ख्वाः खी सिलाः बहिल्ली देके वनाकथं व चीभाः नं स्वया वया।

न्हिने भोछिस्यां थःपिसं साक्क दाय्‌का तयागु चाकु तयाः जा नयागु व नयूनी धुंकाः बंजाःतसें हिसिलायात "नेपाले जूसा मचाबूपिन्त थथे हे ध्यःचाकु तयाः जा नकेगु, छं नं ल्हामुला, मचा छह्म बुइकि रे अथे हे नके" धकाः हाय्‌का च्वंगु। अज्याःथाय्‌ किरिक्क सः वः थें च्वन, थय्‌क स्वयां खाया तयागु फेलमाः यांतां यांतां सना च्वंगु। पिने वयाः न्यना स्वयां मेमेपिसं नं भुखा ब्वःगु हे खः धाल।

निन्हु स्वन्हु लिपा अनेक हल्ला वल—ख्खुनुयागु भुखां लाखे हिन्दुस्तानया थःने पाखे व नेपाल छगुलिं ध्वस्त जुल हँ। तार चब्बूगुलिं अनयागु छुं हे खबर मदु हँ। सकलें भभःनुया जुल, वकील अडाय् नं न्यंवन, तर धात्थेंगु खँ सुनानं सीके मफु।

लिपा छगू निगू अखवार वल। हिन्दुस्तानया विहार प्रान्तया नाप नापं नेपाले नं यक स्यन। येँ, यल, ख्वप स्वयाः नं भोँ दे तस्सकं स्यन। यलया कृष्ण देगः छगः तोताः मेगु फुक धयाथें ल्वहँ देगः दुन। मेमेगु पौ दुगु देगः जक उस्त मदुं, भति भति पाखा, कुंपा जक स्यन। चीभाः धाःसा जामाचो चीभाः तोताः मेगु छगः हे मदुं। मनूत छेँ च्वने ग्यानाः बुइँ-बुइँ, ख्यले-ख्यले च्वना च्वन धाल। थथे ख्यले-खिले बाय् च्वनेगु व च्वापुं दायूका ज्वीगु जिमित ला मामुलि खँ, तर तिंन्हिने पिहाँ वने मज्यू, लिबाः न्ह्यबाः ज्वी मज्यू धाइपिं नेपाःया मिसात गथे ख्यले च्वन ज्वी, सुथे त्वीक त्वीक पुगाःबले गथे जक हील-चिकुल याना च्वन ज्वी! अज्याःगु लँया दुःख निको निको सिया छ हे धकाः काहाँ वयाह्म जितः छं न्हापा थें माया यानाः थः नाला ब्यूगु जूसा मैं, जिगु व फुक दुःख लुमुगु सुखे हिला वनिगु।

बह्ल पिप्युं निलाति लिपा नेपाःया खबर वलं गुलिस्यां छेँ दुन धाल, गुलिस्यां मचात सित धाल, गुलिस्यां बौ मन्त धाःसा गुलिस्यां छु जुल धाल। न्हि न्हयूता खँ ताय् दया च्वनिगु, ह्म हे चिंक चिंक मिं। लिपा थःगु छेँयागु सः वःबले ला थःत संसार खंका तःह्म मां हे मन्त धाःगु। छकोला छुं हे मचाः थें जुया वन, तुरन्त हे ब्वया वयाः पाजु-पिथाय् वने मास्ति वल, मचाबले मांया ल्हाः ज्वनाः वनेगु लुमंसे वल। धात्थें मैं, व पाजुपिनि छेँया चा अप्पा द्वं ल्हाकाः गय् जक जितः लुमंका च्वन थें जि मांया! ख जा व बूगु धात्थेंयागु वया 'थःछेँ' व हे खः, अथे नं भीगु चलन अनुसार व अन सीगु मखु, जिमि अबुया अर्थात् वया भाःतया छेँ सी माःगु। व खँयात भुखां अःखः याना

बिल—नखया वना च्वंह्म मांयात ल्हाना बिल, स्याना बिल, जि थन च्वनाः हालां-ख्वयां छुं चाःगु मखु।

बाःछि नीन्हु वनं नं सुं मिले जूपिं पासापिं नेपाः वनिपिं बा कलकत्ता वनिपिं मदु। धोल्मां न्हिन्हि विचाः याः वया च्वन, मामं थें विचाः याः वया च्वन। ख नं जि वया जिलाजं, अज्ज याकःजिलाजं जूबले विचाः याइगु हे जुल। धानं धाल—सोताला, ख ला मां थें तःधंह्म संसारे सुं मदु, मेगु शब्दं धाःसा संसार हे मां ख, अथे नं मदुगु मदय् धुंकल, सोताला भायां मां हानं म्वाके फइ मखु, सित्तिके लँय् दु ख स्यू भाय थें जक ज्वी। बरु मांया नामं ग्येतम्बा याना दिसँ, धर्म कर्म याना दिसँ, भायूगु खँ ल्हाना दी मते। उकीसनं सोताला भाल धायूब ल्हामुया छु गत्ति ज्वी? थ्व नं विचाः याना दिसँ। व मेपिं थें ज्याःह्म मिसा मखु छिं सि हे स्यू।" व सुकुसुकुं ख्वल। जि नं भसंक वन--जि न्हापां ल्हासा वयूत सगं काः वनाबले छिमि मां नं अथे हे ख्वःगु। हानं लिपाया खुसी ल्हासा वयाबले जिमि मां नं अथे हे ख्वःगु। व नं छाय् मख्वइ वया नं याकःम्ह्याय्। व हे याकःम्ह्याय्यात वया जिलाजनं वाना वने धाःबले वया नुगः गथे तय् जी! नेपाले छ छम्हं जगाजगि दनि। छं जितः अथे मनं तापाका च्वन धकाः वं मस्यू थें। वं स्वय् जि नं मेमेपिं नेवाःतसें थें वया म्ह्याय्यात चब्बुक वां छ्वया थकइ। जितः नं खः थें च्वना वल। जि वयां नं मांया ख्वाः स्वय् खनिगु मखय् हे धुंकल। छन्त नं जि अप्पो पंगलः ज्वो, छाय् धाःसा उथाय् थ्यंबले लंकाय् ब्वना च्वंपिं भिक्षुपिं नेपाः वय् धुंकल। लाःसा छं नं किण्डो बाहाले वनाः अमिगु खँ न्यनाः अमिगु धर्म पाखे मन छ्वय् धुंकल ज्वी। उकिं ग्यानाः जि नेपाः वयूगु खँ फ्यासुया वन। छं नं ला जितः वय् हे माःकथं पौ छ्वया हःगु मदु। अले जि छुकिं सायकाः वयूगु मैं, छं हे धा!

अथे धकाः जि मां लुममंगु मखु, न नेपाः हे लोमं, हानं छ नं

लोमंके फुगु मखु, अथें छको-निको नुगः मछिका च्वन कि हिसिला खने दयूकः वइगु। गबलें गबलें मांह्म नं थ्यंकः वइगु। थथे बराबर नुगः मछिका च्वंगु खनाः धोल्मां छको गनं चा ह्यू वनेगु सल्हा बिल। उकिं जि नं वने मनंनिगु जुयाः जिपिं निम्हं 'समे गुम्बा' सीकः वनेगु कोछिना। समेया लँ नं चंपालिं वने थें सल गयाः वंसां ज्यू, कुवाय् च्वनाः वंसां ज्यू। सल गयाः वन धायूव निह्म छखे छखे लाक वने मालिगुलिं निम्हं नापं 'न्हिसु लिंखां' निसें कुवाय् च्वनाः वना। चम्पालिं वनाबले थें कुवा मव्वाकुसां छको निको कुवा वाराकारा सं, छको ला कुवा तिंक नं न्हुल। अले हिसिळा ग्यानाः "आमाला!" धकाः जिगु मुले भोसू वल। जि म्हसंक्वन - मुखा व्वःबले जि नेपाले दुगु जूसा उखुनु न्हिने मां पाजुपिंथाय् वना च्वंसां जि ला छेँ हे दइ। उकिं छं नं अथे हे ग्यानाः काचाक जितः घयूपू वइगु ला मस्यु।

न्ह्यागुसां जिपिं समे थ्यन। पर्वतया लिक्क लाःगु थाय् जूगुलिं अन लिक्क लिक्क यक पाक दु। पाकय् दुने दुने अनेक द्यःपिं तया तःगु दु। अन देवा व धुंया कुं यानाः उसुया च्वनां च्वने मफय् यः। अन नेपाले तिनिछ्यः बागूति पाय् धंगु थासे छचालं चाकलाक पक्खालं चाःह्वीका तःगु व पक्खाः म्वले छचालं चीभाः कोछुका तःगु। अन दुने गुगुं नेपाः पहःगु, गुगुं चिनिया पहःगु नं तःखा मछि छेँ दु। गुगुं २तँ गुगुं ३तँ जाःगु व आपाः १तँ जाःगु। प्यकुने प्यंगः चीभाः नं दु। दथ्वी लाक्क धया थें दलामं चाःह्वीका तःगु देगः दु १००० दं मयाक पुलांगु। स्वय् हे तँ तँ पौ दया म्ही मदु सतः बान्कि वःगु, उकी दथ्वी लाक्क च्वंगु तःगोगु श्रीखण्डयागु योसिँ छगले ग्वया तःगु, उकी मूलुखाया खापाय् लाखय् ख्वाःपाः छ्यलं च्वीका त गु व द्यःपिं शाक्यमुनि पद्म सम्भव व मेमेपिं द्यःपिं यक दु। द्य या ल्यूने पाखे सिँया त्वाकः छगः तया तःगु दु, स्वय् हे ग्यानापुसे च्वंक भ्वाथ गु। व लाखे दँय् दँसं न्हूगु तइगु, तर दच्छि दइबले त्यात्या ख्वाख्वा याना तइगु हँ। तलेयागु तँय्

मनू छ्यँः व ल्हाःतुति नं यक खाया तःगु दु, अन वँय् छ्व लाया तःगु व च्वय् तुयः तलवारया कथापौ ताना तःगु खनेदु। ह्म हे जिरिङ्ग जिरिङ्ग मि। हथाय् पथासं थ्व फुक स्वयाः अन दुपिं घेलुं तयूत छुं भति दान यानाः जिपिं उखुनु हे लिहाँ वया। ३ न्हु दुखुनु ल्हासा थ्यन।

म्हीगु छेँ सिँ साहाः आपाःगु छेँ जुया मुखां छुं मजू खनी। उकिं दयूके नं मा गु मखुत। तर मेमेपिं छेँ स्यंपिसं भूकम्प पीडितोद्धार संस्थाय् ध्यबा त्याय् कयाः थथ पिनि छेँ धमाधम दयूकां च्वंगु व वसन्तपुलिं निसें तथ्यंक धीर शम्शेरया सालिक व पुळांभंसारं निसें वंगः फोचायूक न्हूगु सडक दयूकुगु खँ नं सिल। छगू गजबगु खँ थ्व नं सिल – दुना च्वंगु यलया महाबौद्ध देग ल्ह्वनेत खर्च मदयाः दां त्याय् माःबले गुथिया थकालिपिसं थःपिनि छेँ-बुँ दि च्वयाः भूकम्प पीडितो-द्धार संस्थाय् दां त्यानाः देगः दन हँ मखुला? गज्याःगु धार्मिक भावना, गज्याःगु कलाप्रियता व? ख नं थ्व हे शिल्प कलां यानाः नेपाःया न्हाय् च्वना च्वंगु दु, विश्वं हना तःगु दु।

धात्थें मैं, जि थन छिपिं निम्हं उत्थें च्वं धायूबले व पत्याः मजू, खालि वयात ह्येकेत, हेभाय् चभाय् यायूत जक धाःगु थें याइगु, अथे हे छ नं वयात 'हिसिला' अथवा 'ल्हामु' धकाः सःतेबले छन्त सःता च्वनागु थें च्वं, व नाप च्वना च्वनेबले नेपाले छ नाप च्वना च्वनागु थें धाःसा पत्याः ज्वी मखु, व जिं बांलाक स्यू।

छन्हुया खँ, पासा छह्मस्या नेपालं बकु, थ्यंकः वया च्वंगु। बकु छ्याःबले तिनिखाःलंया बकु खनाः व छबकुं जिं न्याना हया। कथाय् थ्यंकाः बंजाःतयूत बकु छ्याकाः स्वयाबले फुकं भिंभिंगु पुलांपुलांगु तिनिखाःया थारु लं। उकी ह्मपाः हे जक तासया लं दु, दबलगु ज्वाह्न थीगु तासयागु। थयूक कया स्वयां व ला चौबन्दी जुया च्वन। उकिं मेगु लं फुक गमे दुत छ्वके बियाः व छपाः अथें फुंगया द्यःनेसं दिका तया। बइनी ल्याः ली स्वय् सिधयूकाः बंजाःत काहाँ वने धुँसेंलि दुने

कथाय् लासालिसा चकंका च्वंह्म हिसिलायात स ता। व पिहाँ वल। अले जि धया—स्वय्, आम तःपाः लं त्वया छ्व। व 'छाय्?' धकाः न्हिला च्वन, लं मत्वः। अले जि ह्मासाक्क लं त्वकाः ह्मांजुया थःने व तासया लं फिकाः पुतु नं छिका बिया। उगु ताके भ्मीथाय् कथाय् भिंभिंगु चिनिया रेसम नं यक्व दया च्वंगु—गुगुं बुत्ता दुगु गुगुं बुत्ता मदुगु। बुत्ता मदुगु गुलाफि रंगगु रेसम लाला च्यानाः कैंचिमार्का यानाः सिकाबले वयागु घुतुंया कारचिपि बुत्ता दुगंछि बांलाक पिज्वया वल। उकियात ल्वयूक लुँ बुत्ता दुगु पत्ती रेसम छकू जि न्हिने हे माला तयागु दु, खुकुति हाकःगु, उकिं वयात प्वीकाः गां न्येका बियाबले सु वयात नेवाःनी मखु धाइह्म! अले जि धया—छु थौं आराः (अय्लाः) त्वंकेगु मखुला हिसिला? वं न्हिलाः ल्हाः थञ्वयूक गमे च्वंगु अन्ति कयाः मञ्जाः पहलं अय्लाः लूबले जि भ्मसंक वन—छं, छिमि किजाया व्याहाबले अय्लाः लुनाः लिहाँ वयाः भरीकथाय् जिमित अय्लाः त्वंकः वःगु, किजा नापं अथे हे तासया लनं फिनाः। अले जि पी मकुत ल्हाः ज्वनाः ह्मस्त्यंक साला कया। तर जि "य ... ..." धकाः छंगु नां काल खनी। वं मथुयाः त्वलहँ स्वया च्वन।

अथे हे वसतं पुंकाः नापं छको पाकोर चाःह्यू वने धयां गन खँ न्यं, अथे पिहाँ वनेगु ला गन छको-निको बहनी वसतं जक तीकेत नं गुलि थाकु, कथाया खापा मतिसें वं गवलें मत्यू। अयूनं न्हिन्हि निम्हं बहिली देके वनां च्वना ल्यूल्यू छ नाप वया च्वं थें च्वंक। अथे हे छको श्रीपञ्चमीखुनु कामकुस्यो देके वना। ल्हासा देशं पूर्व पाखे कयूछिति वनाः महामञ्जुश्रीया लव्हँया मूर्ति दु। थ्व लाखे महाचीनं नेपाः बिज्याःबले थन छको भ्मास फिनाः तिनि बिज्या गु हँ। नेवाःत सकलें धया थें वया च्वंगु व खचरात नं दु। भ्मी थाय् मचातयूत मञ्जुश्री यंकाः 'नमोवागी' याके थें थन नं खचरा मचातयूत उखुनुं निसें आखः स्यनेगु चलन दु। दँय् छको ङ्वेबापालायापिसं जात्रा नं याइगु दु। गुगुं

गुगुं पालाया अन वनाः दापा नं थाः वनेमाः। जिगु जीवनया थ्व दँ बदँ जितः तस्सकं न्ह्याइपु ताः। जि ई वंगु मचाः गोदँ गोदँ! उथाय् हे मचाह्म पोतला लामाजु ल्हासाय् दुत हइगु धकाः खँ ताय् दत।

धात्थें ल्हासा दे छगुलिं छायूपा हल। थाकूच्वे थाकूच्वे ताचो ब्वयूकल, लँय् लँय् नं दिकमान प्यना हल। ल्हासा थ्यने बाःछिति न्ह्यः काजि छह्म व गुम्बा गुम्बां लामात नं वनाः लँस्वः वन। अनंनिसें लुँयागु पाल्की तयाः बाजं-बिजं नं थाकाः हल धाल।

ल्हासा थ्यनिखुनु सेरा, घेपुं, गन्धेन् स्वंगू गुम्बायां मुख्य मुख्यपिं लामापिं, काजिपिं, अंग्रेजीमिसनया नायोह्म साहेब, चिनिया अम्बा, दुप्पाया पंबु व भ्मी वकील साहेबपिं नं सकलें वना च्वंगु। सँदेया फुक धया थें सिपाहींत व ल्हासादे छगुलिं थँ न्ह्याना च्वंगु खुसि थें मनूत वना च्वंगु। नेवाःत नं थःथः पालाकतः मुनाः पाला थकालि न्ह्यःन्ह्यः तयाः वना च्वंगु। रंगरंगया ध्वाँय् ज्वनाः फयांफच्छि तःजिक वसतं तियाः लँय् जःखः दनाच्वंपिं सँय्-समीनीत नं उक्तिकं। लामाया पाल्कि खने दयूव धुं च्याकाः लयूलय् तातां "किपय् निमा स्यासों" (भ्मीगु लयूताया दिन वल) धकाः थ्वक थ्वक हाला च्वन, मे लुनाः कक्कःछुना च्वन। बाजं थाःपिं, म्वाहालि पूपिं नं उलिहं मदु। गुलिं प्याखं हुया वःपिं। जात्रा हयाः पाकोरया लं बहिली छको दुत यंकल। अनं नोर्बुलिंखा। अनया चहचकी धाय् हे मोल व ला भ्मी यँया वसन्तपुर धाय् थें ल्हासाया ग्रीष्मपुर धाःसां ज्यू—तांन्वइबले लामा च्वनेत दयूका तःगु निगूगु लायूकू। उकीसनं ध्वजा पताकां छायूपा तःबले यानं स्वय् गुगुं त पाःगु पौभाः ब्वया तः थें।

छुं दिन लिपा साइते लाकाः पं तलाय् लामायात विश्ववज्रया चिं दुगु सिंहासने बिज्याकाः राज्याभिषेक बिल। न्हापाया थें स्वंगुलिं गुम्बाया मुख्य मुख्य लामापिं, काजिपिं व जःला खःला देशया राजप्रतिनिधिपिं नं सकलें सःता तःगु दु। अन मेमेगु पूजा-पाठ सिधयूव सँय्

सरकार पाखें लुँयागु अष्टमङ्गल व सप्त रत्न नं उपहार ब्यूहलपल। सकसिनं खाता छायाः दर्शन याना वल। लामाया पाखें नं सकसितं खाता, कोखा प्रसाद बिया हल। थुकिया लिचो गोन्हु तक ल्हासाय् उत्सव जुयां च्वन।

भीथाय् नेपाले नं न्हापा न्हापा गबलें मजू थें भी जुजु त्रिभुवनया राज्याभिषेक नीन्यादं दुगु सिल्भर जुबिली नं अथे हे मखाः धूम धाम जुल ज्वी मखुला ?

थ्व खँ छन्त धाय् माःगु मखु भी नेवाःत धयापिं बडा गजबपिं, गुथि गाना, नखः चखः, जात्रा उत्सव धाल धायेव मिखां मखंपिं। छेँ-बुँ, मचा-खाचा फुक तोताः बने ज्याय्या निंतिं थन थ्यंक वया च्वना नं नखः चखः जक हना च्वना नं मगानाः दिगुपूजा, दिसिपूजा नापं न्याय्का च्वनिपि। पालाय् छगू दिगूयापिं जक मखइगुलिं दिगु पूजा छगू पालाय् मन्याः, गुलिगुलिस्यां साहुया दिगु पूजाया दिने कथाय् हे जक न्याय्कइगु। दिसिपूजा व गातिलाः धाःसा तःगू हे पालाय् न्याय्के माः। भी पालाया गातिलाः, जि नं धलं दं वनागु। मण्डः जक ह्लतिं ह्लतिं मखु कि व्वनेगु नं सकसिनं तुतः व्वने थें व्वने माःगु जुया च्वन। पालाकतःपिसं जितः हाय्कां च्वन —'थुगुसी हिसि-लायात नं पां धलं दंकेगु' धकाः। अले जि लुमन—भी छकः ककायाथाय् तिलाः धलं दंवनागु। गय् च्वंक न्ह्याइपुसे च्वं लुमंनिला बाखने छम्ह राजकुमारीया छम बांया बयान याःबले जितः कुतिं न्यानागु ? लिपा जिमि धलं दने धुंकाः सिफं लूवले छयँः ल्वाकेत थय्क स्वयां देपाय् छ मदु। नुगः भचा गरखेसे च्वनावल। अले मेगु छगू मचाबले न्यना तयागु खँ नं लुमनावल - ककाया लाखे न्हापा कलाः मयो हँ, २ दं यंकं नापं अष्टमी व्रत दंबले अथें यया वन हँ। जि ला लुममं - अंशबन्दाया खँय् अबु व ककाया नतुसुतु मदु हँ, मां व ममाजुया नं द्यंद्यं धाः हँ, अय्सां अबले नेपाले भिक्षुत व अनागारिकात मदुनिगुलिं अबु मां,

कका-मुमापिन्त भिक्षु जू वा, अनागारिका जूवा धाःपिं नं मदुनि। लिपा लिपा आगमे व मेमेगु फुकी भ्वजे ववं अन सिन्हः तीबले अनि याय् माःगुलिं अथें नतुसुतु दया वन हँ। थथे मेमेगु खँय् न्ह्याक ल्वापु ह्यापु दःसां फुकी-गुथि इत्यादिया पुलांगु महायानी थिति रीतिं य नाः आः तक नं फुकी बाकाय् मिले चले जुया च्वन तिनि धाय् माल। थन थ्यंक वयाः नं पाला स्वनाः पूजा आजा याना हे च्वना मे चचा हाला हे च्वना, अज्ञ नेपाल भाषाया नं छुं सेवा याना हे च्वना धाय् माल। ने. सं. १००६ साले पाखे हर्षमान साहुं नेपाः आखःया थासा दय्काः छापे याना वन। भी आज्जुपिसं नं गोगू गोगू सफू लुँ आखलं च्वका हया तःगु दु, छं देकुती खँ हे खं। आः लिपा लिपा नं खाता बहि चिथि पत्र जक नेपाल भाषां च्वया च्वनागु मखु कि सारनाथं पिहाँ वया च्वंगु 'धर्म दूत' पत्रिकाय् नेपाल भाषा नं दुथ्याकेत आमकन नेपालं ग्राहक-पिसं च्वया छ्वः थें थनं नं १६११ कंपती चन्दाया नापं तःपौ मछि पौ च्वया छ्वयागु दु। पासापिसं लेख नं बराबर च्वया छ्वगु दु। अथे हे लिपा लिपा नं 'च्वसा पासा', 'नेपाल भाषा परिषद्', 'नेपाल भाषा विकास मण्डल' यात सफू पिकाय्त व 'नेपाल भाषा पत्रिका' यात म्वाका तय्त नं चन्दा मुंकाः छ्वया हयागु दु। हानं नेपाः आख या टाइप दय्केत नं छ्वया हयागु दु।

तर मैं, न्हि फुनाः चा वइ थें जिगु थज्याःगु सुखया न्हि नं मचाय्क फुनाः दुःखया ताःहाःगु चा वल – गवलें गवलें हे सुथ मज्वी-कथं। धात्थें मैं, अबले ५ दँया दुःखया दुने छगू आशा सुला च्वंगु दु – छ नाप लाइतिनि धयागु, छं न्हापाया थें हे माया-मतिना याइतिनि धयागु। तर थ्व लिपायागु पत्तो दुःख ला शुद्ध आमैंया चाया अन्धकार-गनं आशाया जः तक हे मदुगु। उकिं जि ख्वय', साप हे ख्वया, मिजंत धयापिं थथाय्चो ख्वःपिं सुं हे मदु धाय्क ख्वया। ख्व नं गय् मख्वय्गु, मां मदु दुःख तंक विचाः संचाः याना च्वंह्म धोल्मा जक मन्त

धयां जीवनयात थात्थें ज्यू दां तया च्वंह्म 'हिसिल्हामु' नं वाना वँसें लि।

न्हापां ला ज्वर भचा वःगु। छुं-छ्यां म्हनुसे का लः भचा भचा त्वंकाः अथें तया। २ न्हु दया नं ज्वर काहाँ मवसेंलि चिनिया वैद्य हयाः क्यना, वं नं ज्वर ककाय् मफु। लिपा पासापिसं धिकिलिखाया डाक्टर क्यना, वं नं ज्वर ककाय् मफु। लिपा पासापिसं धिकिलिखाया डाक्टर क्यनेगु सल्हा बिल। धात्थें अन वनाः हालाः ख्वयाः डाक्टरयात बह्म क्यनेगु सल्हा बिल। धात्थें अन वनाः हालाः ख्वयाः डाक्टरयात बह्म ब्वना हयाः क्यना। आन्टिप्लोजीसन तयकल, छु छु वासः नकल, छु छु इंजेक्सन यात, जि ला न्हापाया थें धकाः आशा याना च्वनागु फुक सित्ति, न्ह्यः वयकुगु धकाः च्वनां मिखा तिस्यूगु तिसितं याना बिल। मचा छह्म जक दुगुसां मैं, वया ख्वाः स्वयाः व नाप ह्मिताः मन तया च्वने दइगु। व नं दुगु मखु। जितः ह्वाँय् ह्वाँय् ख्वयक जिगु ज्यू ल्हया यने थें यंकल, जितः द्पि तक हे ब्वना मयंकु। पासापिं पिवाः च्वनाः कथाय् तुं कुना तल। छको ला सिना हे वने मा स्ति वल। लिपा ज्ञानमासि भिक्षुपिं थें घेलुं जूवने ला धकाः नं मती वल। तर ८।१० न्हु तक पाछाकतःपिसं मतोतु, व वया नं व वया नं अपिं सिपाहीं पाः च्वने थें पाः च्वना च्वन। बाःछिति दसेंलि अमिसं जितः नेपाः वनेगु सल्हा बिल। जि नं छको ला छ लुमनाः छंगु न्हापा न्हापायागु, मतिना लुमनाः व हे वय् ला धकाः नं मत्ती वल। तर छंगु—जि नेपाः कहाँ वयाबले २ दँ तक नाप च्वना नं, सकतां ज्या-खँ न्हापाया थें याना च्वना नं मन छुकिं छुकिं सायूका च्वंगु व्यवहार लुमनाः जि भ्रूपुकाः वल—आः ला हानं १५।१६ दँ मछि अप्पो बासि ज्वी धुंकुबले छु याइ. छु मयाइ, न हे मतुल धाःसा, ख्वाः हे मस्वत धाःसा छु याय्! उकीसनं उथाय् थ्यंबले ६७ साल पर्वे राजनीति मुद्दाय् ला.पिं मनूतय् नापं नेपाल भाषाया लेखकपिं नं तोता हय् धुंकुगु व श्री ३ जुद्ध शम्शेर राजर्षि पद काःगुलिं श्री ३ पद्म शम्शेर जुजु जुयाः लंकां वःगु बौद्ध शिष्टमण्डलया सिफारिसं पितिना त.पिं भिक्षुपिं नं नेपाः दुकाय् धुंकुगुलि

नेपाले हानं थेरवादी धर्म प्रचार जुयाः मिसात नं धमाधम अनागारिका जुया च्वन धाःबले जि नेपाः वयां हानं छं जितः थः नालितिनि धकाः जिं विश्वास हे याय् मफुत, मवया। तर याकःचा ज्वीव पिने कथाय् च्वनां च्वने मछुइगु, दुने कथाय् जक मिखा वनिगु। अन नं मिखां माःगु वस्तु ल्वीके मफयाः ख्वबि जक मुंका हइगु। उथाय् थ्यंबले छंगु पौ नं मवय् धुंकल धाःसां जिल। उकिं जि बराबर ह्वामुचि गुम्बाय् वनेगु याना। अथे ला वःदँ मछि ल्हासाय् च्वने धुना नं घेलुंत नाप धर्मया खँ ल्हायत गाक भाय् जि मसःनि, अथे नं अनया व शीलवान्पिं घेलुं-तयूगु खँ न्य जक न्यनेबले नं मन हे याउँसे च्वं। अनं लिहाँ वयूबले आःला नुगः मछिंके मखु, ख्वय् मखु, हाले मखु धकाः मती तया वयगु, तर बहनी याकःचा ज्वीव व हे मुलुया व हे सुका, भ्रसुकाःया माः चाःहीकाः सुथ याय्गु।

उखे चीने कम्युनिष्टतसें त्याकाः न्हापा न्हापा स्वयाः चीन यक्व बःलाका हःगु व चीन-तिब्बत सीमाय् नं यक्व चीनी फौज वया च्वन धाःगु हल्ला वया च्वंगुलिं अमेरिका, बिलायत, भारत व नेपाले नं सहायताया निंतिं च्वया छ्वःगु थें, उकिया छुं सन्तोषजनक लिसः मवः-गुली नं तिब्बतया पूर्व पाखे गडबड जुल खनी। छुं दिन खाम्पातसें ल्वानाः पना ला तल, अयूसां सँय् सरकार ग्यानाः पोतला लामायात राज्यभार बीगु लामा १८ दँ दयूकाःतिनि बीगु दस्तुर दुसां १५ दँ जक फूह्म लामायात ज्योतिष लामातसें ज्यू, बीमाः धायूकाः समारोह पूर्वक राज्यभार लःल्हात। लामाया नामं सम्पूर्ण क्षमादान बियाः जेले दक्व बन्दीत नं तोता बिल।

अयूसां तिब्बती क्षेत्रे कय्लाः वया च्वंगु चीनीपल्टनयात लामां लित छ्वय मफु, उकिं काजिपिसं राष्ट्रीय सभा सःताः सभां लामायात यातुङ्ग बिसि वने माः धकाः धायूकल थें राजकाज चले यायूत भिक्षु लोसांग् ताशी व श्री लुखङ्गवा निह्मसित लःल्हानाः लामा यातुङ्ग थ्यन।

नापं यक हे लुँ-व्हः, ज्वारात नं बकुबकु चिकाः यंकाः सिक्किमे तुं गाः
म्हुयाः स्वथना तल धाल ।

थुखे भी वकिल अडाय्‌ सुनां सुनां जिगु विषये छु छु खँ न्ह्यंका
तल मस्यु छन्हु जितः वकिल साहेबं सःतके हयाः खँय्‌ खँय्‌ बयकाः
नेपाः हुँ धकाः धया दिल । अले जिं बयकःयात "विचाः ला अथे हे
याना च्वना, २।३ गू ज्या सिधयके मफयाः विस्तार जुया च्वन" धकाः
तोह तया बया । अथें लां लां दया वन, तर जिगु द हे मदुगु ज्या गन
सिधइ ! अले कपटान साहेब तंम्वेकादी धकाः म्यानाः बयकःया वचं तय्‌
थें ज्वी, मने भचा सां शान्ति नं वइ धयागु आशां छको ल्हासादे
त्वःताः नेकुर (तीर्थ चाःह्यू) वनेगु विचाः याना । धात्थें उथाय्‌ हे
शारिपुत्र मौद्गल्यायनपिनि अस्थिधातु बिलायतं हिन्दुस्ताने हइगु थ्व
हे चिकुलां धाःगुलि २।२ ह्न सँय्‌ पासापिं नाप जि नं वनेगु कोछिना ।

धात्थें ताथ्ये-तिथ्ये बन्दोबस्त यानाः ४।५ ह्न सँय्‌ पासापिं नाप
जि ल्हासां पिहाँ वया । कालिम्पोंगे २।३ न्हु विस्तार जूगुलिं जिपिं
१३।१ ४६ खुनु सुथे तिनि कलकत्ता थ्यन । उखुनु हे अस्थि धातु
कलकत्ता थ्यनिगु जुया च्वन । उकिं बासे थःपिनि पो-पी सकतां दिकाः
व्वां वनाबले राजभवनया न्ह्यःनेसं जुलूस नाप लात । चौकडी बगिले
च्वनाः पश्चिम बंगालया गभर्नर श्री कैलाश नाथ काटजुं ज्वना भ्याःगु
अग्र श्रावकपिनि अस्थिधातु राजभवने थतयंकाः पूजा जुल ।

उखुनु हे सन्ध्या ५ बजेतो भारतया प्रधानमन्त्री पं. जवाहरलाल
नेहरुं देश देशया प्रतिनिधिपिनि न्ह्यःने व अस्थि दुगु चैत्य लः ल्हाना
कयाः उकी च्वंगु भौ विं तःछयानाः सकसितं दर्शन बिल । नापं
नेपाःया कोँचाखिं व बय्‌ पुया च्वंगु दु नेपाः हे लुमंक । अन चच्छि
परित्राण पाठ व विविध वाद्यवादन जुल धाल । जिपिं जक बौद्धयात्रीत
फुक छवा हे छेँ तय्‌गु याना तःगु दु धाःगुलिं व खुतँ जाःगु ३१ नंबर
सेंट्रल एभेन्यू छेँ वनाः सँय्‌ समीनीत च्वना च्वंगु तँय्‌ च्वंवना । कन्हे

खुनु नं अथे हे देश देशया बाजंया नापं बौद्ध प्रतिनिधिपिं सहित धातु
जात्रा यानाः धर्मतला मैदाने दय्‌का तःगु मञ्चे यंकाः स्वागत सभा
जुल । अन लंका, बर्मा, चीन, श्याम, तिब्बत, भूटान, भारत, भोपाल व
नेपाल आदि देशया बौद्ध प्रतिनिधिपिनि भाषण नं जुल । लिपा सभा
सिधय्‌काः अनंनिसें जात्रा याना यंकाः कालेज स्कायरया धर्मराजिक
चैत्य विहारे तल । थ्व ला छं नं खँ हे खं ज्वी ।

वं कन्हे खुनु 'धर्मोदय सभा या वार्षिक अधिवेषन व हे तखा
छेँ जूगु । जि नं धर्मोदय सभाया मेम्बर जूगुलिं स्वःवना । सभाय्‌
मिसातय्‌ पुचले छ नं च्वना च्वंगु व थःथवे जिगु हे विषये खँ ल्हाना
च्वंगु थें च्वंगुलिं जिगु मने अनेक खँ चाःचाः हिलाः सभाया भाषण,
रिपोर्ट, पुरस्कारया घोषणा इत्यादि छुं हे मताल, मथुल, याकन पिहाँ
वय्‌ माःस्ति वल । लिपा सभा सिधय्‌काः वय्‌ त्यनाबले नेवाः छह्मस्यां
"छितः छथू उखे भ्मासँ धाल" धकाः जितः ब्वना यंकल । तःज्यागु भांग्रां
कथा खुया तःथाय्‌ मेगु छगू कथाय्‌ अनागारिकापिनि नापं छ नं च्वना
च्वंगु । अन मेमेपिं मिसातय्‌ नापं छिमि छुखेमस्यु माया धाःह्म फुकी
तता छह्म नं दु । वं जितः "भ्मासँ भाजु" धयाः छंन्त मिखा भाय्‌ यात ।
छं मं मदु मं मदु दना वयाः जितः भागि यात । अबले नेपाः वयाबले
नं जि सँय्‌ हे तिनि, तःपाः लं हे फिना च्वनागु तिनि, तर अन जक
स्वय्‌ हे थी मत्योपिन्त थी थी याइ थें, छुं थ्वायापुगु वस्तु मज्जि
मगानाः थी थें या गु छाय्‌ व ला छं जकं सो । जि ला ह्न-ह्नि हे गरखेसे
च्वनाः बिज्यासके च्वसिन्हः छाय्‌काबले अनियाःगु व न्हापां ल्हासा
वयाखुनु बेला कयाबले अनि याःगु लुमंसे वल । जि पलख हे अन च्वना
च्वने माःस्ति मवल । जिगु ख्वाः गय्‌ च्वन थें मस्यु, छिमि व हे ततां
शःथिति पहलं "थुकथं हे नेपाः भ्माय्‌गु मखुला भाजु ! स्वया दिसँ आः
ला नेपाः मभ्मासें मजिल ।" धकाः छं पाखे स्वत । जिं नं स्वया । छंगु
ख्वाः कुतु वइ थें च्वं । जिं " अँ तीर्थ छको निं चाःहिला स्वय्‌ " धकाः

धयाकथं जि अनं पिव्वां वया। वं हानं दुनें तुं धया हल—अनं ला नेपाः हे झाय्‌ मालि। धात्थें वयागु थ्व खँयात ल्वय्‌क छंके नं मने जिगु निंतिं भतिचा जक नं थाय्‌ दुगु जूसा गुलि ज्यूगु। मदु, उकिं जि तुरन्त हे पासापिं ब्वनाः चिनिया पाराय्‌ च्वं वना। वयां कन्हेखुनु हे जिपिं बौद्धतीर्थ चाःहुलेत कलकत्तां पिहाँ नं वना छ्वया।

१९ तारीख नेपाली बौद्धपिं सकलें व हे सेंट्रल एभेन्यूया छेंनिसें महाबोधि विहार तक धुज्या बुज्या, धिमे, गुंलाबाजं, कोंचाखि, दापा, ज्ञानमाला भजन, तुतः ब्वंपिं भाजुपिं व धुं धुपाय्‌-स्वां धकिं इत्यादि ज्वंपिं मयजुपिं सहित वनाः सामुहिक पूजा जुल धाल, छ नं ला वं ज्वी मखु ला? जिमिसं छुं मखं। खंपिसं धाल—दकले ल्यूने च्वंगु कतः देछायागु पूजाकुया ल्यूने पँय्‌ताः खलः छगू नं दुगु जूसा धात्थें नेपाले द्यःकाःवनागु थें च्वनिगु।

जिपिं बुद्धगया, सारनाथ, राजगिरि, बलरामपुर, कुशीनगर चाःहिलाः दकले लिपा लुम्बिनी नं वना वया। अन चा.हिला च्वँत्तले बाखने जक न्यना तयागु भगवानया जीवन चरित्र सम्बन्धी थाय्‌ मिखां खंबले न्हाइपुसे हे च्वन। धात्थें नीन्यासः दँ न्ह्यः व व थाय्‌या गज्याःगु चहचकि ज्वी धयागु नं मने बुलुक लुया वल।

धात्थेंगु खँ ला मैं, लुम्बिनी छथाय्‌ थःगु हे नेपाल जूगुलिं मेगु छुं झिलिमिलि मदुसां भगवान्‌या जन्म भूमि व मिसात नं फुक पसिं हे सिना तःपिं जूगुलिं जितः मने छुं मछिं मजू। मेमे थाय्‌ ला भगवानया मस्यूगु थाय्‌ सिल, खन, उलि हे सिवाय्‌ जितः ला सहरे सहरे चाःहिले अपाय्‌चो न्हाइपु मताः। छाय्‌ धाःसा जि जुल नेवाः, कैंचि मार्का पसिं तोमपूगु पिलाक व न्हय्‌कु हाकः गां भुत्तु भुना नं मछाले माःपिं मिसात स्वयाः हे अप्पोह्म, हानं थन नं गनं ला पिमज्वय्‌क ख्वातुसे च्वंगु तःपाःलनं फिना तःपिं आच्याःपिं नाप बुला च्वनाह्म। अन लां न्हाथासं त्वीसे त्वीसे च्वंगु पिलाक जक मखु पुलितः पुलितः

ध्यंक खनेदुगु मीम पोसाकं फिनाः ल्हुकु ल्हुकुसंक नुगःपा ब्वया जूपिं भुयूनीत ध्वदुइगु, खंपिं स्वईपिनि हे मछालापुसे च्वं।

न्ह्यागुसां जिपिं हानं कलकत्ता लिथ्यँस्यंलि चिनिया पाराया ककः थ्यंक हाकुगु सुरुवाः न्ह्याना तःपिं चिनियानीत खनाःतिनि भचा जिगु मिखा याउँल। अन जिपिं हानं ०।३ ला हे च्वने माल। छाय्‌ धाःसा कलकत्ता थ्यंक वयाबले मालताल भचा गाक ज्वना मवंसे गय्‌ वने, उकिं मालताल माःजुजुं बजारे जक मखु नेवाः साहुपिनि कोथी नं उखे थुखे वने माःबले ल्हासा नेवाःतय्‌ विषये अनेक खँ नं जुल—नेवाः-नीतसें दुखसिया च्वंगु व गुलिं गुलिं व याय्‌ थ्व याय्‌ मदयाः पयूनं वंगु नं। अयूसां मैं, छं अपायूचो हेला याना वंगु गुलिचां मदुनिसां जि छन्त लोमंके मफुनि, झल झल जि अबले नेपाः वयाबले धकिं जायूक ग्वाः ग्वे-स्वां ब्वति लःल्हाय्‌ हःगु थौं थें लुमंनि। मेगु अबले लाखे छह्म साहु मचां १०।१२ दँ ल्हासाय्‌ च्वनाः नं ज्या तीप्यंके मफयाः नेपाः काहाँ वय्‌ मखना च्वंगुलिं थःगु नामे च्वनाः धर्म कर्म याना च्वंह्म कलातं नयूनय्‌ हे मखंका च्वन धयागु खँ सियाः तायाः नं थमं छुं कत बिया हय्‌ मफुगुलिं “जि नेपाः वय्‌ हे फइ मखुत, छं माःगु बन्दोबस्त यानाः मेथाय्‌ वना छ्व।” धकाः पारपत्र पौ च्वया हःबले व मिसां नुगः मछिंकाः ख्वख्वं पयूनं वन धाःथें छला अथे वनिह्म हे मखुत। छगू ला छ बुढो हे जुल धाःसां जिल। हानं वया थें नय्‌ मखं धयागु नं ला छं मदु। उकिं थ्व खँय्‌ बिचाः याय्‌ माःगु हे मखुत।

तर जि अन कलकत्ताय्‌ छगू-निगू खँ मेगु नं सिल—छन्त लाखे भन्तेपिसं अनागारिका छ्वीत ब्वना हःगु हँ, लिपा जि दु धयागु सियाः भाःतयागु वचं मदय्‌क मज्यू धकाः कुशीनगरं लित छ्वया हःगु धाल, मखु ला? छाय्‌ थें मस्यु, छं अबले न्यना नं महः, हानं जिके न्यना च्वने माःगु नं ला मखुत, छगू प्रकारं जितः नेपाः काहाँ मवइह्म जूबले सच्छिनीदँ आयु बिया तय्‌ धुंकल धाःसां जिल। अयूनं मैं, छन्त अथे

पिक्वाना यंकेगु मस्वसे जन्मकाछि ब्रह्मचारी ज्वी धकाः च्वना च्वंह्म छह्म ऋृषि लय् नाप लाःह्म मिसायाके स्वां छफो कयाः भगवान्‌यात द्वहलपाः दर्शन याःबले भगवानं व हे मिसा नाप ह्माः ह्माः धायक ह्यकाः ह्व‌ंका छ्वः थें छन्त नं छें हे च्वनाः दान-धर्म यानाः निह्म बांलाक मिले जुयाः च्वंहुँ धकाः न्वानाः जितः पौ च्वके ब्यूगु जूसा न्हापा न्हापा मखुसां हिसिला मदुबले ला जि वकील साहेब तंम्वेकइ धकाः ग्यानाः अथे नेकुर वनेमोक पालाकतःपिसं धाःबले हे नेपाः वय्‌गु खइ। अथेनं छं अपाय्‌चो अनागारिका हे जुयाः भन्तेपिनिगु सेवा याय्‌गु मन जूसा अबले नं जि पनागु मखु. आः नं जि पने मखु, छं स्वयाः यत्थे या। बरु बांलाक विचाः यानाः पुलांपिं अनागारिकापिं नाप नं सल्हा यानाः जक वनेगु भिनि। लिपा पिहाँ वने धुंकाः "न्यना दे सुखी च्वना दे दुखी" ज्वीव मज्यू।

धात्थें कलकत्ताया छंगु व्यवहारं जि नं छ खनाः तंम्वेकाः बा नुगले स्याकाः भन्तेपिंथाय् वंगु जूसा जितः नं अथे हे मखाः भिक्षु जू वा धाइगु ज्वी। तर मैं, छं नं छको विचाः याना स्व, भन्तेपिसं बांलाक पात्रापात्रया विचाः मयासे, भिक्षु ह्वीबले न्यने माःगु ५ गू प्रश्न मध्ये 'छ शिक्षित जू मखुला ?' धकाः मन्यंसे भुखाय् ब्वःबले छ्यँज्याय् ज्याभि तय् थें लाक थाःकसित भिक्षु व अनागारिका छुना ब्यूबले छगू ला मेमेगु धर्मयापिनि न्ह्यःने धर्म सम्बाद-शास्त्रार्थ याय्‌गु ला गन छगू-निगू साधारण न्ह्यसःया लिस नापं बी फुपिं मदयकाः मछालापुका च्वने माल। मेगु छुं छगू हू वय्‌वं दुनेंनिसें त्याग भावना मवय्‌कं भिक्षु वा अनागारिका जूपिं जूबले लिपा नं छुं अज्याःगु हे चिकिचाधंगु खं नं मन हिलेफुगु हे जुल, उकिं गुलिखे भिक्षुत लोबा ज्वी (स्यने) नं धुंकल धाल, गुलि अनागारिकापिं नेपाः ध्यनेवं लिहाँ तुं वन धाल मखुला ? अज्ज गुलिं भिक्षुपिं न्ह्याथाय् वंसां मिसात ल्यूल्यू न्ह्यः न्ह्यः तया ज्वीपिं, गुलिं छह्म हे मिसा नाप दुबाते दुबाते दनाः दनाः गबयूतनि गबयूत

मिसातय् घ ब्यकुं च्यानाः खँ ल्हाना च्वनि थें खँ ल्हाना च्वनिपिं, हानं गुलिं गुलिं ला छह्म हे मिसा नाप न्ह्याथासं नाप नाप जुया नं मोटरे-बसे नापं छगू हे सीटे प्यपुंक च्वना ज्वीपिं दु धकाः धाल, खः मखु मस्यु।

न्ह्यागु थज्‍जु जिपिं ल्हासा थ्यंबले पोतला लामाजुं चीनी प्रति-निधि जनरल चङ्ग चिन-ऊयात यातुंगे नाप लानाः ल्हासा छ्वयाः हानं थः नं ल्हासा थ्यंका च्वने धुंकुगु। उथाय् हे चीनी फौज ल्हासाय् वल। फुकं सिपाहींत न्ह्यंगु थाय् मदुगुलिं नोर्बु लिंखाया सन्तिक पाल ग्वयाः च्वन। गुलिं छें छें बालं च्वन। गुलिसितं छें न्यानाः नं तल। थुथाय्‌यागु व्यापार थुलि जुल उलि जुल धकाः ल्याः ख्याय् मफु। दच्छियात गाः थें च्वंक ह्यागु माल निछा हे मदवं फुत। उथाय् जि नाकं ब्यापारे वास्ता मतय् धुन। उकिं बंजाःतसें हे मेगु मालताल यक्क हाना छ्वत थें। व नं फुक्क अथे हे धाक धाक पुलाः यंकल। थुथाय् नेवाःतय्‌गु त्यें फुइँ हे मेगु। भिंभिंगु कश्मेराया कोट्-पाइन्ट, नय्‌त्वनेगु खर्चया खँ ल्हानां ब्याःगु मखु। छको निको चिनिया अफसरत वइबले अमिसं खनि धकाः ग्यानाः भ्मी नेपाले ह्याउँ बेतालित खनेव अन्ति सुचुके थें अय्‌लाः सिसि सुचुकः ज्वीमाः।

थुथाय् हे ल्हासाया कोतात, घेलुंत, व्यापारीत व मेपिं मनूत नं दुगु प्रतिनिधि मण्डल चोनं लिथ्यंगु व अमि पाखें चीन नापया सम्बन्ध बांलाना वःगु दु धयागु खँ न्यने दुगु व हानं चीने ज्वीगु राष्ट्रीय सभाय् ब्वति कायूत धकाः पोतला लामाजुया नायकत्वे छगू मेगु प्रतिनिधि मण्डल नं वन। थुकिं यानाः भचा गाक्क हे चिनियात लय्‌ताः थें च्वं। उकिं उगु ताके ल्हासाय् न्ह्याइपुसे हे च्वं। भ्मी नेवाःतय्‌त ला चिनियातसें भचा अप्पो हे स्वया हया च्वंगु दु। सँय्‌तय् नाप नं उथाय् अमि व्यवहार बां हे लाः। बराबर पार्टि सःतइगु। नकाः त्वंका; साप हे माने याना हइगु। गबलें गबलें भ्मी नेपाली वाणिज्यसंघं नं सःताः पाहाँ याना छ्वय्‌गु।

चिनियातय् राष्ट्रीय पर्व। अमि थाय् क्याम्पे "ग्यामिलोसा स्युकुलोसा" धाइ थें भोँस्वां, भोँमालं छायूपा तल। स्वय् हे अप्सरात स्वर्गतं कहाँ वया च्वन धाय् ल्वयक गाचो व्वः थें रंगरंगया भोँबाला घाना तःगु बेलून ब्वयूका तःगु। सकस्यां व हे वँचुगु, कक्कुइ थ्यंक ताख दुगु कोट व मिसातय् जक पुलि कय् तक वःगु तम्व च्वंगु घुंदि दुगु चिनिया लं। रंग रंगया रेसमी ध्वाँय् व बुत्ता बुत्ता थें च्वंगु चिनिया आखः दुगु ख्वःतु भोँया ग्वरः ब्वयूकाः छगू जुलूस वल। दथ्वी दथ्वी अध्यक्ष माऊ चे तुङ्ग व प्रधान मन्त्री चाउ-इन-लाइया कारचीपि तस्वीर नं जात्रा याना हःगु दु। वहनी भ्वय्। भी वकील साहेबया नाप १० थकालिपिं व कथां कथां नं साहु साहुपिं सःता तःगु दु। जि नं वना। रंगोचंगी मतकलः खायाः छायूपा तःथाय् अनेक प्रकारया चिनिया नँज्वलं ज्वरे यानाः टेब्रिले ब्वया तःगु। थःपिनि योगु यक यक कयाः नयूगु। भीत ला भचा मछिसे च्वं। अध्ययनं कयाः नया। जि जुल हिसिलां नकइगु छता निता जक चिनिया खाना नय् नंह्म, चिनियात ला धात्थें हे साक्क ज्वरे याय् सः खनी, छु छु दयूका तल, गुगु दयूका तल, ल्याः ख्यानां सह मजू। थुगुया थ्व सवाः उगुया व सवाः धकाः नं लुमंके फुगु मखु। टेबले दथ्वी लाक्क तयातःगु अनेक घासां चाःह्लीका तःगु छपाः तप्पाःगु भु खनाः भी ह्वंकुबलेयागु थायूभु लुमंसे वः छाय् धाःसा व भुइ भीगु थायूभुइ ज्योनांलपते थें हलंहः मना तःगु जीसाःचा नं वाउँक खनेदु।

नय्-नी सिधयूकाः ह्याउँ वाउँ मतया जले अनेक प्याखं क्यन। स्वया स्वयागु बांलाः, स्वया स्वयागु तःजि। नेपाःया गंप्याखने दैत्यथलि थें जुद्ध थय् माःगु द्यःप्याखं नं दु। ल्वाइगु भी देवी प्याखं. नेतमदु प्याखने थें मखु, छको छको अपिं तिंन्हुइबले, छको छको चुपिं पाःगु मलाकेत बाजि नयाः त्यांग्रापुलिबले दभू हे दिनिक्क मिं, ह्म हे चिंक मिं। अमिगु तिसा बसःया तेजं मिखा हे तिनिमिनि धाः। अथे हे भी स्वपया

महाकाली प्याखने सिंह व ह्मयूखा पिहाँ वइ थें अमि नं सिंह प्याखं व ह्मयूखा प्याखं दु। सिंहया दुने २ ह्म २ ह्म मनू च्वनाः प्याखं हुइगु जुया च्वन। थुलि बांलाक सनिगु, तिंन्हुइगु कि धात्थें हे सिंह न्यासिचाया च्वंगु थें च्वं, नयूपियाना नसा लाकाः लाकाः सना च्वं थें च्वं। ह्मयूखाया नं ल्हाते पपू घानाः छ्यँले कलिक व ल्यूने न्हिप्यं छुना तःह्म मनू सनिवले यानं ग्वयबले मनू ख्वाः जुया नं तःधिकःह्म ह्मयूखा हे सना च्वं थें च्वं। वयासिवे दकले सकले बांलाः ताःगु ला मलः प्याखं। पौभाले वा क्वेँ चिने जक खनाह्म मलः धात्थें ग्वानाः वालाल'ला सनाः आकासे ब्वया वं थें च्वं। ल्यूँसे च्वंक मतमित स्याना तःथाय् भिलिक्क मत च्याकाः व मलः ब्वाँय् वंबले धात्थें वर्षाया चान्हे पलपसा त्वःः थें। धन्य चिनिया प्याखंमोत! उखुनु जिपिं बाचाती तिनि लिहाँ वया।

पोताला लामाजु चीने आपाः हे थासे चाःहिलाः ल्हासा लि थ्यँसेंलि भचा गाक्क हे शान्ति वः थें च्वन। तिब्बतयात छगू "स्वायत्त शासित क्षेत्र" यायूत छगू ५१ह्म मनूया प्रारम्भिक समिति नं दयूकइगु जुल। उकिया उद्घाटन यायूत चीनया उप प्रधान मन्त्री मार्शल चेन-यी नं थ्यन। पोताला लामाजुं हे लँ स्वया हल।

समिति स्थापना जुयाः ज्या याना हःबले सँयूतय् हानं चिनियात मयया वल। ल्यूनें ल्यूनें अमित लाक्क खँ ल्हाना हल। अले नेवा त व सँय् व्यापारीतय् प्रति चिनियातय् व्यवहारे नं भचा पाना वःगु खनेदत। छाय् धाःसा उथाय् हे नेपाल-चीन दौत्य सम्बन्ध नकतिनि जक स्थापना जूगु। उकिं भीत साप हे माने याः, न्ह्यागु माल दःसां काइगु, दां नं याकन याकन हे बीगु। गुलिं गुलिं माल ला बिजक जक स्वयाः नं आमदानी न्याइगु।

थथे नेवाःतय् भचा ज्या छिना वःगुलिं सँय् व्यापारीतसें जक भी नाप मिले जुयाः अमिगु माल नापं भीगु धकाः नायूकाः व्यापार याना हःगु मखु कि समीनीतसें हे "भ्यायूबुकि किमे" धायूकाः नेपाः

२५०० दँया वय्‌गु स्वया हल। उकिं २।४ह्म नेवाःतसें समीनीत ब्वनाः २५०० दँया वय्‌गु स्वया हल। पोताला-बुद्धजयन्ती स्वय्‌गु त्वहः चिनाः हिन्दुस्थान पाखें क्वाहाँ वल। पोताला-बुद्धजयन्ती स्वय्‌गु त्वहः चिनाः हिन्दुस्थान पाखें क्वाहाँ वल। कायृत लामायात नं भारत सरकार पाखें २५०० दँया बुद्धजयन्ती ब्वति कायृत दिल्लीं निमन्त्रणा वःगुलिं भारत प्रस्थान जुल।

उथाय्‌ थ्यंबले जि तले क्वथाय्‌ च्वनाः उस्त व्यापार मयाय्‌ धुन। आपाः व्यापार कुने पसले हे बंजाःतसें याइगु। अथे हे छह्म निह्म मज्जिमगाःपिं 'सोताला गो, भिंदा गो' धकाः मालाः मालाः वइपिन्त जक थत ब्वना हइगु। अन दुगु निता प्यता मुख्य मुख्यगु वस्तु कयनेगु व छता निता वस्तु बंजा तसें कुनें थत हयाः मीगु।

छन्हु जि याकःचा अथें राहुलजुया बुद्ध चर्या स्वया च्वनागु। समीनी छह्म थाहाँ वल, जि सफू स्वयाच्वनागु खनेव 'सोताला, लामाघेपा ज्वी त्यना लाकि छु?'' धकाः जितः स्वयाः न्हिल। जिं नं "आपाः मखु भति भति का, फेनु नीला' धकाः धया। वं दना तुं-"महादया, सोतालायात छगू दु ख बी धकाः वयागु, भचा ग्वाहालि याना दी माल'' धकाः खँ छुत।

व जुयो च्वन छह्म छोंपुंया कलाः। वया भाःत व हे पूर्व पाखे जूगु खाम्पातय्‌गु गडबडे सित। उकिं आः वया व्यापार फुक बंजाःतय्‌ ल्हाते। आः वयागु दां भचा रूपला ब्यु धकाः धाःवःह्म खनी। जि 'थुथाय्‌ला नाकं व्यापारे ध्यान हे तय्‌ मफया च्वन तिनि, लिपा माल धाःसा धाय्‌का नीला'' धकाः होका छ्वया।

तर व अथे हाइह्म मिसा मखु खनी। उध्यतु वयाः तिवः या वया च्वन। गबलें छु स्वय्‌ धयाः जि नाप फेत्‌ वइगु, गबलें छु ना धयाः जितः थ्यू वइगु। अबले हिसिला दुबले जूसा अथे अमिसं ध्यसध्यस याः वइगु छुं ल्याः मदु। लिपा जितः अथे सनिगु मछिं, मयो। वया दुनेया इच्छा अथे भचा भचा यायां भचा गाक्क दां जितः ज्वंके धुनेव दांया नापं थः नं प्यपुनाः नेपाः वया छ्वय्‌ धयागु थें खनेदु।

धात्थें ला जि नेपाः वय्‌ न्ह्याःगु जूसा, छं वय्‌केत स्वःगु जूसा जि वयात छु धकाः पिया च्वनि, जिगु दुगु व हिसिलं हया तःगु भति भाति ज्वनाः न्हापा हे वय्‌ धुन ज्वी।

उकिं जि व वइगु यः मजू। व वइगु इले आपाः जि बहिली बाहामुची देके वना च्वनेगु। छन्हु बहिली उखे थुखे चाःपिं व अंगले च्वया तःगु बिलं पौ स्वस्वं वयाबले छथाय्‌ कु कबुया तःह्म फे छह्मस्या मूर्ति नं खना। व लाखे न्हापां बहि दय्‌कुबले थःथमं हे वयाः चा, अप्पा ल्ह्यया ब्यू वःह्म फैयागु साली दय्‌का तःगु हँ। अथे हे बहिया कःसिम्बले लाक्क सारनाथे थें ज्यागु दु नि चला निह्म जःखः दुगु धर्मचक्र ब्वया तःगु नं खना। थुकिं सी दु व बहि दय्‌कुबले हे नेपाःया कःमितय्‌ बौद्ध कला नाप घनिष्ठ सम्बन्ध दय्‌ धुंकल।

अनं लिहाँ जक वया, बंजाःतय्‌ भुनुभुनु खँ ल्हाना च्वंगु। जि खनेव छह्मस्यां तीजक "थौं पौ बीगु दु हँ'' धकाः धाल। लिपा जि सिल—छह्म साहुनीया पौ बीगु। व जुया च्वन ७० दँ मछि दय्‌ धुंकाः नं भाःत दनिह्म। तर अथे भाग्यं ह्लना च्वने दुह्म भाःतयात छं थें वास्ता मतसे भन्तेपिनिगु खँ न्यनाः चि हे मनसे अष्टशील कया च्वंह्म। वयात वयागु उमेर व स्वास्थ्यया विचाः मतसे गोघौ गोघौमछि ध्यान भावना याका तल खनी। लिपा तस्सकं ह्लं मफय्‌काः नुगः स्वय्‌का लाक थाक खँ ल्हानाः वाँ थें ज्वीकाः सित धाल। थ्व गज्याःगु शिक्षा, गज्याःगु धर्म, जि मस्यू। भगवानं जा शरीरयात तस्सकं कष्ट बीगु व साःभिनयाः यःयः थे सना ज्वीगु - निगुलिं अति मज्यू, म्वायृत माःछि नयाः भिगु ज्या गुलि फत उलि अप्पो याय्‌गु मध्यम मार्ग जकं कना बिज्याःगु दु थें च्वं, मखुला? व ला छं जकं बांलाक सी। हानं गबलें गबलें जि ह्लामुचो वनेबले अनया लामापिसं नं अज्याःगु ज्या या धकाः गबलें मधाः। गुलि गुलि नुगः मज्किकाः वनेः भिक्षु जू वा धकाः नं गबलें मधाः। न्ह्याबलें 'धात्थें बौद्ध धर्म साधन यायृत पिनें जक बसः हिलाः

धमग्रन्थ पाठ यानाः मन्त्र जक जपां मज्यू। धर्मया अभ्यास ला मनं याय् माः, सुयां मन भिंगु खःगु लँ पाखे लाना च्वंगु दःसा वया शरीर-वचनं याइगु ज्या नं धार्मिक ज्वीफु। थुकिया अःखः मन मखुपाखे लाना च्वन धाःसा वं बांलाक विचाः जक नं याय् फइ मखु, अले विहारे च्वनाः जन्मकाःछि धर्म-ग्रन्थ ब्वना च्वंसां छुं प्राप्त याय् फइ मखु।' धकाः जक धया हइ। हानं भगवानं नं अथे गबलें धाः थें मच्वं। सिंह-सेनापतिं उपासक ज्वी धकाः धाःबले नं न्हापां स्वकां तक ला विचाः नि याना वा धकाः लितं छ्वत मखुला? लिपा जि बौद्ध उपासक हे ज्वी धकाः तिबः यासेंलि नं भगवानं वयात उपासक छ्वीत 'जैन साधुपिन्त नं न्हापाया थें हे दान प्रदान याय् माः, छाय् धाःसा छिमिगु कुल जैनतय् बुंगाः खः' धकाः उपदेश बिया बिज्यात तिनि मखु ला? सकतां तोताः भिक्षु जु धकाः मधाः।

धात्थेंया खँ जा मैं, मिजंतय्त मांबौया वचं काय् माः थें मिसा-तय्त नं मांबौ अथवा भाःतयागु वचं जक दय्वं भिक्षुनी छ्वीगु भगवानं इच्छा हे मयाःगु, लिपा आनन्द भिक्षुं साप हे तिबः याःगुलिं तिनि बह्न बह्न गौतमी आदि मातृजातियात भिक्षुनी छ्वीगु वचन बिया बिज्यागु, व नं मिजंतय्या सिबे अप्पो च्यागू 'गुरु धर्म' पालना याय् धायकाः तिनि।

खः महाकाश्यप थें, कापिलायनी थें मचांनिसें हे त्याग भावना दुपिं जूसा भिक्षु-भिक्षुनी चर्या ल्वः। मेपिनि निंतिं ला भगवानं शृगाल-यात कना बिज्याःगु गृही विनय दु – भाःतं कलाःयात प्रेम याय्गु व कलातं भाःतयात हनेचने याय्गु न्यागू न्यागू हे खँ। थ्व नं ला छं न्यंगु बा ब्वंगु दय्माः।

थथे न्ह्याम्हेसित न्ह्यागु थजु थः छम्हेसित जक जीके-भिंकेगु खँ ला "आत्मार्थं पृथिवीं त्यजेत्" धाइपिसं ल्हाःसा मस्यू, बौद्धपिसं ला अज्ञ दशपारमिता पुरे यानाः बुद्ध जुयाः जगत संसार सत्वप्राणी उद्धार

याय् फय्मा धकाः दुष्कर चर्या यायिपिं महायानी बौद्धपिसं ला गृहस्था-श्रमयात गबलें गबलें हे निन्दा याइ मखु।

हानं महाभारते युधिष्ठिर महाराजं धाःगु दु—जिगु भर कयाः जि नाप वःह्म खिचायात नापं ब्वना यंके मदुसा जि स्वर्ग हे वने मखु। अथे हे ख्वप जुजुं नं थ पिन्त विपत्ति वइ धकाः सीक सीक नं "शरण वःह्मसित मरण याय् मज्यू" धकाः जुजु जय प्रकाशयात शरण काल।

अले छं जक छाय् जितः अपाय्चो लोमंकागु बा लोमंकेगु कुतः यानागु? अथेभनं याय् मायक जि छुं अपराध यानागु दु थें मच्वं। अज्ज न्ह्याबलें छन्त लुमंका च्वनागु दु। धात्थेंया खँ जा हिसिला दुबले नं जिं वयात नं छ हे भाःपाः जक हे येका च्वनागु खः। थथे छंगु हे आधार कया च्वंह्म, हानं छं नं न्हापा अपाय्चो योह्म—पलख बाय् मालकि सुकुसुकु ख्वया ज्वी मायक योह्म जितः थुलितक, थुगु अवस्था ज्वीकाः तक नं वास्ता मयासे च्वंबले छु छन्त पाप मलाइ ला? खः थ्व पाप काचाक्क स्वय्वले दशाकुशल पापे मलाः थें च्वं, तर मेपिन्त सित्तिकं थथे नुगले स्याकेगुयात छं धर्मया दुने लाके फइ मखु, व नं मभिंगु नुगले तयाः मखु, मत्योगु नुगले तयाः मखु, धर्म नं हंगु कर्म नं हंगुकथं व छं नं न्हापा न्हापा योगुकथं नाप च्वने धकाः न्यादँ तक महान तपस्या यानाः लिहाँ वयाह्म जितः उलित तापाकाः। छाय् धाःसा व भिंगू पापे चित्तं याइगु गुगु स्वंगू पाप दु व नं मनं चायक व मचायक याना च्वनि। उकिं छं चायक छुं पाप मयाना धाःसां, धात्थें शरीरं छुं पाप मयाःसां, छंगु ह्म पिनें पवित्र खःसां छं मचायक जि खनाः घच्चाया च्वंगु दु, छु यानाः जितः तापाके, गुगु यानाः जि नाप ह्वने मोके धकाः मने ग्वयाः पाप याना च्वंगु दु, थ्व खँ जिं बांलाक स्यू। थुकियात छं मान-सिक पाप मखु धकाः धाय् फइ मखु। उकिं हे ला ज्वी बर्माया मिसातसें सुं मिजनं अमित येकाः ल्यूल्यू जुल धाःसा अमित नुगले स्याकेव पाप लाइ धकाः थः मयोसां येकाः वयाके हे वना च्वइगु। धात्थेंया

मिसानुगः ला व धकाःले !

हानं जि ल्हासा वयागु हे दं छको भीथाय् चुके प्याखं हुइके हःगु। प्याखं सिधय्काः घितिमुनिचां मिखा संकाः रूमाल व्वेकुबले मेमेपिं पासापिनि नापं जि नं ःा३मोह दां बिया। छको ला न्यताः नं तिया छ्वया। बहनी छ गय्च्वंक तंम्वेकुगु। लुमंनि ला छं छु धयागु ? "व प्याखंमो मिसा धकाः भाःपाः मखाः अथे दां ब्यूगु। व धात्थें मिसा जूगु जूसा छु जक याइगु ज्वी थ्व मिजंतसें!" मखुला ? लिपा जि नं विचाः याना स्वयाबले खः थें नं च्वना वल। अथे नं जि छन्त धया — "मिसा धकाः ला मखु वं न्यताः गा वंक न्हिलाः मछाः पहलं घुं कयाः धात्थें मिसाथें च्वंक प्याखं हुया क्यने सःगुलिं जक व खनाः लय्तायागु खः।" तर छ माने मजू, चच्छि थुस्स च्वना च्वन। आः छं हे धासा ल्हाःग्वय् फयाः सँप्याकाः च्वसिन्हः छाय्का च्वनाह्म जगाजगि दय्क दय्कं, हानं जिं अपाय्चो येक येक नं थथेभनं जितः हेला यानाः नुगः ख्वय्केगु गय् जुयाः धर्म ज्वी ?

छं अष्टमी व्रतया बाखं ला न्यंगु हे दु। उकी गज्याः गज्याःगु बाखं दु छं लुमंनि मखुला ? विचरा सुदर्शनां सुं बांलाःपिं मिजंत ल्वःवनाः मखु, भाःत मयेकाः नं मखु, खालि आकाभ्काकां वीरकुशया रूप खनाः ग्यानाः बिसि वंसां, लिपा व हे वीरकुशयात येकाः जन्म-काःछि सेवा याना वनं नं न्हापा वीरकुशयात "विरहन विदेश जि वने" धाय् मायूक नुगले स्याकुगुलिं मंदिराया जन्मे थः भाःत विश्वन्तर राजकुमारं नुग हीक दान बीका च्वनेमाल। अज्ञ यशोधरा जुयाः नं सिद्धार्थ कुमारं वाकाः ख्वया च्वने माल, छेँ च्वना नं मातानी थें जुया च्वने माल।

लाःसा मैं, छं थ्व खँया अर्थ "हानं थ्व मिजनं नेपाः वयाः दुःख ब्यू वय् त्यन तिनि" धकाः छ्याना च्वनि। छं धन्दां काय्मो, अथे छन्त मछिंक पंगलः जुयाः दुःख ब्यू वय् मखुत। हानं जि ल्हासाय्

दनि बा फलानाथाय् दनि धकाः नं छं लुमंके बिया च्वने मखुत, माय्के बिया च्वने मखुत। गनं सुनानं मस्यू थाय्, सुं ह्मस्यू तास्यू पिं मदु थाय् वना छ्वय् त्यना थ्व लाबलां हे। थनयागु व्यापार व दुगु धन सम्पत्ति सकतां बंजाः पासापिन्त लिसमाः बिया थके। अमिसं धर्मं खंसा छुं भति छन्त हया हे बी। मब्यूसा व नं छन्त नय्-त्वने-तीत मा गु हे मखु, दान-प्रदान याय्त खः; अमित हे दान याना धकाः भाःपा छ्व।

थ्व फुक खँ च्वयागु ला छं जितः मचाय्क ख्वय्काः हाय्काः नुगले स्याकुगु पापं यानाः छं लिपा दुखसी धकाः जक खः। उकिं छं थ्व खँ फुक छको खः मखु बांलाक विचाः याना स्व, खः थें च्वंसा खः धकाः भापि, थुलिं हे जिगु थपाय् मछि हाकःगु पौ च्वयागु ज्या वल। मखु जिगु छुं ढंगु हे दुसां उकियात क्षमा नं या, छाय् धाःसा क्षमा याय् फुपिं सुं दःसा पृथ्वीयां कय् मिसात हे खः।

आः जि छ नाप थथे जन्मकाछिया निंतिं बेला काय् न्ह्यः छन्त छु बी, मेगु बी लोगु वस्तु छुं मखने धुन। उकिं छं ह्वंकुबले छिमि मामं बिया हःगु ल्हाः ग्वय् ल ल्हाना ब्यू थें जि नं जिमि निम्हेस्या सम्बन्धया स्वापू जुया वंगु थ्व टप छजो छन्त बी त्यना। नापं हिसिलां वया अबुं स्वथना थकुगु धकाः तिति पापा याना तःगु, मि नं थी मखु धाःगु चिकिचा कूगु चिनिया कय्चिं छकू नं घछायाः अबले छन्त बिज्यासः घःया न्ह्यःने च्वसिह्नः छाय्काः हया थें थ्व जिगु दुनुगलंनिसें या सिह्नः छपता नं तयाः सुवाः बिया च्वना—

छं थुगु जन्मे दुःख मज्वीमा !
मेगु जुनी नं सुख सी दय् मा !

मैं, छं नं थुकियात जिगु जीवनया दकलेसकले तःजिगु कस्यालि भाःपाः लः ल्हाना का !

यमैं, थुगु जन्मयात थुलि हे जुल। मेगु मेगु जन्मे।

छं न्हापा दकले सकले योह्म
... ...

चित्तधर हृदय' या

काव्य–	पद्य निकुञ्ज
	हृदय-कुसुम
	वभ्रुवाहन
	गौतम-बुद्ध
	हृदय-कथा
	अन्तरध्वनि
	न्हूगु स्वां
	याकःमिया चा
	मञ्जुश्रीयात 'नेपाल' या बुखँ
	देगः
	चीन लुमनाः
	थ्व नं जिमि वैत
महाकाव्य—	सुगत-सौरभ
बाखं—	खुपु बाखंचा
	थायभु
	मिंमनःपौ
बाल साहित्य—	झी मचा (वर्णमाला)
	झी मचा (निगूगु)
एकांकी सहित—	ह्वनागा
भाषा सम्बन्धी—	नेपाल भाषा गय् च्वय्गु !
साहित्यया इतिहास सम्बन्धी-	झीगु साहित्य
नेपाल सगीत विषये—	नेपाल-संगीत (अंग्रेजी)
संकलन—	अंत्याक्षरी
अनुदित—	स्वपु सूत्र
धार्मिक—	बुद्ध वचनामृत व नेपालया बौद्ध दृष्टि
यात्रा सम्बन्धी—	महाचीने नेपाल-संस्कृति

Cover Printed by King Halftone Co., Calcutta-12.